ІВАН П. БАГРЯНИЙ

ТАК ТРИМАТИ

СПЕЦІЯЛЬНИЙ ВИПУСК ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТВОРІВ
І. П. БАГРЯНОГО, ПРИСВЯЧЕНИХ АКТУАЛЬНІЙ
ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНІЙ ПРОБЛЕМАТИЦІ УРДП

— 1971 —

ІВАН П. БАГРЯНИЙ

ТАК ТРИМАТИ

„НАШІ ПОЗИЦІЇ“

Ч. 29

СПЕЦІЯЛЬНИЙ ВИПУСК ПУБЛІЦИСТИЧНИХ
ТВОРІВ І. П. БАГРЯНОГО, ПРИСВЯЧЕНИХ
АКТУАЛЬНИМ ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНИЙ
ПРОБЛЕМАТИЦІ УРДП

diasporiana.org.ua

Видавництво ЦК УРДП
1 9 7 1

ВІД РЕДАКЦІЇ

Матеріяли, подані в цьому спеціяльному випускові «Наших позицій» під назвою «Так тримати!» — це лише частина публіцистичної творчости І. П. Багряного, що стосується до партійно-політичної проблематики УРДП. Оскільки публікація цілости публіцистичної спадщини І. П. Багряного (як і всієї його творчої спадщини взагалі), через технічні та фінансові труднощі не може 1970 року бути здійснена, як це спочатку було заплянованo, тим часом доводиться обмежитися окремими випусками по частинах, за тематичним добором, бодай головнішої її частини. В зв'язку з особливою актуальністю саме тепер тих дискусійних питань ідеологічно-програмового розвитку УРДП, що їх порушено в публіцистичній творчості І. П. Багряного, виникла спеціяльна потреба видати нині принаймні ті його пресові та з'їздові виступи, які безпосередньо пов'язані з сучасною дискусією в УРДП, зокрема — при нагоді 6-го з'їзду УРДП. Саме ці найголовніші речі й становлять собою зміст цього випуску «Наших позицій».

Самозрозуміло, цей випуск не являє собою ні заміну, ні складову частину повного видання публіцистики І. П. Багряного, видання якої, як окремого тому загального видання його творів, залишається й надалі нашим черговим виданням.

Редакція „Наших позицій"

ТАК ТРИМАТИ!!

(Передрук з «УВ» ч. 79/137, 5. листопада 1947 р.)

Це, правда, не політичне, а моряцьке гасло, але в цьому розбурханому політичному світовому морі, в якім перебуваємо, а особливо в нашім еміґрантськім політичнім водокрутні, в якім бабраємось, не даючись себе захлиснути, для нас це гасло сьогодні може бути якраз слушне. І ми його мужньо повторюємо для себе, стверджуючи постійний і незмінний курс нашого часопису, закорінений в політичних засадах, на яких стоїмо і з яких не маємо потреби сходити, не зважаючи ні на які многосторонні намагання нас зіпхнути або провокаційно спотворити його в очах нашого і чужого політичного світу. (За цей курс нам, доречі, нераз перепадало на горіхи, але від того він не змінився ні на йоту).

Звіряючи той курс сьогодні, з нагоди започаткування нової пропаґандивної політики американської військової влади, з нагоди розпочатого ними, нарешті, пропаґандивного протикомуністичного, сірич протибольшевицького, походу, ми можемо тільки... зідхнути з полегкістю і сказати:

— Окей!.. А все ж таки ми мали рацію!.. Так тримати!

А пам'ятаючи про належне нам місце в тім поході, мусимо закарбувати для себе й для цілого світу, що там, де сильні світу цього тільки но розпочинають пропаґандивний протикомуністичний похід (а з ними розпочне його належно й та частина української преси, якій досі бракувало мужности), ми собі його продовжуємо. І ведемо ту боротьбу довгі роки без зрозуміння в цілому світі, але знаючи той «комунізм» знову таки як ніхто в цілому світі. Можливо аж тепер світ буде чуйніше до нас прислухатися, як до

речників тієї частини Европи, який все належатиме перше слово в боротьбі з комунізмом.

Та не тільки це ми тут хочемо сконстатувати. Говорячи про наш курс, ми хочемо насвітлити його повністю ще раз тут ось, щоб не згубити перспектив у тім водокрутні, про який була мова і в якім не один уже ті перспективи втратив, одірваний від української дійсности.

Цей **наш політичний курс був визначений з самого початку і визначається тепер двома тезами:**

ПРОТИ КОМУНІЗМУ!

А в інтересах його успішного поборення, — й ПРОТИ РЕАКЦІЇ! Проти отієї реакції, найяскравішим проявами якої є рецидиви повзучого фашизму, що уперто намагається оклигати, мобілізуючи навколо себе реакційні недобитки всіх мастей. І повзучого не тільки тому, що безнадійно скомпромітований і з перебитим хребтом, а тому, що вдався до політичної мімікрії, маскуючись під демократію, але не змінивши своєї реакційної суті.

Ще рік тому й півроку тому на оцих самих шпальтах, в статтях — **«Між трупом і привидом» та «Комунізм, фашизм і революційна демократія» ми недвозначно й ясно зформулювали політичне кредо революційної демократії, яка протистоїть і комуністичному привидові і фашистівському трупові з усім його, породженим ним, мряковинням, що затруює політичний світ, затуманює перспективи і об'єктивно співпрацює з комунізмом, торуючи йому шлях.** І там же було зформульовано в ім'я чого **ми протистоїмо проти обох цих, однаково реакційних явищ.**

Перш ніж повторити основне із уже раз (та й хіба раз!) сказаного, ми хочемо звернути увагу на те, що така наша настава була на диво найрішучіше заатакована з певних українських політичних кіл і ведена ввесь час, негребуючи ніякими засобами. А констатуючи цей відомий факт, хочемо ствердити і справжню причину — чому? Це прикро, але що зробиш. Чому нас взяли в багнети всі оті цикльостилеві аматори

політичної руханки і вели похід проти нас всіма засобами, аж до мобілізації совєтських репатріяційних чинників включно, щоб хапати й відправляти нас на «родіну»? А весь загал наших симпатиків постійно тероризували примарою репатріяції, співпрацюючи таким чином з комунізмом?

Відповідь на це «чому» неприємна але вірна і приходить сама собою. Адже **висловлені в згадуваних статтях тези можна заатакувати лише з двох позицій, — або з позицій «трупа», або з позицій «привиду»** з третього пункту їх заатакувати не можна, бо це не виправдано, **бо нікого третього там не зачіпалось.**

То ж, ведучи атаки супроти нас, ті що їх вели і ще ведуть хіба не декларують тим себе, на прикрість собі ж **по боці однієї з тих сил, проти яких ми виступаємо.** Хіба не ясно само собою, що **коли хтось атакує комунізм і фашизм, а хтось за це намагається йому виштрикнути очі пальцем, то той палець може бути або комуністичний, або фашистівський?** Та зрештою справжні надхненники й «ідеологи» тієї свистопляски й не ховаються з тим, а лише маскують ріжними словесними комбінаціями с п р а в ж н ю причину поборювання нас.

Проте ми цього не беремо й не брали всерйоз. Ми називаємо це **політичною руханкою** на емігрантському дозвіллі з тими даними, які кому Бог дав. І ця руханка, як стверджує дійсність, дає зовсім несподівані висліди для тих, хто її робить, — все що є в засаді здорове, розвивається, видужує і набуває зовсім нових якостей, і якби сьогодні той ліпший елемент пильно глянув на себе в люстро, то не впізнав би себе, порівняно з попереднім своїм ідейно-політичним обличчям, і здивувався б, пощо він з нами воює.

А тепер повертаємось до теми. Отже, **наша лінія й надалі — це лінія ПРОТИ ДВОХ ЧОРНИХ СИЛ, які одна одну породжують і живлять і, об'єктивно, співпрацюють.** Це та ж сама непримиренна позиція **проти комуністичного привиду** і така ж непримиренна позиція **проти решток фашистівського трупа в ширшому маш-**

табі, що є знамеиоиосцем найчорнішої реакції, пристановищем всіх її недобитків.

Чому ми ці гасла висуваємо поруч?

Тому, що **належимо до тієї школи політичного думання і до тієї політичної течії, яка постала, як антагоніст, в самій середині комуністичного пекла й оформилась ідейно в боротьбі з ним,** заступаючи інтереси многомільйонових тамтешніх мас. А оформившись ідейно в боротьбі з тим комунізмом та ще й побувавши в гітлерівськім «раю» разом з народом, здає собі справу, що **перемогти комунізм реакцією неможливо.** Навпаки, **доки існує реакція, комунізм непереможний.** Більше того, — **комунізм сам може перемогти в цілому світі при допомозі реакції, І ТІЛЬКИ ПРИ ЇЇ ДОПОМОЗІ. Бо ж це вона його породила й перманентно підживлює.**

До розуміння цього доходить сьогодні цілий світ в тій чи тій мірі. Тим більше до розуміння цього мусить доходити кожен, хто хоче виступати проти комунізму в умовах України й усього Сходу Европи. Тобто там, де волею народніх мас будуть зведені вирішальні бої з тим комунізмом і з усією його тоталітарною, антидемократичною системою, де в той же час ті **народні маси найменше мають симпатій до будь-якого фашизму** (після Гітлера) **і до будь-якої февдально-капіталістичної реставрації** (після імперії Романова).

Деякі ідеологи говорять, що з масами не числяться в «ім'я ідеї». Ми ж думаємо навпаки, ідея мусить стояти на сторожі інтересів мас, тільки за таких умов можна побороти комунізм, що теж з тими масами не числиться в ім'я «ідеї фікс». Добробут і захист інтересів найширших народніх мас — це є ідейна суть справжньої демократії і тільки з такою прогресивною ідеєю комунізм може бути подоланий.

Відповідно до цього останній відтинок історії вчить, що **виступати проти комунізму з реакційною ідеологією і практикою — то марна річ.** Гітлер уже раз пробував, і **то при найбільш антикомуністичних настроях** має в СССР. У висліді — кожен, хто до цього в тій чи

тій мірі причетний, може навіки забути шлях на Україну і взагалі на схід. Гітлер з усіма своїми приспішниками довів маси до розпачу, а комунізм скріпив, протиставивши комуністичній потворі рівнозначну, або й ще страшнішу. І тепер от той комунізм, не теоретичний, а конкретний, озброєний до зубів комунізм, ім'я якому большевизм, переможно маршує в Європі й загрожує цілому світові. А він же недалекий був від того, щоб розвалитися з середини, коли б проти нього виступав не найчорніший ґатунок реакції, а проґресивна ідейна сила.

Ось чому **ми, виступаючи проти комунізму, є й проти реакції.** І дбаємо тут насамперед про інтереси українського народу, який може або дійти до здійснення цілі — до національної свободи й державної незалежности через розвал комуністичної тоталітарної системи, або не дійти і як нація зникнути назавжди, при умові врятування тієї системи реакцією знов, як це вже раз було.

І коли говорити прямо, то нас навіть не цікавлять світові маштаби щоб нам не сказали, що ми втручаємось не в своє, хоч об'єктивно це є справа світового значення. Бо розвалити комунізм в цілому світі можна тільки розваливши його в СССР. Нас цікавлять маштаби «тюрми народів» насамперед, де перебуває наш народ і веде з тим комунізмом боротьбу пліч-о-пліч з усіма тими, хто хлиснув того комунізму донесхочу, хлиснув і фашизму до несхочу, а 30 років перед тим, протягом століть нахапався й романівської, аракчеєвської, столипінської, айхгорнівської й іншої реакції теж до несхочу, що зрештою й штовхнуло їх в лабети комунізуючої Москви. (Ось так точнісінько, як такі ж самі причини штовхають нині цілі суспільства в ті ж таки комуністичні лабети).

Тому, зводячи свої порахунки з комунізмом в маштабах «тюрми народів» насамперед. **ми змагали й змагаємо до творення такої ідейно-політичної сили, яка єдино зможе протистояти комунізмові на теренах Східньої Европи, тобто в колисці того воюючого комунізму.**

І **наріжними каменями ідеології такої політичної сили мусить бути її АНТИКОМУНІСТИЧНА й АНТИРЕАКЦІЙНА СУТЬ.**

Революційна ідеологія й соціял-політична концепція такого руху виростає корінням з прагнень і устремлінь многомільйонових мас сьогоднішнього селянства й робітництва, отих **трудових мас,** що в своїй цілості, включаючи сюди й трудову інтеліґенцію, становлять собою 90% всього населення СССР. А для України вони становлять 99% всього національного складу. **Їхні** прагнення **і їхні** стремління визначатимуть устроєвий характер **завтрішньої України.** І це не буде **АНІ КОМУНІЗМ, АНІ ФАШИЗМ, АНІ БУДЬ-ЯКА РЕСТАВРАЦІЯ.**

Можна ті прагнення в деталях характеризувати по-різному, як з правих, так і з лівих позицій, можна багато дискутувати про те і вигадувати багато різних наліпок, особливо з ворожих позицій, але одно лишається незмінним і поза дискусією — це о с н о в н е. А основним є і буде — **прагнення до такого устрою, де насамперед були б усунені всі жахливі протиріччя большевицької каторги:** національне поневолення, соціяльне закріпачення, безправ'я і злидні, моральний і фізичний терор, світоглядова нетерпимість тощо. Але водночас з тим **до устрою, при якім український ТРУДОВИЙ НАРОД був би єдиним господарем в своїй Самостійній Соборній Державі, і Т І Л Ь К И він!** А в тій державі здійснювалось би те, за що вже пролито було моря крови, — це **демократія в справжньому розумінні цього слова, справжнє народоправство.** Це соціяльна упорядкованість. Це політична свобода і забезпеченість від насильства і терору. Словом, це отой лад «без х л о п а і п а н а», про який віщував ще великий Шевченко, ота «с в о я х а т а», а в ній «с в о я» у к р а ї н с ь к а н а р о д н я «п р а в д а» — що сьогодні становить собою суть української народньої національної ідеї.

Це ж становить і основу нашого політичного кредо.

Дехто хоче окреслити це соціялізмом.

Вільному воля. Але оскільки це робиться з інтенцією, мовляв, щоб скомпромітувати, то скільки треба мати лою в голові, щоб для компромітації демократії притягати навіть слово соціялізм. Та ж той соціялізм, воюючи з комунізмом, для розгорнутого наступу на комунізм в цілому світі утворює нині Соціялістичний Інтернаціонал.

Проте, спробуємо все ж таки відповісти, **соціялісти ми чи ні,** оскільки це питання перед нами ставлять руба. Ба, не тільки ставлять, а й намагаються ширяти каміння і лякати всіх цією «страшною» наліпкою на нас.

Поперше — **ми не боїмося ані каміння, ані слова «соціялізм».** А подруге — **той лад, який ми обстоювали й обстоюємо, ніяк не вкладається в звичайне поняття «соціялізм», хіба що вдасться це поняття змодифікувати. До того часу ми воліємо вживати більш точного і вірного означення — революційна демократія.** І, нарешті, потрете — щоб довго не морочити голови, даємо на розсуд кожному подумати й відповісти, **як назвати такий лад, який** би: а — **виключав реставрацію експлуататорської системи** часів панування всяких Ельворті, Кеніґів, Бродських тощо на Україні, б) — **виключав би повернення панування чужого (і свого) поміщицтва** на українській землі, і в) — так само **виключав тоталітарний комуністичний ще й окупаційний режим** з усіма його колгоспними й радгоспними каторгами. А натомість включав би все те, про що була мова вище, і найперше, — розв'язуючи питання соціяльної упорядкованости, **стояв би на засаді передачі в сієї землі українському трудовому селянству у власність з необмеженим правом вибору форм трудового землекористування.**

Якщо це є соціялізм, тоді значить ми соціялісти і просимо взяти це до відома.

Якщо це не соціялізм, то теж просимо взяти це до відома.

Ми ж собі беремо до відома, що все викладене раніш і тепер повторене — це є основа нашого незмінного політичного курсу — курсу на рево-

люційну демократію, — і, продовжуючи його в наступі **ПРОТИ КОМУНІЗМУ й ПРОТИ БУДЬ-ЯКИХ РЕЦИДИВІВ РЕАКЦІЇ**, у відповідь на різне каміння і оскаженілі провокації, уперто повторюємо своє раз і назавжди рішене:

ТАК ТРИМАТИ!

МІЖ „ТРУПОМ" І „ПРИВИДОМ"

(Передрук з «УВ» ч. 39/49, 11. жовтня 1946 р.)

Породження европейського світу — дух, що водив рукою автора «Майн кампф», і таке ж породження европейського світу — дух, що водив рукою авторів «Комуністичного маніфесту» мають тяжку родинну драму: один з них лежить мертвим.

Та ще більшу драму переживає цілий світ через них обох. Це ж вони створили епоху і вивершили її тим, що ми маємо нині — спричинили той хаос і страшне ідейно-політичне мряковиння, в якім перебуває світ. Це ж вони довели до сьогоднішньої ситуації, що ми її назвали — між «трупом» і «привидом».

Власне, то були спершу **два «привиди», породжені одним світом, що під їх знаком, під їхньою тінню розвивалася історія людства в останнє десятиріччя,** два «привиди», що розпростерлися грізною тінню над цим відтинком історії і загрожують потьмарити тією тінню й майбутнє:

«Привид комунізму», що, зійшовши із сторінок марксо-енґельсівського «Маніфесту», як законне дитя назрілих соціяльних зрушень в Европі, ходив по Европі, ходив по Азії і, звиродніліий, тепер вертає додому. І **привид фашизму,** що породжений першим, прийшов як конкурент. Ці два «привиди» — такі різні і такі однакові — хитали цілим світом, аж поки один із них не зазнав тяжкої катастрофи.

Тепер фашизм лежить трупом. Проте, за законом Марксової діялектики він хоч і вмер, але діло його ще живе, вилучаючи сморід і міязми, вилучаючи бактерії і загрожуючи якщо не воскресінням, то, принаймні, **затяжними фаши-**

стівськими пошестями і потворними рецидивами в різних, сприятливих для того, середовищах.

Другий — тобто звироднілий «привид комунізму», — стоїть над трупом свого брата — перед наочним прикладом власної перспективи. І він мусить до тієї перспективи йти, підпорядкований тим самим законам тієї ж таки Марксової діялектики. До того він і йде вже ось від чверть століття, переживши за цей час велику метаморфозу, що вже важко його й пізнати. Власне, за тією діялектикою історичного розвитку виходило б так, — хоч він ще й живе, але мусить вмерти. **І він уже вмер там, де він донедавна ще тріюмфував, проходячи історичну пробу.** Там він умер безповоротно — той «привид комунізму», що випурхнув був у світ з маркс-енґельсівської европейської лябораторії.

Цей же, що звівся страхітливою й понурою тінню над світом, вертаючи «на родіну», — це вже щось інше якісно і своєю суттю. Старий, трохи не в сто років, діялектично довершений, трансформований в процесі історичного розвитку, він є вже не абстрактне утопічне поняття, а, самими авторами «Комуністичного Маніфесту» не передбачене реальне страхіття, — цей европейський «привид» з азіятською бородою виходить далеко за рямці всіх, навіть найсміливіших, Марксових передбачень.

І це вже, власне, не є «привид». Це якраз і є те, що було так геніяльно визначене російським перекладом Марксового «привида» з самого початку — «прізрак», що нашою мовою означатиме — «мара».

Ця конкретна «мара» так само далека від абстрактного, теоретичного «привида», як далекі конкретні висліди чвертьвікового експерименту на шостій частині земної кулі від теоретичного комунізму і навіть від соціялізму.

Геніяльність і далекоглядність російського перекладу, одначе, не є випадковістю і **не є породженням російського духу, — ні, вона є породженням саме европейського духу, як породженням того духу був і є фашизм,** коротше — спричинена европейським генієм, а російський геній

лише чіткіше її формулював з властивою йому прямолінійністю та експансивністю, хоч би й устами того поета:

«Ми на горе всем буржуям
Міравой пажар раздуем...»

Хіба це є лише модифікація Марксової теорії клясової боротьби.

Так само не є випадковістю геніяльне виповнення за чвертъ століття в тім середовищі того «прізрака» таким страхітливим, відповідним до мари змістом, — ні, то є вислідом закономірним, европейським генієм спричиненим, хоч ним і не передбаченим.

Тож, «мара» є продуктом діялектичного розвитку. І особливо страхітливою вона є для тих, хто був свідком всіх метаморфоз того теоретичного Марксового «привида», всіх етапів його розвитку і росту, аж поки він не обернувся в страхіття, перед яким мусить тремтіти цілий світ.

«Мара» вертає додому. «Мара» затулила світло, замрячила обрії, налягаючи з усіх боків.

«Труп» гниє, знову ж таки застилаючи обрії смородом, сіючи міязми, зацвітаючи рецидивами.

«Мара» і «труп» прагнуть взаємодії і знаходять її. Взаємодії проти свого спільного могильника — **проти тих сил, проти яких вони тотально наступали, наступають і ще довго наступатимуть, навіть після своєї смерти.** Відколи фашизм упав, «мара» втратила свого могутнього союзника в поборюванні тих сил, що виростали і формувались в тій же дійсності, як її могильник і антипод, покликані історією до великої місії — вбити осиковий кілок над страхітливою епохою тоталізму та інтелектуального й морального виродження.

Сили ті — **сили демократичної революції.**

Вони стоять межи «марою» і «трупом».

«Мара» і «труп» взаємодіють. **Мертвий співділає ще живому, живий послуговується мертвим,** створюючи ту задушливу атмосферу, в якій все прогресивне мало б загинути: дух свободи і гуманізму, дух миру, людської гідности, людської взаємотолеранції, соціяльної справидливости.

Дух демократичної революції, якою запліднена сучасна епоха від десятиліть, особливо там, звідки наступає «мара». Отой, «прізрак» з великим п'ястуком, але з малою головою і з ще меншим серцем. Мілітарний робот в комуністичній мантії, розпанаханій на плечах і латаній, за рахунок «трупа», шматтям матеріяльних і інтелектуальних трофеїв.

Але історичний процес невблаганний. Як «мара» вже ніколи не верне, знову назад на сторінки Марксового «Маніфесту» і не стане тим абстрактним, теоретичним «привидом», а мусить дійти до логічного кінця, як «труп» не воскресне і не захитає світом, як сонце, зійшовши, мусить іти до зеніту, — так і **нова епоха там, де пройшла «мара», мусить прийти на зміну вчорашній. Це — епоха демократичної революції, епоха національної й індивідуальної свободи, соціяльної упорядкованости.**

Сили тієї революції неминуче мають дійти до перемоги. То є конечністю. І **вони діють, розгортаючись і наростаючи, перетрушуючи геть усю спадщину попередньої епохи.**

І в цей замрячений час, у цій отруйній атмосфері, кидається на всі боки наша революційна думка, ціла наша мисляча еміґрація в тяжкім змаганні за вихід на широку й ясну історичну дорогу.

Вона кидається на всі боки, загрожена і стероризована, але непереможна в своїй правоті, покликана ставити дороговкази для цілої нації, а то й для цілого континенту на сході Европи, підекспериментального вчора і тим самим зреволюціонізованого. Ставити дороговкази для всіх тих, хто вирівається із смороду «трупа» і нехтує містичним жахом перед «прізраком», рвучись на широкий шлях національного і вселюдського проґресу.

Шлях той лежить через революційне зрушення всіх духовних нашарувань попередньої епохи, ЧЕРЕЗ ПЕРЕОЦІНКУ ВСІХ ВАРТОСТЕЙ, через очищення Авгієвих стаєнь історії. Через усунення «трупа» і «привида». Через відкинення грузів поламаних конструкцій і систем.

Шлях лежить через ТВОРЕННЯ НОВИХ ВАРТОСТЕЙ, через СИНТЕЗУ здобутків і всіх додатніх надбань, на яких, як вислідна історичного процесу розвитку, має постати НОВА й чітка світоглядова, рівнож і соціяльно-політична, система.

Шлях лежить через формування світогляду, сягаючи знову до природи речей, осмислюючи їх під новим кутом. А в соціяльному пляні — через революційне збурення і радикальну перебудову цілого тоталітарного правопорядку.

Це шлях революційної демократії.

Мета до якої веде той шлях, — здійснення вселюдського, а разом і нашого національного ідеалу, що вкладається в формулу: національна свобода і незалежність, народоправство і соціяльна упорядкованість, в ім'я якої був збурений від 30-ти років цілий схід континенту і наша нація знову.

В ім'я цього наша нація підносила і підносить революційні прапори, змагала і змагатиме аж до останнього осягнення мети і до ствердження себе в історії, як передова нація Европи.

КОМУНІЗМ, ФАШИЗМ І РЕВОЛЮЦІЙНА ДЕМОКРАТІЯ

(Передрук з «УВ» ч. 13/71 з 30. березня 1947 р.)

В творі М. Хвильового «Вальдшнепи», що зродився в умовах першого і найґрандіознішого в світі «комуністичного» експерименту, чільна героїня цього твору — Аглая вже двадцять років тому здеклярувала прихід новоï антикомуністичної сили на історичну арену.

В полеміці з представником офіційного комунізму (тобто «комунізму», як уже певної діючої соціяльно-політичної системи), в ідейному змаганні з цим речником «комунізму» — Дмитрієм Карамазовим Аглая зформулювала це так:

«Я є твій антипод...» Цебто заперечення, діяметральна протилежність. І узасаднила це, довівши свій прихід як історичну конечність. І визначила свою суть — суть **антипода «комунізму», одначе не як явище реакційне, а як явище прогресивне і революційне.**

Своє народження Аглая зформулювала в тім сенсі, що я, мовляв, **родилася з того ж самого ґрунту, що й ти, але виходжу на історичну арену, як твоє заперечення...** Я виросла поруч з вашими ком'ячейками і ви не помітили, ви проґавили мій прихід, зайняті своїм комуністичним пустодзвонством та реакційною практикою, — ви проґавили прихід вашого могильника, що стає з вами до історичного поєдинку...

Аглая — це є символ, це є прообраз нового покоління, що зросло і зформулювалось в епоху великих зрушень і вивісекцій за лаштунками велетенського «комуністичного» вертепу. Покоління, що, встаючи раптом, як протест, устами Аглаї категорично проголосило своє кредо, —

кредо антипода, кредо нової войовничої ідеології, — суттю своєї кредо революційної демократії. Це покоління родилося в муках і трагедії великих мільйонів, підданих безжалісній вивісекції брутальними і тупими акушерками історії, що з небувалим садизмом і маніякальною упертістю вирішили зробити історії аборт, уявивши чомусь що та історія завагітніла на комуністичну еру. Припустивши це, але не чекаючи нормальних родів, вирішили «зродити» ту еру силою і терором. В результаті — принісши в жертву інтереси мільйонів, вони ту «еру» створили і дістала вона ім'я реакційного тоталітаризму. **В силу історичної конечности теоретичний соціял-комунізм переріс у практичний звичайнісінький реакційний ще й махровий імперіялізм і життя поставило між першим і останнім знак рівности. Але цей процес був би не завершений і ненормальний, коли б практикований соціял-комунізм не призвів до приходу свого антипода, свого власного РЕВОЛЮЦІЙНОГО ЗАПЕРЕЧЕННЯ. І то як руху ІДЕЙНО ПРОҐРЕСИВНОГО, що відкриває для всіх підекспериментальних мільйонів перспективу з комуністичного закута.**

В останньому є весь глузд історичного розвитку там, де відбувався той антиприродний експеримент, де комуністична доктрина, чужа своєю суттю і парадоксальна відповідно до умов, була вогнем і мечем запроваджувана в життя. І в цьому ж суть пасивної і активної реакції велетенських народніх мас, що раз пробуджені до активного чину в творенні історії, не того комунізму прагнули і не за нього складали жертви.

Накинена соціял-комуністична доктрина, реалізована в формі небувалої тоталітарної соціяльно-політичної системи, в очах тих мільйонових мас потерпіла повне ідейне фіяско. І це здеклярувало **нове покоління** устами Аглаї ще двадцять років тому, **виступаючи як антипод,** як **активне РЕВОЛЮЦІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ всього того експерименту** і всієї тієї соціяльно-політичної системи.

Це покоління своєю суттю є **ЩОСЬ НОВЕ не тільки в історії українського народу, а може й в**

цілому світі, бо виросло з ще небувалих ніколи і ніде передумов. І через те воно багатьом незрозуміле (не кажучи вже про сліпців та розумових калік, що а пріорі стали на шлях його ігнорації, а то й разом з ворогом стали до боротьби з ним). **Виключність** цього покоління і його ідейної суті **випливає з виключности передумов, що його породили і покликали до дії.** І однією з головніших передумов, як уже згадувано, є **пробудження до історичного чину велетенських мас, які ще ніколи в історії не приходили до голосу, — мільйонових мас ТРУДОВОГО НАРОДУ — справжнього носія великих ідей демократії.** Тих мас, що завжди були і є суб'єктом творення всіх найбільших вартостей в історії, але в правному відношенні досі були лише об'єктом насильства, об'єктом всіляких «комуністичних» та фашистівських аспірацій, поґноєм для двох останніх тоталітарних антидемократичних систем.

Здеклярувавши свій прихід. Аглая потім пішла по тюрмах і каторгах і на вигнання, і на еміґрацію, кривавлячись за своє проголошене кредо. За кредо, суть якого випливає з самого визначення — антипод і не потребує навіть окремого розшифровування. Антипод існуючої соціял-комуністичної тоталітарної системи.

«Комунізм» взяв це покоління в баґнети ще 20 років тому, як свого непримиренного антагоніста.

На тій підставі дехто, захлинаючись, взявся твердити, що це є фашизм. Так твердять ті, що того дуже хочуть. І так само твердять, заходячись в гістериці, вороги, бо прагнуть тим його скомпромітувати.

Тим часом історія поставила і тут свій іспит.

Аглая як заперечення «комунізму», як нове революційне покоління нації, піддане найтяжчим іспитам історії, стрінулася й з фашизмом. На тій самій, на своїй землі. Віч-на-віч. І, зустрівшись, з місця стала з ним до бою, здеклярувавши себе й як непримиренний ворог другої тоталітарної системи — націонал-соціялізму. Революційне покоління стало до бою з ідейним

близнюком соціял-комунізму, поставивши між цими двома системами знак рівности по їх ділах. Інакше і не могло бути. Заперечення однієї тоталітарної системи, збудованої на принципі кляcової зненависти і насильства, є в однаковій мірі запереченням і спорідненої системи, збудованої на принципі насильства і зненависти расової. **Ідея демократії все є запереченням будь-якого тоталітаризму. Покоління нації, якому судилося на власному хребті випробувати вартість обох тоталітарних систем і зробити свої висновки, — свої висновки зробило. Це є висновки про абсолютну тотожність обох систем в дії.** За тією і за тією гекатомби жертв і річки крови пролиті — в одному випадку іменем «кляси», в другому — іменем «раси». Практичні висліди за обома — дроти, тюрми, голод, концентраки — аж до перероблення расово-ненависних на мило. Це все спробувало на собі покоління, іменем якого піднесла голос ще двадцять років тому **Аглая** у «Вальдшнепах» Хвильового.

Фашизм теж взяв те покоління в багнети, як своє заперечення.

З цієї нагоди **дехто, захлинаючись, знов зчиняв галас, що це є «неокомунізм» чи щось в тому роді.** І цей галас, як і перший, походить з аналогічних джерел і зумовлений аналогічними причинами. І найголовніша з них — бажання скомпромітувати, ідейно знищити. Тим самим ще раз **стверджено прихід на історичну арену такої прогресивної ідейної сили, яку не можна ані застрашити терором, ані так просто взяти в лоб. Лишається лише часовий засіб — віддалити її тріюмф, вдаючись до провокації.**

Таким чином — і «комунізм» і фашизм, тобто Дмитрій Карамазов і його націонал-соціялістичний кревняк, взяли Аглаю в багнети як свого антагоніста і зшельмували її ідейну суть, як своє заперечення.

А та ідейна суть випливає вже з самого означення — «а н т и п о д», як протиставлення:

Ідеї тоталітарного рабства — протистоїть ідея людської свободи.

Ідеї загарбницького імперіялізму — ідея національної незалежности.

Ідеї расової виключности і зоологічного шовінізму, рівно ж як і ідеї клясової диктатури, а в цілому — **ідеї людоненависництва і взаємознищення — протистоїть ідея національної суверенности.**

Соціяльному модерному рабству — соціяльна справедливість.

Насильству над людським сумлінням — право людини на вільну думку, вільне слово, вільні переконання.

Ідеї беззастережної клясової, расової чи кастової диктатури — ідея народоправства без застережень.

Словом — **тоталітаризмові у всіх його формах протистоїть демократія у всій її повноті.**

Це є прапор того нового покоління, заатакованого «комунізмом» і фашизмом. **Це є суттю того руху, що до цього комунізм і фашизм спричинилися як до реакції на самих себе. І ім'я йому — революційна демократія.**

Завжди приречене на загин і зникнення ставить шалений опір новому. І тим лютіший, чим те нове є конечнішим і прогресивнішим.

Але, не зважаючи на весь опір прямих і посередніх збройносців «комунізму» й фашизму, не зважаючи на вереск ортодоксів і недобитків обох цих «ізмів», Аглая маршує в історію. Покоління, нею здекларованє, маршує в історію, несучи **те нове, що має прийти на зміну тоталітаризмові. І воно виростає стихійно, як закономірне, історично зумовлене явище.**

І ім'я йому — РЕВОЛЮЦІЙНА ДЕМОКРАТІЯ.

Відмінність цього означення від інших ґатунків демократії випливає лише З РІЗНИЦІ ТИХ ПЕРЕДУМОВ, в яких воно корениться і з яких виростає.

Цей ґатунок демократії різниться від першої-ліпшої тільки тим, чим, скажемо, різниться нині українське суспільство в своєму складі від суспільства інших народів. Чим різниться від них нація, яка перейшла через чвертьвіковий «комуністичний» вертеп і являє собою до краю

спавперизований і спролетаризований народ, що прагне вирватися з тоталітарного рабства.

Коротше — чим різниться суспільство, яке може постати на руїнах «комуністичної ери», від суспільств, які тієї ери взагалі не зазнали.

Тільки й усього.

Як антагоніст двох тоталітарних систем, **РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНИЙ РУХ є явищем найбільш ПОСТУПОВИМ. І найперше тому, що ВИРОСТАЄ НАСАМПЕРЕД З ПРОТИРІЧ НАЙҐРАНДІОЗНІШОГО В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА «КОМУНІСТИЧНОГО» ЕКСПЕРИМЕНТУ ЯК ЙОГО ІСТОРИЧНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ.** Як заперечення того експерименту, яким все людство нині загрожене.

Як заперечення, сперте на чвертьвіковому трагічному досвіді одної з численніших націй в Європі.

НА НОВИЙ ШЛЯХ

29-тирічний (1917-1946) історичний етап, пройдений українським народом основної частини українських земель (УССР), пройшов не тільки під знаком тяжких жертв і втрат, а й під знаком велетенських змагань того цілого українського народу на всіх ділянках, в тім числі і на ділянці політичної боротьби — боротьби за свою державну суверенність і незалежність, вислідом якої (боротьби) є і всі ті понесені колосальні жертви.

Цей цілий історичний етап пройшов під знаком політичного вирости українського народу та під знаком наростання потужних, високовишколених політично-революційних сил з його надр, що тяжіли до організаційного оформлення, весь час розбивані і тероризовані ворогом.

Ті сили наростали не тільки, як антагоністичні супроти здемаскованого «союзника» — імперіялістичної Москви, а насамперед як антагоністичні супроти соціяльно-політичного, антиреволюційного укладу, який не розв'язав всієї проблематики, поставленої на порядок денний історії людства соціяльно-політичною та національною революцією 1917-1920-х років. І не тільки не розв'язав, а й зрадив їх, потоптавши кличі і гасла тої революції. Сили ці прагли таки ідеального розв'язання цілої тієї проблематики, як по лінії національній так і по лінії соціяльно-політичній насамперед. Саме тому, що наростали ті сили з верств українського селянства, робітництва та трудової, робітничо-селянської інтеліґенції, конденсуючи в собі волю і прагнення тих верств, тобто волю і прагнення цілого народу, бо поза ними ніяких інших соціяльних груп укр. нарід на цім відтинку своєї історії не мав і не має.

До речі, мало обізнані з тією дійсністю представники наших «кресів» часто роблять великий блуд. Звикши все, крім себе, скидати з рахунку, звикши Україну розглядати з маштабів свого запічка, а українську історичну боротьбу

і революцію з маштабів і поземy своєї політичної групи, поза якою вони нічого не бачать і не розуміють, — на таке твердження, як наведене вище, відповідають іронічно: — «Та де ж вони, ті сили!? Та ж не було жодної політичної організації, а значить і ніякої сили! Не тільки такої, як от МИ, а ніякої!»

Чи треба підкреслювати наївність і печальну глупість таких тверджень? Якби справді було так, то над українською справою треба б ставити хрест. Цебто над цілим сорокап'ятимільйоновим народом, бо,скажемо, десь з самої Личаківської вулиці і кадрами тої вулиці української революції не зробиш і української історичної справи не розв'яжеш.

Але так не є.

Говорячи про революційні політичні сили України, ми говоримо про речі реальні. Про реальність їх можна судити з маштабів і динаміки большевицького терору супроти них на протязі десятиліть. І все ж не спроможний він їх остаточно розгромити і винищити, а тим більше не спроможний припинити чи унеможливити їх виникнення, з причин ідейно-політичної їх революційности та незнищимости.

Це ті самі сили, які большевизм устами Сталіна охрестив одним, компромітуючим їх у тій дійсности, загальником:

«Местний украінскій націоналізм», вбачаючи в ньому «наібольшую опасность».

До речі, охрещуючи усі ті сили «націоналізмом» і вбачаючи в них «наібольшую опасность» ворог називав їх так не тому, що хотів точно їх охарактеризувати як «націоналістичні» сили в розумінні де-кого (це щоб не робили наші «націоналісти» шкідливих ілюзій для себе); ні, називав він їх так для того, щоб якнайдужче скомпромітувати, зумисне звужуючи їхню ідейно-політичну суть, замазуючи більш страшне для себе їхнє політичне обличчя; це сили, які далеко небезпечніші ідейно-політично, аніж націоналізм, скажем, донцовського типу, бо такий націоналізм в силу низки причин не міг мати впливу на українські робітничо-селянські маси,

а тим більше на маси інших народів, в тім числі і на російський народ, і не міг змикатися з іншими революційними протибольшевицькими силами в СССР, як змикалися сили, про які ми говоримо, — змикалися ідейно, подекуди й організаційно.

Націоналізм такого типу мобілізуючої сили в тих умовах не мав і не міг мати, бо відстав від дійсности приблизно на півстоліття і був безпорадний в політичному відношенні та наївний, не являючи тому реальної загрози.

А от ті сили, що виростали з конкретної дійсности, проходячи школу в тій дійсності, як прогресивне явище, як антагоніст і могильник існуючої системи, тою ж системою зумовлений, породжений і вишколений — ці сили були страшні. Небезпека їх, сила їх була прямо пропорційна силі терору і провокацій, застосованих в боротьбі з ними.

Наростання революційних українських національних (не плутати з «націоналістичними» в тому розумінні слова, як його звикли тут трактувати) сил ішло не по лінії реставрації й гальванізації бувших політичних партій, що не витримали іспиту, не по лінії руху н а з а д, а по лінії руху в п е р е д. По новій лінії, бо історія і життя не йде назад, а йде вперед.

Скажемо грубо, для прикладу:

В національнім питанні ішлося вже **не про боротьбу за державу, а про перетворення і с н у ю ч о ї держави в більш досконалу форму, про відчахнення її від РСФСР і цілковите унезалежнення** її (скажем гасло шумськізму-хвильовизму — «Геть від задрипанки — Москви!» мало на увазі відрив від Москви України-УССР, як цілого окремого державного організму).

В соціяльному плані йшлося **не про поворот назад до капіталізму, а про курс вперед, до справжньої і повної реалізації отих, в революції заявлених і виборених народом прав на землю, на засоби виробництва, заводи тощо, тобто до найпрогресивнішої форми розв'язання соціяльної проблематики.**

В політичному плані йшлося **про нову реалі-**

зацію принципів народовластя, демократії і політичної свободи, за яку нарід — робітництво і селянство України боролося в революцію і сплатило за це велику ціну своєю кров'ю.

Ось схематично ті загальні риси, властиві для українського політичного руху і мислення в цілому, для всіх сил. Тут вони сходились всі, попри різність в деталях.

Процес назрівання цих сил, хоч і в меншій мірі йшов одночасно і на інших українських землях, помимо льокального «націоналістичного» руху, становлючи тут окреме, відмінне ідейно-політичне розгалуження, так само не оформлене як слід організаційно, але міцніше і більш дозріле політично, виходячи корінням часто з того ж націоналістичного руху і переростаючи його та змикаючись по ідейній лінії з революційними силами підсовєтської України (Мітрінґа. Українська народньо-демократична партія, Українська народньо-революційна армія). Ці елементи, ідучи шляхом шукань правильної лінії, поступово дозріли до розуміння епохи і завжди революційного українського руху в цілому в цій епосі.

Отже, процес назрівання ішов по лінії руху вперед. Першою передумовою того визнавалася всіми відчахнення України-УССР від Москви, на чому сходилися всі — і українські безпартійні «шкідники» та «вороги народу», і українські комуністи — Хвильові, Шумські, Скрипники, Волобуєви і т. д., ім'я же їм леґіон.

Не важно, чи були ті сили організовані в політичні партії та ордени чи ні, не про те ходить. Ходить про те, що вони були і діяли, навіть не бувши організовані в партії з причин виключних, об'єктивних. Ці причини об'єктивні становили ту особливу прикмету, яка тяжіла над українським життям в формі безперервного і страшного терору. Одначе навіть при таких умовах потенціяльні революційні сили шукали виходу в дії. Це свідчить про рівень наснаги тих сил.

Кількісно — ті всі політичні кадри становили і становлять і тепер велетенський політичний

актив, вишколений в першокласній політичній школі, актив, який навіть не мавши змоги прибрати організаційних форм зовнішніх, все ж є організований внутрішньо своєю революційною та протибольшевицькою (протимосковською, протиімперіялістичною) суттю, що проходила навіть через основні кадри КПбУ (а особливо тепер), актив, здібний в любий момент і в дуже короткий час набрати залізних організаційних форм. Це найліпше розуміли весь час большевики, вживаючи всіх профілактивних заходів убезпечення від цього.

Цей політичний актив, ці політичні революційні кадри, багато і багатотисячні, як політична (хоч і розпорошена ніби, але вона мусить бути і буде з'єднана) еліта многомільйонової України і є та вирішальна сила, якій належатиме перше і вирішальне слово в ближчому часі, іменем мільйонів, які вони репрезентують.

Спроби організації тих сил відбувалися перманентно, при всіх тих умовах в процесі боротьби і в процесі їх наростання. Такі спроби були досить конкретні, починаючи від організованої і широко розгалуженої опозиції в КПбУ, що охоплювала собою ЦК, низку провідних наркоматів і цілий державний апарат аж до УВО (Українська Військова Округа) включно, через СВУ, СУМ, Партизанський союз тощо і аж до низки невідомих, задушених в льохах НКВД, більших і менших груп, зародків політичних партій. Не кажучи вже про ряд «неполітичних», офіційно допущених організацій під різними марками, як то — «ВАПЛІТЕ», «Ланка», «ПРОЛІТФРОНТ», що хоч і не були політичними організаціями на зовні, але були ними з середини.

Але останні і їм подібні форми — то були паліативи. Та й вони терпіли розгром. Ще більше були громлені всякі спроби політичної організації.

В умовах виключного терору не могла зміцніти і розростись жодна політична організація. Тим більше не могла зміцніти і вирости політич-

на партія. При всій потребі в ній і при всіх намаганнях її створити.

Большевизм знає, що значить революційна партія для України, створена з тих політичних, революційних кадрів, що зросли й вигартувалися в тій дійсності, що пройшли ідеальний вишкіл в його школі і що репрезентували б собою революційний український нарід, як його авангард. (Не здають з цього справи тільки деякі наші «політики», але то не має ніякої ваги, як не матиме жодного впливу на хід подій). Через це, здаючи собі з цього справу, большевизм не жалів засобів і не спинявся ні перед чим в веденні «профілактики».

Одначе, не зважаючи ні на що, він не зняв і не зніме цього питання з порядку денного, з історичного порядку денного.

Як не зняв і не зніме з історичного порядку денного прихід до слова цілого українського народу і його революційних політичних резервів, що прийдуть нарешті до належного організаційного оформлення, до політичного вивершення — до своєї керуючої політичної партії. Партії, яка не тільки буде гідним політичним «партнером» цілій ВКПб, а й перевищуватиме її, бо перевищуватиме її ідейно-політично, як завжди буває з політичною силою, що приходить як могильник реакції і контрреволюції.

II.

Не зняв цього питання з порядку денного й розгром України гітлерівськими ордами, не зняв цього питання прихід фашизму у всіх його відтінках.

Фашизм, тими ж середниками що й большевизм, загальмував сили української революції і революції в цілім СССР. Революційні сили, що психологічно були приготовані вже до спонтанного розгорнення, в основній своїй частині мусіли були повернути руля і стати до бою з фашизмом, вибравши з двох зол менше.

Мудрагелі кажуть: — «А чого ж ті всі кадри не пішли в ліс — битися на два фронти!?»

А того, що рівень політичного роз-

витку на тій Україні давно вийшов з стадії політичного примітивізму. Епоха «Крутів», та «Холодних ярів», «Базарів» давно пройшла там. При всіх природніх здібностях до героїзму і самопожертви і готовности до них (що в цій війні в боях з фашизмом засвідчено якнайкрасномовніше!), на Сході за це чверть століття виробилася ще одна риса, а саме — уміння мислити політично і тверезо, зважувати сили й можливості, і правильно оцінювати дійсність та перспективи.

Відрух 1941 року, який засвідчив, що собою в дійсності являє український нарід в тій «УССР» під ідейно-політичним оглядом, після швидкого зорієнтування в справжніх намірах фашизму, був негайно ж і правильно скорегований. Хоч це в цілому обійшлося в колосальну кількість жертв.

В тій ситуації було ясно, що третя сила, яка виступить набагато слабша від кожної з колосальних потуг і вклиниться межи ними, як межи жорна, буде неминуче розмелена на порох. Коли ж це не є досягнення мети.

Тактично до вибору в тій ситуації була лише одна можливість вирятуватися від остаточної ліквідації взагалі — це бити Гітлера, бити фашизм. Справа боротьби за державну суверенність і незалежність яка не могла бути підтримана ніким в тім побоєвищі, — ані зовнішнім втручанням, ані революцією в СССР (що в тій ситуації була виключена агресією найреакційнішого фашизму, — відсувалася ходом подій до більш слушної ситуації, до створення якої було треба ще змагати.

Ось чому ті сили не пішли в ліс робити «Крути» й «Холодні яри».

Але, якщо «ходить о стислість», так вони таки пішли, але бити Гітлера, пішли бити фашизм.

Мудрагелі знову скажуть:

— «Значить то не були українські патріоти, не були українські революційні кадри, а всього лише збольшевичені малороси!»

Ми б не хотіли, щоб Сталін читав те що ми на

те відповімо (хоч він це знає й сам, не в приклад нашим мудрагелям!), але мусимо сказати:

Ні, то таки були українські патріоти і в кожнім разі не збольшевичені українські маси, і політичний актив з ними, бо то були ті самі, що в 1941 році рішучо повернули були зброю проти большевиків, та швидко зорієнтувалися (після страшного досвіду) як стоять справи з тим «визволенням», з тою «Новою Европою» і з «Самостійною Україною в ній», швидко зорієнтувалися в тім, кого треба бить в першу чергу.

Отже, — фашизм, діючи на спілку з большевизмом проти українського народу, приніс лише спустошення.

В цей час український Схід зустрівся з українським політичним Заходом, в тій формі, як його зарепрезентував «націоналізм» західної школи, — будемо говорити прямо — в тій формі, як його зарепрезентувала ОУН, як льокальна (не територіяльно, а насамперед ідейно-політично) сила. Враження було не на користь останнього. Сили, що прийшли з Заходу, мавши величезний плюс — високий рівень патріотизму, жертвенности та здисциплінованости, були озброєні фальшивою і наскрізь реакційною ідеологією, сумнівної вартости і чужого походження, яка плюси зводила на нівець. Політичний рівень тих людей був зовсім не відповідний до східньо-українських умов і вимог. Страшний брак обізнаности зі Сходом поглиблював прірву. При чому, не було бажання нічому вчитися, бо люди сліпо йшли за нежиттєвими доґмами. Ці люди потрапили в зовсім інший світ. Ті два світи настільки виявилися відмінними, що було ясно для кожного, хто мав голову: справа боротьби українського народу в його цілості за свою свободу і за своє майбутнє, — то є рух зовсім по іншій ідейно-політичній лінії, то є справа, яку мають очолювати справжні сили української революції з обох берегів Збруча, сперті насамперед на досвід багатомільйонового народу підсовєтської України та на його інтереси зорієнтовані. Всі інші, льокальні сили мусять бути підпорядковані першим.

Таким чином питання організації прогресивних сил революції не тільки не знімалося з порядку денного, а навпаки — вставало ще з більшою гостротою. Було ясно, вони і лише вони в цілості мусять забрати голос, як провідна сила.

Перебіг воєнних подій, що закінчився розгромом фашизму і короткою передишкою перед новим, вирішальним туром цієї світової війни, призвів до того, що значна частина українського політичного активу з-підсовєтської України опинилася на еміграції, поза засягом всеподавляючого терору. І ось тут вони нарешті мають змогу і повинні здійснити те, чого не давалося зробити за всі роки совєтського режиму і за роки війни. Ці умови, яких той актив ніколи не мав, мають бути спішно і максимально використані. Пам'ятаючи, що очі тих, що ТАМ, обернені сюди з надією, що тут буде довершене те, чого не давалося зробити там протягом десятиліть, хоч і сплачувалося великі жертви.

III

Криза, в якій опинилися всі існуючі досі політичні угруповання, не має перспективи і шансів розв'язатися в спосіб створення належної політичної керуючої формації всеукраїнського значіння і сили. З причин хоч би тих, що льокальні організаційно, а ще більше льокальні ідейно-політично, політичні ці угруповання до того не надаються в своїй основі. А відтак вони лише заморожують велику кількість надзвичайно цінних резервів, що тим самим вибувають з активного балянсу (між іншим, маючи деякі шанси перейти в активний балянс контрреволюції), в той час як мусять бути належно використані, активно урухомлені в площині справді історичного чину. Вийти ж на цю площину всі угруповання так як вони є (якими вони лишилися відучора) не мають шансів, не мають політичних перспектив.

Всі вони в цілому, навіть ті, що пробують випливти на поверхню з небуття порядком гальванізації, впорскування «демократичних» застриків, — надаються лише для того, щоб з їхніх

ліпших кадрів формувати нові і єдино доцільні політичні формації високого рівня, яких досі не було, зливши їх з передовими силами, про які говорилося, в політичну партію всеукраїнського типу. В партію, сперту на найпоступовішу і справді революційну, викінчену доктрину, озброєну досконалою революційною теорією і стратегією, відповідно до умов і завдань цілого українського визвольного руху там, на Сході Европи.

Зрештою, всі ці угруповання можуть існувати, але мусять числитися з тим фактом, що Україна потрібує іншої політичної організації. Українська боротьба й українська революція її потрібує. Мусять числитися з тим фактом, що сили сучасної східньої України і співзвучні їм сили всіх інших земель, сперті на вирішальні маси українського трудового народу всіх земель, змикаючись з тими силами, що по той бік демаркаційної лінії і діючи в єдиному з ними пляні, як продовження і оформлення всього попереднього процесу, забирають слово, прагнучи до належного політичного організаційного оформлення.

Ім'я тому оформленню — політична партія високого політичного рівня і всеукраїнського характеру.

IV

Продовжуючи процес багаторічної боротьби і використовуючи належно вперше дану сприятливу ситуацію, нині й відбувається рух в пляні творення такої пробоєвої політичної партії з передових політичних кадрів всіх наших земель. Партії, що, як було сказано, була б озброєна досконалою революційною теорією, основаною на досвіді цілого українського народу, та й цілої низки народів СССР, і сперта на їх прагнення. Коротше — партії, яка б відповідала історичним завданням там, на цілій Україні, сьогодні і завтра. Партії, яка б була справді прогресивною революційною силою, в ідеології, програмі, стратегії та кадрах якої були б заложені гарантії успіху української визвольної боротьби й державного будівництва.

Оцінюючи зовнішню політичну ситуацію, перспективи і всі додатні та від'ємні передумови та всі українські потенціяльні сили, і числячись з можливим зовнішнім втручанням в справу розгрому большевизму і навіть в справу створення Української «незалежної» держави, ми одначе на те не числимо. Через це й ставимо «незалежної» в лапки.

Ми числимо насамперед на сили української визвольної революції. На безоглядну і достойну боротьбу за справжню незалежність та таку устроєву форму, яка українському народові потрібна, як вияв і ґарантія його справжньої, соціяльно-політичної та національної свободи й незалежности. А також на сили протибольшевицької революції в цілім СССР, які єдино лише й покликані розгромити большевизм остаточно, навіть при умові зовнішнього втручання і розгрому большевизму фізично, скажемо, через атомову бомбу. Остання все ж не спроможна буде розгромити большевизм ідейно-політично, — це зможе доконати по-справжньому і грунтовно лише революція. На сили тої революції ми числимо, активізувати і організовувати які вважаємо за одне з основних завдань української політичної акції. Однаково, чи за умов «миру», чи за умов війни. Бо тільки завдяки їм можуть бути створені справжні передумови для вибореня Україною свободи і незалежности.

Це перше. І друге: **ми ставимо завданням організацію всіх потенціяльних сил українського народу в єдиний революційний фронт, зорієнтований на більшість — на трудовий український нарід** в особі робітничо-селянських мас. Бо розв'язати питання української державної незалежности і одстояти її зможуть тільки вони, керовані їхнім політичним проводом. Їхнім — цебто не тільки їхнім речником, а їхнім, плоть від плоти і кров від крови. Пам'ятаючи, що **український трудовий народ вповні дозрів для того, щоб видати (бо й видав) свої політично довершені кадри і вести боротьбу своїм іменем.**

Третє: Ідейно-політично **ми спираємось на со-**

ціяльно-політичну доктрину насамперед, як основну рушійну підойму революції в СССР. І на національно-визвольну доктрину, як на другу підойму тої революції, але яка без першої в тих умовах не діє сама по собі.

Четверте: **Ми змагаємо до знесення большевизму, як системи соціяльно-політичного поневолення, а відтак і поневолення національного;** до знесення цеї системи **революційним шляхом** насамперед, **протиставляючи прогресивну концепцію переустрою на сході Европи — в тюрмі народів СССР,** в основу якої (концепції) покладено **суверенність всіх націй, державну незалежність, справжній демократизм, справедливе унормування соціяльних відносин, народоправство, дружнє співжиття свобідних націй, не зв'язаних жодним імперіяльним режимом,** а лише зв'язаних добросусідськими договорами про культурну та економічну співпрацю.

П'яте: **Ми змагаємо до радикального унезалежнення України від Росії. На данім етапі ми змагаємо до радикального відчахнення УССР від СССР, повного унезалежнення її і соціяльно-політичної її перебудови в передову прогресивну форму сучасної національної держави, відповідно до існуючих, створених там передумов.**

І шосте: **Ми спираємось на революційну політичну концепцію, закорінену в достатніх внутрішніх і зовнішніх умовах.**

V

Нарешті, про наше ставлення до всіх українських політичних угруповань: Ми виключаємо будь-яке взаєможертя і взаємопоборювання. Справа життєвости чи нежиттєвости першого ліпшого з тих угруповань зрештою мусить бути дана на історичний іспит, як і справа його доцільности чи недоцільности.

Спроби взаємопоборювання ми посуджуємо і будемо посуджувати, викорінюючи з практики будь-які терористичні та провокаційні потягнення з українського політичного фронту.

Прагнучи всі до одної мети, всі угруповання,

якщо вони не хочуть співдіяти з ворогом, тобто з большевизмом, мусять стати на шлях взаємотолеранції і співпраці.

Якщо ж хто не вважатиме це за обов'язкове для себе і йтиме таки шляхом фізичного поборювання своїх «супротивників», керований ганебними кар'єристичними устремліннями, вдаючись до методів провокації і терору, то тим очевидно він себе сам залучить до активного, ворожого українській справі,тобто до большевицького фронту. А згідно з цим і нестиме всю відповідальність.

Проводячи наступ на ідейно-політичному фронті проти большевизму, ми одночасно ставимо собі за завдання остаточне викристалізування нашої революційної ідеології в масі політичного активу, поглядів на всі програмові питання, та для розв'язання цілого комплексу пекучих проблем, з українською визвольною боротьбою зв'язаних.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ І „НАЦІОНАЛІЗМ"

(«Наша Боротьба», ч. 2, 1946, стор. 28-37)

Беремо зразу слово «Націоналізм» в лапки і пишемо з великої літери, щоб тим підкреслити специфічність цього означення, а тим самим за-акцентувати, що саме це специфічне означення ми тут маємо на увазі, співставляючи його з національною ідеєю і національною ідейністю; тобто — не той «націоналізм», що ним іноді хочуть замінити слово патріотизм, а то й зробити його універсальним поняттям (як це роблять не тільки деякі вороги українського народу, але й дехто із своїх), вганяючи в це поняття всякий прояв національної свідомости, національної ідейности та патріотизму та переслідуючи тим певні політичні цілі провокаційного чи спекулятивного характеру. Маємо на увазі «Націоналізм», як конкретне політичне явище в дії, як поняття, що його життя наповнило певним політичним змістом, а в нашій дійсності — як конкретну форму організованого політичного чину; як політичну групу, що самодеклярувала себе єдиним носієм української національної ідеї, тим аргументуючи своє виключне монопольне право на провідництво многомільйонним народом і право на єдину політичну його репрезентацію, групу, що з певними ідейними засадами, доктрінами і особливостями діяла на певному історичному етапі в певних територіяльних і «кліматичних» умовах, тобто в певному духовому і політичному конктакті з носіями подібних «доктрин» в цій епосі; з певною політичною репутацією після історичної перевірки, з певними висліда̀ми своєї діяльности, з певними «хвостами», за які мусить розплачуватись ціла многомільйонова нація із певною, передрішеною перспективою на майбутнє.

Коротше, — беручи це означення в лапки, ми

хочемо акцентувати, що матимемо до діла з певним політичним орденом, що сам себе іменує «організованими носіями націоналізму», що саме його маємо на увазі і що хочемо розібратися — чи дійсно цей орден є єдиним і виключним носієм української національної ідеї? Чи дійсно українська національна ідея й ідейність вичерпується виключно ось цим «Націоналізмом», таким як ми його бачили і який він є? Чи дійсно українська національна ідея перебуває в рямцях цього ордену і в його посіданні (ми не кажемо в експлуатації, бо тоді б не треба було ставити «чи»; що вона перебуває в його експлуатації — це так, але тоді чи така експлуатація йде дійсно в парі з інтересами цілої многомільйонової нації і гарантує тріюмф тої ідеї, — не тої, якої носієм є орден, а тої, що її носієм є нині цілий український нарід, тобто національної ідеї цілого українського народу на данім відтинку його історичного розвитку?).

Чи дійсно цей орден є вичерпанням всіх національних політичних сил українського народу, а його націоналістичні ідеї (тобто наповнення національної ідеї **оуенівським** змістом) чи дійсно вичерпують українську національну ідею взагалі?

Чи дійсно все національно свідоме і національно діюче, віддане українській нації, — починаючи від Шевченка й до Хвильового та всіх його соратників, справді треба зачисляти до цеї «націоналістичної» лінії, як те роблять нині ідеологи і «вожді» тої корпорації?

Чи справді лише «організовані носії націоналізму» є вірними і єдино ідейними та чесними синами українського народу та мучениками за його національну справу, а все інше, в тому числі і сам народ, — є «смердами», «провансальцями», «коньюнктурниками», «переляканими демократами», «марксистами», «матеріялістами», «большевиками» і т. д. і т. п.; тобто всім тим, чому «Націоналізм» в свій час виповів волюнтаристичну смертоносну війну і нетерпимість, бо во-

но стояло не на «націоналістичних» позиціях «організованого націоналізму», і хоч боролось і вмирало за українську справу, але було інше світоглядово — не стояло на позиціях волюнтаристичного ідеалізму, а часто, навпаки, стояло на позиціях діялектичного матеріялізму?.

І нарешті, чи дійсно «Націоналізм» — це є «хвильовизм», а не донцовщина, як пишуть нині «організовані носії того націоналізму», зачисляючи спішно до своєї корпорації вже й «марксистів», і «комуністів», і «матеріялістів», зрезиґнувавши з свого теоретичного монізму...

Це на їхній мові називається, що вони «ростуть», «збираючи досвід», «розвиваються»...

Але, насправді, це називається «колотити оливу з мухами». Це називається аварійним станом — котитися по похилій вниз і хапатися за що попадеться під руку, стративши елементарну пристойність і самоповагу та повагу до виголошених колись самими «виключних» догм, засад та постулятів. А, крім того, це називається ще й інакше, коли взяти до уваги методи, якими оперують ці «незбанкрутовані», «організовані носії націоналізму» по відношенню до тих українських національних політичних сил, що допомагають їм засвоювати «уроки політграмоти, які дало їм життя за останні роки» і що виступають не як «вороги» та «большевицькі помічники» чи «малороси», а як теж носії української національної ідеї, але не «націоналістичної», а вищої якостево, — ось тієї самої, до якої еволюціонують самі «організовані носії націоналізму», колотячи в силу конечности оливу з мухами, засвідчуючи тим хіба тільки своє банкрутство. Лише з браку мужности вони не можуть стати на шлях чесної й повної ревізії, а вихиляють вліво-вправо, тарахкотячи в старий «націоналістичний» барабан та розмахуючи безвідповідально поняттями, аж до того, що проголошують себе «єдиним носієм українського демократизму» («Наші вісті», 1946 р.).

Щоб розібратись в тій оливі з мухами, щоб внести ясність в ту еквілібристику, що до неї

вдаються представники «організованого націоналізму», ми власне й піднімаємо тему НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ й «НАЦІОНАЛІЗМ». І то скажемо, не тільки в інтересах наших читачів, а й в інтересах авторів з «Наших вістей» і їм подібних, порядком, так би мовити, стислої лекції елементарної політграмоти. Ми вибачаємо їм їхнє політичне розмахайство, розуміючи їхнє становище. Лише з жахом констатуємо, що «уроки політграмоти», що їм дало життя, як вони самі признаються, пішли на марно, — вони з них нічому до пуття не навчились, бо не хотіли з тих чи інших амбіцій. Це вони стверджують, ставши на шлях обструкції відносно українського революційного руху, що сміє йти поза їхнім орденом, та на шлях упертого впоювання масам, що саме цей їхній таки орден є єдиним і виключним носієм національної української ідеї, що саме «Націоналізм» є прапором цілого українського народу і т. д., роблячи тим ведмежу послугу цілій нації.

Хоч самі вони прекрасно знають, що «національна ідея і ідейність давно вже не покриваються з поняттям «Націоналізм» (це вони, принаймні, зрозуміли з тих «уроків політграмоти», що дістали на сході України), а тим більше в тій редакції, як вони його подавали.

Хоч прекрасно знають, що лави борців за українську національну ідею далеко їхнім орденом не вичерпувалися і не вичерпуються. Хоч прекрасно знають, що за ту національну ідею (яка не обов'язково мусіла і мусить бути «н а ц і о н а л і с т и ч н о ю») віддавали і віддають життя не тільки десятки організованих «носіїв націоналізму», а й тисячі, десятки і сотні тисяч зовсім неорганізованих під прапорами ОУН, носіїв української національної ідеї — українських селян і робітників та інтеліґенції — від простих безпартійних патріотів до українських комуністів та комсомольців включно: всіх отих шумськистів, хвильовистів та безліч інших подібних, означених і ще не означених «истів», які ніколи нічого спільного з ОУН не мали і не матимуть, хоч як би їх «Націоналісти» не притягали нині

за чуба до своєї корпорації, заміряючись на їхню репутацію, перечеплюючи й на них свої «досягнення».

Хоч прекрасно знають, що сотні тисяч і мільйони українських НЕ-націоналістів, звичайних колгоспників та робітників, що розбивали лігвища Гітлера (хоч би у лавах червоної партизанки чи як вояки червоної армії), мають перед лицем історії й перед цілим українським народом тепер і колись право на пошану і повагу; бо хто візьме на себе сміливість твердити, що вони бились **проти** української національної ідеї, **рятуючи** націю від цілковитої фашистівської загради? Особливо рекомендуємо над цим подумати, пам'ятаючи про 1941 рік і про себе і про поставу тих мільйонів НЕ-«націоналістів» в цім трагічнім році.

Для початку оці зауваги. Може загострий стиль. Але оскільки ті «організовані» слухачі «уроків політграмоти» з життєвого політ-лікбезу осмілились називати нас «большевиками» та «провансальцями» — сіреч ідеологами «смердів», то хай вибачають за нашу «смердівську» безпосередність.

УРДП формується зовсім не для того, щоб пікіруватись чи вести боротьбу з «націоналістами». Для цього зовсім не треба революційної партії. Досить залишити їх боротись самих між собою, — і цієї «революційної» боротьби їм вистачить на десятки років. І якщо вони стають по відношенню до нас в позицію боротьби, кваліфікуючи «ворогами», то ми можемо тільки запевнити, що перший ліпший член УРДП прекрасно розбереться — де ворог української нації, а де, скажемо, Сціборський або Мітринга. Отже УРДП існує не для «націоналістичної» практики. І ця стаття теж пишеться не для того. А пишеться вона для того, щоб в ім'я національної справи процідити ту згадувану оливу з мухами, що її колотять «організовані носії» відомого і самим життям викінченого «Націоналізму».

* * *

Чи національна ідея і «Націоналізм» — це поняття рівнозначні?

Чи національна ідейність і «націоналістична» ідейність — це поняття рівнозначні?

Чи «Націоналіст», тобто носій націоналістичної доктрини в тім сенсі і в тій практиці, яку ми спостерігали як форму політичного чину — є означенням для всього національно-свідомого і діючого, і вповні вичерпує поняття — «борець за національну справу, за національну ідею»? Чи відповідає поняттю носій національної ідеї протягом цілої історії і тепер?

Большевики твердять, що т а к, вганяючи тепер в поняття «націоналіст», «націоналізм» всякий прояв національної ідейности. При чому роблять це, переслідуючи певну мету, а мета, як відомо, «виправдовує в с і засоби».

Те саме роблять нині й наші «Націоналісти». І теж роблять це, переслідуючи певну свою мету нині (нині, бо вони не робили того вчора, як відомо, виповідаючи війну не на життя, а на смерть всім носіям української національної ідеї, «матеріялістам» та «комуністам», Хвильовим та іншим. Це ж цій корпорації належить репліка, кинена з приводу трагічного самогубства Хвильового — «добре зробив; заощадив одну кулю українській націоналістичній революції»). Нині вони зачисляють до своєї корпорації все, що будь-коли відзначалось національною ідейністю, навіть не розбираючись в ґатунках тої ідейности.

То ж большевики і «Націоналісти» сходяться, як бачимо, в поглядах на це. За їхнім трактуванням нині термін «Націоналізм» є універсальним означенням для всього **національного.**

Гаразд. Коли так, коли «націоналізм» і національна ідея, коли «Націоналізм» і боротьба за національну справу, за національні інтереси, за націю й її буття, розвиток та панування на своїй землі — є поняття рівнозначні, то чому тоді, скажемо, Черчіля ніхто не називає «націоналістом»? Чи може Черчіль не бореться за інтереси англійського народу, за англійські національні інтереси, за національну ідею Англії? Чи може Черчіль є кепський англієць?

Чому партію англійських консерваторів ніхто не іменує «націоналістами»? Чи може вони не боролись за інтереси своєї нації? Чи може вони кепські англійські патріоти?

Чому партію лейбористів тієї ж Англії ніхто не називає «націоналістами»? Чи може вони борються за «комуністичний інтернаціонал», а не за Британію, не за національні інтереси тієї ж Британії? Чи може вони не тримають традиційні прапори англійської національної політики щодо інтересів свого народу? Чи може їхній уряд сидить не в Лондоні, а в Москві, а Етлі дбає за СССР, а не за Англію? Чи може хто скаже, що вони кепські англійці?

Чому Ґарібальді ніхто не називав і не називає «Націоналістом», а цілий рух карбонаріїв «націоналістичним»? Чи може то був рух не за національні інтереси італійського народу?

Чому Вільгельма II, Гінденбурґа ніхто не називає німецькими націоналістами? Чи може династія Гогенцолернів не стояла на сторожі інтересів німецького народу та ще й вела аґресивну політику? Але чому Вільгельма II не називають «націоналістом», а натомість Гітлера називають «націоналістом»? І чому між «націоналізмом» і «фашизмом» неодмінно ставлять риску?

Таких «чому» можна б поставити безліч, в тому числі й ось так:

Чому Петлюру ніхто (навіть большевики) не називали «націоналістом», а цілий його рух «націоналістичним»? Чи може Петлюра й усі його соратники і його армія не боролися за українську національну ідею, сформульовану в IV Універсалі? Чи може цей національний провідник і основоположник національної УНР, очолюючи демократичну революцію на Україні, не був українським патріотом?

Можуть сказати, що тоді ще поняття «націоналізм» не народилось. Але тут і зарито собаку. Коли ж це поняття народилось і наповнилось певним змістом, то всеодно ніхто не може прикласти його до Петлюри, бо воно прикладається, як горбатий до стіни.

Чому, нарешті, Шевченка ніхто не називав і не називає «Націоналістом» (крім наших «орга-

нізованих носіїв націоналізму»)? При самій спробі прикласти цей ярлик до Шевченка людина почуває себе незручно.

Відкладаючи поки що відповідь на те загальне «чому», ми констатуємо:

Поняття національна ідея та національна ідейність і «Націоналізм» не є рівнозначні. «Націоналізм», як певне наповнення змістом національної ідеї від певних його носіїв, від певного національного і соціяльного середовища зовсім не вичерпує поняття національна ідейність.

Навіть, при всіх тих плюсах, які мав «Націоналізм» (а він їх мав, як і все в житті має додатню й від'ємну сторону), його мінуси, одначе, стали вирішальними для долі цього ґатунку національної ідейности. Зрештою, про явища судять після їхніх діл, після того, як вони себе зарекомендували в дії, в історичному чині, а не з вивіски. Логічне значення цього слова, виведене від кореня «нація», через -«ізм», тобто через певні догми та принципи і через певну практику застосування тих догм та принципів в певній політичній атмосфері, наповнилось специфічним змістом. На цьому етапі історичного розвитку нації більшість його первнів виявились непридатніми до вжитку.

Поняття й явища трансформуються в житті через людський чин.

Залежить від того, хто поняттями диспонує і яку практику ними прикриває. Є підстави думати, що, коли большевизм потриває ще десятки років, то позитивне поняття демократії буде навіки вбито для сходу Европи. Так само воно буде вбито й кожною силою, яка в практиці умудриться наповнити це слово страшним, антинароднім змістом.

Отже «Націоналізм» і національна ідея це є поняття, які не завжди і не всюди, і не для всіх, покриваються. А звідси — **претенсії «Націоналістів» на національну ідейну монополію безпідставні. Бо «націоналістична» ідейність і національна ідейність — це не те ж саме.**

Звідси — **причісування всього національно свідомого і національно ідейного під одну «націоналістичу» гребінку, незалежно від того хто**

це робить — большевики чи «націоналісти», — є шкідливе. Коли це роблять большевики, то це є ні більше, ні менше, як методою провокації, продиктованою певною метою.

* * *

Українська національна ідея на ріжних етапах історичного розвитку нації мала ріжних своїх носіїв, і ріжний конкретний зміст. Одначе, цілий під'яремний період нації, який триває й досі, мав і має у всіх носіїв єдине обрамлення тої ідеї, єдину основу, що вкладена в формулу «своя хата», боротьба за «свою хату». Це, так би мовити, єдиний знаменник чи домінанта для всіх носіїв національної ідеї. І це буде домінантою доти, доки нація буде в стані під'яремному. Одначе, цією самою домінантою справа не вичерпується. До неї додається конкретне виповнювання змістом тої національної ідеї, виповнювання «своєї хати» «своєю правдою», залежно від того, хто є її носієм, яка одиниця чи соціяльна група; а це, в свою чергу, узалежнено від історичного розвитку національної спільноти, що зумовлювало більший чи менший ефект в боротьбі за ту національну ідею; цебто ота «своя правда», що помалу еволюціонувала і якостево і в широчінь — від правди меншости до правди більшости; від правди одиниці, групи, кляси — до правди цілого народу.

На політичній мові та «своя правда» називається соціяльно-політичним змістом національної форми, ім'я якій «своя хата», що знову ж таки на політичній мові називається державою (очевидно незалежною, бо там де є національна залежність — там немає держави).

Виповнювання «своєї хати» «своєю правдою» було, отже, ріжне на ріжних історичних етапах. І кожне таке виповнювання мало своє окреме означення з закінченням більш менш на «ізм». «Ізм», як запис прав і обов'язків того, хто хотів бути господарем тієї «своєї хати», виступаючи як носій національної ідеї, як запис його «своєї правди». Тоб-то, там де починається ота «своя правда», — там починається певний «ізм». Там починається теж і «Націоналізм».

Протягом історії, поступово змінюючи одне одного, носіями української національної ідеї були ріжні якостево і кількісно суспільно-політичні величини, постійно змінюючись якостево і кількісно в бік наростання, аж до моменту, коли в ролі носія української національної ідеї на історичну арену виступає цілий український нарід, скажемо сьогоднішня робітничо-селянська Україна.

Порядком закономірного розвитку сталось таке переміщення в черзі носіїв національної ідеї. Відповідно до цього еволюціонувало й виповнювання «своєї хати» «своєю правдою», цебто національної форми соціяльно-політичним змістом. **На сцену виходить новий, якостево відмінний «ізм», остільки якостево і кількісно відмінним є його носій.** Хто є пильний, той не потребує доказів. І то не є «коньюнктурність», — то є конечність, закорінена чи зумовлена передумовами там, — на велетенському історичному пляцдармі сходу Европи.

Беручи новітню нашу історію (не тому, що ми починаємо українську історію від Шевченка, а тому, що нам вистачає прикладів і з цієї новітньої історії), що ми бачимо?

Першими активними носіями української національної ідеї після тривалого періоду національного, так би мовити, анабіозу виступали одиниці. І то власне Шевченко. Цей великий пророк і апостол українського національного відродження, бувши борцем і мучеником за українську національну ідею, одначе не був жадним «націоналістом» в розумінні тих, хто нині намагається втягти його до своєї політичної корпорації. Бо що може бути спільного, скажемо, між його тезою, викладеною в словах:

«Возвеличу малих отих рабів німих...» і т. д., цебто отих «смердів», від яких і за яких став на прю, за правду яких дбав і про яких пророкував, передбачаючи їхнє панування в «своїй хаті».

«Розкуються незабаром заковані люди, настане суд...» і т. д., аж до слів: «...Бо невчене око загляне Вам в саму душу...»

Що може бути спільного між цілим ідейним спрямуванням цього в е л и к о г о народнього

революціонера, що вийшов один проти всіх в ім'я смердів, як син і речник тих «смердів», і між «антисмердівськими» теоріями, апостола і духовного вождя сучасного українського «націоналізму» про «богом призначену» касту володарів.

Що може бути спільного між тезою Шевченка, цього великого речника і борця за українську народню національну ідею, спрямовану, як заклик, до «найменшого брата» (тобто до смерда!): «Учитеся, брати мої, думайте, читайте...», — і тезою духовного вождя «Націоналізму» про те, що «Треба раз й назавжди покінчити з теорією масового прогресу, кіно, ігор. . .» (Донцов, «Зауваги до питань програми» 1943 р.).

Або між мрією про національну солідарність: «Розкуйтеся, братайтеся!.. » — і людоненависницькою концепцією вибраности, виключности і нетерпимости до всього, що не належить до «націоналістичного» ордену, а відповідно до того й відповідною практикою саможертя в ім'я не національної, а «націоналістичної» догми.

Отже, — **першим великим носієм української національної ідеї в новітній нашій історії є Шевченко.** Не той, всіма фальшований, кожним на свій кшталт, а справжній. Не «націоналіст», чи «комуніст», чи «соціяліст», чи «монархіст» Шевченко, а Шевченко — народній революціонер.

Започаткований Шевченком процес національного відродження в дальшому ході історичного розвитку нації видає по черзі низку носіїв національної ідеї, що по черзі виступали на історичну арену з «своєю правдою», як виповненням тої ідеї, роблячи або крок вперед або крок назад порівняно з національною ідеєю, воздвигнутою великим сином народу— Шевченком.

Таким кроком назад був український монархізм в часи гетьманату Скоропадського. Цей «ізм», ніби попереджаючи «націоналістичну» донцовську тезу про касту правлячих, про білу кістку і голубу кров, покликану від Бога княжити і правити над «смердами», над чорною кісткою гречкосіїв, в ім'я блага нації, — цей «ізм» наповнив українську ідею своїм конкрет-

ним національним змістом. Народ того змісту на даному етапі вже не прийняв.

Чим те все скінчилося — відомо. «Своя хата» і «своя правда» в постановці українського монархізму, сперта на айхгорнові багнети та білоросійські чорносотенні шомполи, показались українським «смердам» непридатньою для житла і вони її зруйнували. При чому, радикально. І зруйнували її ті сили, що прийшли на зміну, як інші носії національної ідеї, сили демократичної революції — стрільці й вояки УНР (українські «смерди»). На історичну арену вийшли інші носії національної ідеї, наповнюючи її і н ш и м, с в о ї м змістом.

Цей зміст, зафіксований в IV Універсалі, відповідав інтересам цілого українського народу і якщо й не був підтриманий спонтанно цілим народом, то тому була низка причин. **Можливо одною з головних причин було те, що IV Універсал був ч е т в е р т и м, а не п е р ш и м.** Але ми тут не збираємось розбирати всіх тих причин, бо нам не про те ходить. Ходить про те, що **носії ідеї у к р а ї н с ь к о ї д е м о к р а т и ч н о ї р е в о л ю ц і ї, не бувши «Націоналістами», вписали свої імена в історію, як звитяжці за українську н а ц і о н а л ь н у ідею.** При чому, варто підкреслити, що ці нооії, бувши розгромлені фізично, одначе не розгромлені ідейно й досі. Слова Четвертого Універсалу не визнають «Націоналістичної» ідейної монополії, первородства та всеоб'ємлючости. І якщо ті сили нині зійшли з історичної арени, як організована, дійова, конкретна форма політичного чину, то в тому є свої причини. Ось такі самі, що спихають з історичної арени й «Націоналізм» — цю форму політичного чину, яка з реакцією на демократію виступила на історичну арену (і то не тільки в українському середовищі, а й в значно більших маштабах), проголошуючи тотальне поборення всього інакомислящого, виступаючи, при тому, в певний час і тільки на частині українських земель.

Були й інші носії української національної ідеї. Скажемо, у к р а ї н с ь к і комуністи та «матеріялісти», що наповняли українську ідею

своїм змістом, і то не інтернаціональним, а національним, і що за 25 років боротьби з окупантом на східніх землях пописалися не згірше за других. І яким історія не видала ще свого присуду, а ворог ще не дав собі з ними ради. **Скажемо більше — не виключено, що за тими всіма «матеріялістично» мислящими силами майбутне і провідна роля в боротьбі України за національну ідею завтра, і що саме в них криються ґарантії здійснення тої ідеї.**

* * *

Ось так в процесі відродження нації, що її ніхто не годен усунути (хіба що винищити фізично, як то замірявся гітлеризм), поступово **виходили на історичну арену носії української національної ідеї, наповнюючи її своїм змістом, залежно від того — хто вони є, і кожна з тих сил була з більшим чи меншим людським потенціялом за собою.**

Отже, **«Націоналізм» а ні не був першим, а ні не є єдиним носієм української національної ідеї. Цей «ізм», як окреме наповнення тої ідеї змістом, як «своя націоналістична правда», є нині не що більше, як вже виведена з історичного обігу вартість, що має відійти до архіву слідом за всіма попередніми, як непридатна для вжитку.**

Процес іде вперед, ведучи більш досконалу зміну і більш досконалу її «правду». Процес іде до завершення. І завершується він тим, що **на історичну арену виступає, як носій української національної ідеї, вже не група чи каста, а цілий український народ, — українське селянство, робітництво і українська робітничо-селянська інтеліґенція,** що має «свою правду» і що в ім'я неї буде боротися за «свою хату». Цей носій якостево нині стоїть вище ніж всі попередні носії й має найбільший людський потенціял. І це є вислід історичного процесу.

Чи є в тім заслуга «Націоналістів»? — Є.

Чи є в тім заслуга українських комуністів? — Є.

Чи є в тім заслуга українських демократів і всіх інших активних, будь-коли діявших укра-

їнських політичних сил, що щедро поливали колись своєю кров'ю українську землю? — Є.

Чи є в тім заслуга українських монархістів, особливо В. Липинського? — Є.

Чи є в тім заслуга сотень тисяч українських позапартійних НЕ-«націоналістів», а навпаки «матеріялістів», звичайних вчителів, професорів, аґрономів, техніків, письменників, мистців, акторів, репресованих і нерепресованих т. зв. «ворогів народу»? — Є.

Скажемо більше — в тім є «заслуга» й наших ворогів, в тому числі й Гітлера зі Сталіним, що, стріляючи та мордуючи наш народ, вчили його патріотизму, виплекали в ньому стихійну ненависть до себе, як до гнобителів національних і соціяльних, — і зрушили до боротьби за соціяльно-політичну та національну свободу і незалежність.

Коротше, в цілому то є вислідом діяння цілої суми чинників, додатніх і від'ємних. То є вислід історичного розвитку, що **нині носієм української національної ідеї є цілий український народ.**

Це сміливе твердження? Ні. Це є безперечне твердження. Хто пам'ятає 1941 рік, той це визнає. Не визнають цього лише хіба українські «Націоналісти»; і вони матимуть с в о ю рацію, розглядаючи і досі українську ідею з своєї «націоналістичної» дзвіниці і з своєї такої ж практики. Але хіба те визнання чи невизнання може мати будь-яке історичне значіння?

Висуваючи твердження, що носієм української національної ідеї є нині ціла робітничо-селянська Україна, ми маємо на увазі не кількість людей, що підуть боротись за оунівський декалог, а к і л ь к і с т ь людей, що підуть боротись з большевизмом та фашизмом, підуть боротись з антидемократичним тоталітаризмом за демократичний устрій в Україні — в своїй хаті, за знесення чужого панування, в тому числі і панування клясового чи кастового.

До цього український народ психологічно підготований. Підготований і політично. Особливо вирішальну ролю тут відіграли останні десятиліття. А надто останні роки. Інша справа, яким

він змістом ту ідею наповнює. Про те, власне, й ходить. В кожнім разі він її наповнює нині **не змістом від Донцова, а змістом від Шевченка.** Не змістом від тоталітарної диктатури «вибраних», а змістом від народоправства. Не змістом від монархії чи капіталізму, і не змістом від большевизму. А змістом від національної, народньо-демократичної (бо буває цей антинародньо-«демократична»), незалежної «своєї хати».

Тут — «Націоналісти» кричать якраз про низький рівень національної свідомости мас там, — на Україні. Слушно. **Але високий рівень зненависти до ворога хіба не є рівнозначний національній свідомості?** Якщо говорити прямо, то воліємо той високий рівень зненависти до ворога, що є в масах українського народу, аніж сумнівний рівень кастової свідомости. Перший завжди був причиною епохальних здвигів. І буде.

Отже, носієм української національної ідеї є нова сила. На цім етапі національного (а не «націоналістичного») змагу **носієм національної (а не «націоналістичної») ідеї є цілий український народ. Відповідно до того, його іменем на історичну арену мусить вийти і його керівний політичний авангард — організатор і ідейний та політичний керівник демократичної революції на Україні й застрільщик демократичної революції на цілому сході Европи, в цілому СССР, вкладаючи в українську національну ідею могутній революційний зміст.**

* * *

Чи має які дані до того український «націоналізм», як політичний організатор і діюча політична сила така, як вона була і є?

Ставимо це питання, оскільки він на те претендує, претенсійно і засліплено проголошуючи себе «єдиною силою» і т. д.

Насамперед визнаємо героїчну боротьбу цього руху і схиляємо голови перед кількістю жертв, складених за всі роки (включаючи й ті, що впали від своєї руки). Але що ми можемо порадити з фактами, які є уперті. А ті факти самі відповідають на поставлене питання:

Ніяких даних до того «Націоналізм» не має!

«Націоналізм», як певна організована форма політичної дії з певним змістовим виповненням української національної ідеї, після певної історичної перевірки в певному комплексі подібного «ізму», який плюндрував цілий світ й Україну, дістав присуд історії і мусить зійти з арени. Тим більше він мусить зійти з арени як речник не цілого українського народу, а лише певного середовища.

Ідейні і світоглядові первні цього «Націоналізму» — ксенофобія, юдофобія, «ідеалістичний волюнтаризм» (в лапках, бо говоримо про такий, як він був), **світоглядова і політична виключність, догматизм, вождизм, антидемократизм, основана на «антисмердівській» теорії кастовість, негування і нерозуміння соціяльної проблематики тощо — всі ці первні дістали по-лобу. В силу чого «націоналізм», дiставши, за висловом його ідейних вождів, «уроки політграмоти», панічно еволюціонує.** Топак, котиться по похилій, спускається на гальмах в невідомому, покищо, напрямку.

Не вважаємо за доцільне особливо докладно аналізувати те спускання, як і розбирати всі ті первні, від яких «націоналізм» нині намагається за всяку ціну одхреститись (при чому, не переборюючи їх, а запевняючи, що їх і не було), скажемо лише:

Коли сьогодні непримиренний і виключний ідеалістичний «Націоналізм» зачисляє комуніста і матеріяліста Хвильового і всіх йому подібних до своєї корпорації, ось того самого і всіх тих самих, яким виповідалося спершу безоглядну війну, а «Хвильовизм» вважає за свою основу основ, то що ще тут можна додати? Хіба це не є доказом цілковитого банкрутства? І хіба це не є вислідом цілковитого банкрутства?

Ясно, котячись по похилій, «Націоналізм» шукає будь-якого опертя.

Яка колосальна дистанція між сьогоднішніми «організованими носіями націоналізму», що зачисляють до свого балянсу всі, хоч і матеріялістичні, хоч і виховані на діялектиці, але національні сили сходу України, визнаючи нарешті

їх національними, а звідси (позичаючи методу в большевиків) переіменовуючи їх в «націоналістичні» — яка колосальна ріжниця між цим уже безпринципним «Націоналізмом» і отим ортодоксальним і непримиренним, що виголошував війну всьому, що інакшими — не ідеалістичними, а матеріялістичними очима дивиться на світ?!!

Хто ж в такому разі проходить політ-лікбез?

Але, до речі, ці «організовані носії» ніяк не збагнуть, чому саме **большевики, щоб скомпромітувати революційні сили на сході України, ліплять на них «націоналістичний» ярлик**, і тішаться з того, мовляв, — «Ага! Наша бере!». Коли тут зовсім нема з чого тішитись, а щоб зрозуміти — треба взяти тільки зеркало і глянути на себе в історичному аспекті, але так, всесторонньо і об'єктивно, і тоді стане зрозуміло, що таку саму прислугу, як і большевики, роблять і «Націоналісти», кваліфікуючи все національно свідоме й діюче, як свої кадри. Але, по відношенню до нас — багатьох представників тих революційних сил східньої України, що знають Хвильових, Волобуєвих, Косинок і інших — ім'я їм легіон — не з «націоналістичної» літератури ранішньої й теперішньої, а зі співпраці з ними живими, — по відношенню до нас «Націоналісти» більше щирі:

Поки ми були під совєтами, нас іменували большевики націоналістами і ганяли по тюрмах та концляґрах, а як потрапили по цей бік демаркаційної лінії, — «націоналісти» іменують нас . . . большевиками.

Як те все в цілому називається. Це називається — колотити оливу з мухами.

Для чого? Для наповнення змістом збанкрутованого «Націоналізму», репрезентованого «організованими його носіями».

Чи досягає це мети? Так, досягає. А саме:

Це доводить наочно, що **«націоналізм», як форма політичного чину і як носій певної специфічної ідеології розійшовся з українською національною ідеєю нашого часу, але уперто не хоче цього збагнути. І не хоче збагнути д е с а-**

м е він розійшовся. Проте, він відчуває це, еволюціонуючи саме в цей бік — в бік достосовування до того, що постає як зміст національної ідеї українського народу нині. А, достосовуючись, переживає хаотичну, переходову стадію. Це вже не колишня хоч і хибна, але по-своєму чітка доктрина, а сума протиріч. Олива з мухами. Проте, є надії, що ця переходова стадія чимось кінчиться, якимось завершенням. Яким, то інша справа.

Здаючи свої «націоналістичні» позиції і трансформуючи свої попередні догматичні «націоналістичні» первні, цей «ізм» маневрує до інших позицій, перестаючи бути властиво тим організованим носієм «націоналізму» і набуваючи якостево інших прикмет. Чим це скінчиться, — побачимо.

Покищо, очевидно, що всі ті громохкі заяви про епохальність, про виключну ролю, про «примат національної революції над соціяльною» і інші категоричні запевнення — не треба брати всерйоз і вступати тут в принципові дискусії. Треба почекати поки еволюція дійде до логічного завершення. Тим більше, що сучасний «Націоналізм» заявляє, що «передові політичні сили не захочуть повторювати помилок. Історія не знає помилок». Слушно. То ж і еволюцію українського «Націоналізму» очевидно треба сприймати, як реалізацію цієї тези. І тоді, сподіваємось, — у висліді остаточного перетравлення і засвоєння «уроків політграмоти», які дало життя і які зіпхнули «Націоналізм» з усіх його позицій, — не буде потреби дискутувати взагалі про елементарні речі.

* * *

Національна ідея та національна ідейність і «Націоналізм» не є поняття рівнозначні.

Так само українська національна ідейність і «Націоналізм» — вчорашній і нинішній — не є явища рівнозначні.

Носієм української національної ідеї є нині не каста, не кляса чи якась спеціяльна група, а український народ. А відповідно до цього - політичний провід українського народу в його боротьбі мусить мати дещо інші прикмети й ідеоло-

гічні вартості аніж «Націоналізм». **Робітничо-селянська сьогоднішня Україна має вдмінну соціяльну структуру, відмінні передумови, що зумовлює наповнення національної ідеї відповідним змістом, отією «своєю правдою».**

Та «своя правда» виходить від першоджерел — від інтересів цілого того народу і ставить ту народню правду, «смердівську» правду, що дуже мало має спільного з кастовою правдою ідеологів «Націоналізму».

Всі плюси попередніх рухів мусять бути скапіталізовані, всі мінуси відкинені геть. Твердження, що сила, яка приходить на зміну, «вихлюпує з водою дитину» — нонсенс. Процес триває і той процес виростає з плюсів, а не з мінусів. Скапіталізування плюсів, то є завдання українського визвольного руху, але завданням його є й засудження та відкинення мінусів.

Атакуючи українські протибольшевицькі національні сили тільки тому, що вони світоглядово відмінні, бо «матеріялістичні», об'єктивно «Націоналізм» змикався весь час і змикається далі з большевизмом в контрреволюційний антиукраїнський фронт. Усвідомлення цього мусить бути п е р ш и м уроком політграмоти.

Атакуючи ідеї демократичної революції, що виходять корінням від Шевченка, акумулюють традиції творців IV Універсалу і стверджують волю цілого українського народу, піднесену на бойові прапори Хвильовим та цілою когортою речників того народу, «Націоналізм» прирік і прирікає себе на ролю сили деструктивної. Усвідомлення цього мусить бути першою передумовою для глибокої ревізії своїх позицій та для організації чину надалі.

І, нарешті, — **«Націоналісти», як люди строгого принципу і високої ідейности, можуть залишатися на своїх позиціях, але тоді вони вибувають з національного балянсу революційних сил, переходячи активно чи пасивно в табір контрреволюції, реакції або в найкращому випадку більше чи менше розумного — консерватизму.**

Процес, який переживає «Націоналізм», може мати лише два виходи.

Віримо, що найбільш поступовими націоналістами буде обраний вихід до співдії з українськими демократично-революційними національними силами, а не до їх поборювання. А тоді це вже будуть не «організовані носії націоналізму», а співтворці організованої когорти носіїв нової, справді революційної, ідеології, носіїв нового змісту української національної ідеї, репрезентованої цілим українським народом.

КОМУНІЗМ, ФАШИЗМ, КАПІТАЛІЗМ, СОЦІЯЛІЗМ І МИ

(«Наші позиції», ч. 1, 1948 р., стор. 1-11)

З приводу перших трьох — наші погляди були достатньо сформульовані (і не раз) в нашій періодичній і неперіодичній пресі та в дискусіях. Зараз стоїть завдання сформулювати остаточно наше ставлення до четвертого, оскільки ми не є партія соціялістична. Причім, тут же треба підкреслити, що **наші вороги зліва хочуть конче охрестити нас партією «антисоціялістичною», цебто поставити в позицію войовничої антисоціялістичної партії. Ні, ми партія не соціялістична, а це не те саме. Бо «анти» залежить від того, якого типу соціялістичні партії і рухи будуть діяти і розвиватися в українському політичному світі, а звідси й наша позиція — поборюватимем ми їх чи толеруватимем.** Але про це саме й будемо говорити нижче. А що ми партія не соціялістична, то це стоїть на нашому шильді. В нас хватило б цивільної мужности бути прямолінійними, навіть в тім випадку, коли б ми були комуністами, і заявити про це прямо, ставлячи те на своїм прапорі, і мужньо відстоювати свої переконання. Отже до теми.

ХТО ж МИ? А звідси — наше місце серед усіх політичних сил світу, звідси всі наші «за» і «проти».

Найтяжче — виповнення змістом, власне, сформульовання змісту **нового політичного руху, який ще не мав прецедента в історії. Не було прецедента, бо не було й передумов ніколи раніше, що цей рух породили тепер.** Усвідомлення цього, здавалось би, мусіло прикувати увагу й абсорбувати всю енергію кожного, хто є фанатиком і ентузіястом нашого уердепівського руху. Бо що значить виповнення своїм змістом, історично вже сформульованим в глибинах людсь-

кої свідомости, такого політичного руху? Це значить прислужитись українській справі насамперед, а відтак — прислужитись цілому прогресивному людству в його сьогоднішніх змаганнях. Підкреслюємо — прогресивному людству. А ця прислуга лежить не на лінії повторювання марксо-ленінських, а чи яких інших соціялістичних задів. Особливо, не мусимо шукати способу прислужитися світові на цих соціялістичних манівцях ми, що обігнали світ в своєму соціяльно-політичному досвіді на кілька десятиліть.

Цю тенденцію нашу не раз було називано іронічно наміром «вигадувати порох», але від цього ця тенденція — тенденція оформлення власного обличчя, не зникла. В цім бо рація і сенс нашого існування, як політичної сили. Тож така тенденція не тільки не зникла, а навпаки — саме по цій лінії іде процес послідовно й неухильно, і помалу доходить до свого завершення.

Для цього не треба ані «вигадувати порох», ані «сочиняти» маляхіянські теорії, як зовсім не треба й плисти в фарватері патентованих, але вже давно й безнадійно заблуканих, політичних кораблів. А вже зовсім смішно і злочинно плутатися в хаосі нам ворожого, нами ж засудженого і історично збракованого, отого всього чим є всі теоретичні й практичні надбання большевизму, троцкізму а чи російського соціял-демократичного меньшевизму, виявляючи тим крайню яловість і опортунізм, зафарблений в порожню революційну фразеологію.

Для цього — навпаки — **треба під нашим кутом, в л а с н и м кутом — під кутом української революційної демократії розглянути світ, в якому живемо, зробити оцінку політичному укладові сил у ньому і визначити сміливо своє місце серед цих сил. А головне — стати лицем до того світу, з якого ми прийшли сюди, де лежить наше коріння і весь центр ваги нашої справи, де лежить рація нас, як політичного руху. Цебто до того світу, який нас породив, як свого антипода й могильника, і зруйнувати який та збудувати на його місці новий — є наше призначення.** Ось це є важливе і може в найбільшій мірі важливе!

Зробити вірну оцінку укладові сил там, охопити революційні тенденції, що визрівають в глибинах великих мільйонів насамперед нашого народу, і вчепитись за ці тенденції, як за Архімедову підойму, щоб нею підважити й перекинути геть той світ насильства і нечуваної жорстокости, світ соціялістичної брехні і комуністичного замилювання очей, світ потоптання найелементарніших людських прав.

Знайти шлях не до «найпрогресивнішої» соціялістичної якоїсь непогрішимої «теорії», а до авангарду мас, насамперед — української нації, поставивши революційним девізом їхні прагнення і устремління, не жахаючись навіть «реставрації«, якщо революційна доцільність тієї реставрації очевидна і безсумнівна.

Коротше — **потрібне революційне мислення в оцінці всіх явищ в тому світі, проти якого стаємо.** Лиш звідси може постати й справді революційна теорія, а остання забезпечить революційну практику — і її кінцевий ефект.

То ж, шукаючи визначення — хто ж ми, мусимо бодай приблизно вірно розібратися у всьому згаданому.

Не виносимо України за дужки світових подій, не розглядаємо української справи ізольовано від світу, бо без розв'язання генеральних світових проблем нині і українська справа не може бути розв'язана. Але й не підпорядковуємо української справи світовим проблемам ради проблем, бо за таких умов українська справа теж не може бути розв'язана. **Виходимо з глибокого принципу, що Україна й український народ має бути суб'єктом, а не об'єктом в розв'язанні всіх питань щодо упорядкування світу.**

Трактуємо український нарід не як «нещасний поневолений нарід», що має чекати «визволення», а як потенціяльно могутню, одну з найбільших в Европі, націю, що сама кує й буде кувати свою долю, а на певнім відтинку і в певній частині світу має виконувати провідну історичну ролю, а саме — в питанні ПЕРЕБУДОВИ Сходу Европи.

Виходячи з цього принципу, дивимось на світ

і на уклад політичних сил у нім і займаємо свої позиції.

Що ж відбувається в світі?

Хтось сказав, що світ зірвався з якоря і так чи так котиться до соціялізму. І наводиться низку прикладів, від англійської Лейборпарті починаючи до Сараґата включно. Можливо, не забігаємо покищо наперед. Тим часом другий і то видатний соціяліст сказав, аналізуючи сьогоднішню світову ситуацію, що, мовляв, немає ради панове, — світ роздертий рівно на дві половини.

І цей роздертий надвоє світ має два полюси, як два політичних фокуси цих половин, — ці полюси: Сталін і Трумен. Цебто Сталін, як яскраве і найрадикальніше втілення тенденції розвитку світу до соціялізму. І Трумен — як таке ж яскраве втілення тенденції розвитку світу випробуваними шляхами капіталізму. Хоча цей мислитель мав на увазі Трумена, мовляв, як «символ капіталістичної реакції, що не хоче поступитися прогресові». Між цими двома полюсами, мовляв, мотається замотеличене людство, не маючи більше нічого до вибору, бо й немає нічого до вибору, тільки ці два полюси, до яких можна причалити. Причім з певністю очевидно можна причалити тільки до того полюсу, де соціялізм, бо другий полюс вкрай ненадійний і може раптом піти під воду. Отже світ роздертий надвоє і перед кожним стоїть ділема або-або. З погляду переконаного ортодоксального соціяліста таке твердження є закономірне і суб'єктивно вірне, виправдане.

Якби я був соціялістом, я б теж так твердив, бо за очевидними доказами далеко ходити не треба, — і ті докази часом особливо переконливі, як от коляборація цілої низки соціялістичних партій з большевизмом, що, доречі, є зовсім явищем не випадковим, як і не є явищем аґентурного порядку. Але про це буде окремо.

Отже, є такі два твердження, як вислід аналізи сьогоднішньої політичної ситуації в світі.

Перше і друге твердження не покривається трохи на перший погляд. Друге ніби заперечує

перше, бо дійсно, доки ще існує два полюси, то світ значить ще не зірвався з якоря. Але обидва ці твердження покриваються в своїй глибокій суті, вірніше в своїй тенденції, а саме в намірі таки довести, що світ котиться до соціялізму, що це є конечністю і задача тільки полягає в тому, щоб знести ще той другий полюс, який ніби тримає відносну рівновагу, а на лівацькій мові — гальмує переможний хід до соціялізму повною парою.

Нас менше всього цікавить, які декларативні позиції посідають прихильники таких от поглядів по відношенню до московського большевизму. Ці декларації можуть бути навіть войовничі, ворожі большевизмові й щирі, але ба, — вони засадничо не послідовні і об'єктивно фальшиві. Нас цікавить інше — вірною чи невірною є така оцінка сьогоднішньої політичної ситуації в світі?

І мусимо сказати, що така оцінка є наскрізь невірною, як в першім, так і в другім випадку.

Ні з якого якоря світ не зірвався і ні до якого соціялізму конче не котиться, та ще так катастрофально і неминуче. Ера ортодоксальних соціялістичних рухів сьогодні на закоті, а це є фактом, який не потребує доказів. Ортодоксальний соціялізм став на шлях найдивовижніших компромісів, перетворившись помалу з войовничої доктрини в доктрину повзучу, пристосовницьку, що ратує нині мабуть більше за свій престиж, за престиж самого прекрасного слова «соціялізм», аніж за справжні інтереси людства, та справедливе його упорядкування. Це є вислідом глибокої кризи в наслідок тяжкого фіяско, шо його потерпів ортодоксальний соціялізм при історичному застосуванні доктрини на практиці і то в колосальних маштабах.

Ті дивовижні висліди, що їх дістало людство від такого застосування, вибили геть з колії всі соціялістичні рухи і партії, і **ми маємо болючий процес шукань виходів з кута.** Ці шукання виливаються в форму ріжних компромісів, узгіднень інтеґрального з індивідуальним, суспільного з особистим, централізованого з приватним,

інтимно-божеського з стадним-тваринним, храму з касарнею, свободи з диктатурою, клясової жорстокости і нетерпимости з надклясовим гуманізмом, приватно-власницького з усуспільненим і так далі. **Світова політична думка б'ється саме на цих шляхах — на шляхах великих шукань. Йде кардинальна ревізія самих основ.** І вчорашні монолітні соціялістичні партії або коляться на частки, або шукають нового ідейно-політичного виповнення старої формули, або йдуть по лінії найменшого опору — підіймають лапки вгору і йдуть на коляборацію з большевизмом. Ось на таких шляхах розбивається нині соціялізм. Причім — здійснюється лише останній варіянт — це є шлях найбільш послідовних і войовничих, найбільш ортодоксальних соціялістичних партій.

Якщо це, цебто коляборація з большевизмом, і є отим змістом формули — «світ котиться до соціялізму», то ми таку формулу заперечуємо, навіть коли б вона була вірна. Заперечуємо, бо ми, як нація, як нарід, вже до того соціялізму докотилися і далі не хочемо. З нас досить.

Але ця формула до того ще й невірна.

Друга формула ще гірша, ми б сказали — дика. Справді бо, **якщо сьогоднішній світ здиференційований в такий спосіб, що має лише два полюси, то... То власне для всіх, хто не хоче примикати ні до Сталіна, ні до Трумена, лишалася б лише одна потіха, висловлена в одній українській приповідці — «не тратьте, куме, сили, спускайтеся на дно».**

Або-або. Або примикайте до Сталіна і допомогайте пхати світ до соціялізму, або примикайте до Трумена і допомагайте той соціялізм гробити во славу капіталізму, якого ви не хочете. Третього вибору не дано. Власне, є третій — «або — щезайте».

Чи треба говорити, що за такої ситуації, нам, як революційно-демократичній партії взагалі не лишається місця і треба б щезати, бо до Сталіна в аґентуру ми не підемо, до Трумена теж, як не підемо й ні в яку аґентуру. Отже немає рації

нашого існування, як і ціла українська справа не має абсолютно ніяких перспектив.

Та на щастя такий «уклад політичних сил світу» існує лише в деяких хорих головах.

В дійсности справа стоїть зовсім-зовсім інакше. Що світ розділений на два полюси — це правда. Що на однім полюсі стоїть Сталін, це теж правда. Але на другім полюсі стоїть зовсім не Трумен.

На цім другім полюсі стоїть і Трумен, це так, але насамперед там **стоїть весь цивілізований світ, включаючи туди і всі ті соціялістичні партії, що шукають виходу з кризи і не йдуть на коляборацію, включаючи туди всі прогресивні сили світу і нас з вами.** На цім полюсі стоять всі, що добивали вчора фашизм, цього сталінського близнюка, всі, кому дорога свобода, культура і цивілізація.

Словом — на однім полюсі стоїть Сталін і його поплентачі. На другім стоїть весь прогресивний світ і ми з вами. І найперше стоїть там наш український нарід

Але це все — окреслюючи загальником. А тепер придивімось ближче. Такий **поділ світу проходить найперше не по території, а по ідеології.**

З одного боку, уособлений в Сталіні, стоїть невміру аґресивний світ соціял-комуністичної доктрини, радикально-соціялістичної і войовничої.

Власне, не стоїть, а перманентно наступає, озброєний мілітарно і, під кожним оглядом, до зубів. Цей світ наполегливо здійснює заповіт Леніна про допомогу пролетаріяту першої країни соціялізму — пролетаріятові всього світу збройною рукою скинути «ярмо» і т. д. і т. п.

Словом допомагає дійти до соціялізму, як до першої фази комунізму (читай маркco-ленінсько-сталінські підручники).

Те, що за спиною цього світу, власне, промотором всієї цієї комуністичної аґресії є російський імеріялізм, не міняє суті справи. Він власне є лише складником, компонентом цілости цієї аґресії.

Недавня світова війна і її висліди — послаблення і знекровлення цілого світу, втома і соціяльно-економічний хаос, з одного боку, та розгром Німеччини й Японії й колосальні територіяльні поширення СССР, з другого — надали соціял-комуністичній (тобто большевицькій) експансії надзвичайного розмаху тепер. Ельшевизм наступає, вважаючи, що він в теперішній світовій ситуації ближче до здійснення своєї мети, ніж будь коли. І наступає, готовий, здається, йти ва-банк.

Цій аґресії протистоїть, займає оборону все, що не хоче живосильного щеплення тієї доктрини і того правопорядку, який стоїть під сталінським полюсом. В тім числі протистоїть і пролетаріят. А найперше протистоять цілі нації і людські спільноти, що відчувають загладу для себе, озираючись на всіх проглинених червоним молохом, на всіх підданих соціял-комуністичній большевицькій уніфікації. Цей **розподіл світу по ідеології тягне за собою й розподіл світу по території,** чи власне спричинює його в міру большевицького наступу. Через Европу і Азію проходить виразна демаркаційна лінія, що ділить територію світу на дві частини — по один бік царство сталінського соціялізму, куди входять старі території СССР і нові приєднані землі й країни, піддані на очах цілого світу швидкій і безкомпромісовій большевицькій уніфікації. По другий бік — весь інший світ, що жде своєї черги. Ця демаркаційна лінія в усіх світових мовах називається нині «залізною заслоною».

І контури цієї лінії щодня міняються, помалу пошираючись, позначувані сталінськими віхами.

І маємо фактично два світи територіяльних, а не тільки ідеологічних. Світ по один бік заслони і світ по другий бік.

А тепер, що цікаво і що варто особливо відзначити: ці два світи дуже оригінально ріжняться між собою. Парадоксально. А саме: світ сталінського соціял-комунізму є в найменшій мірі комуністичний, а в найбільшій мірі протисталінський, протикомуністичний і протисоціялі-

стичний в своїх внутрішніх тенденціях і прагненнях. І тримається купи він тільки завдяки теророві.

І живодайні сили, що живлять цілу сталінську-аґресію, знаходяться не в ньому. Ці живодайні сили знаходяться в іншому світі, по цей бік демаркаційної лінії. Коли б не це явище, світ сталінського соціялізму давно б завалився. Хіба ще треба красномовніших фактів, як перманентна дезерція зі сталінського світу, не кажемо вже про рядових звичайних людей, а й великих партійних вельмож, військових і державних діячів, високопоставлених чиновників тощо, тощо. Всіх у кого давно пропала віра в сталінський соціялізм. Але навіть коли б звідти видезертувало пів цілої компартії, то всеодно большевизм не завалиться, а буде жити й наполегливо наступати. Ще й успішно наступати.

Чому? А тому, що джерела його сили знаходяться по цей бік демаркаційної лінії, в цьому світі, що ще не визбувся пієтету до «першої країни соціялізму». В світі, де існують отакі Неннї або отакі чешські соціялісти. Отакі Торези, Толіятті, Воллеси, Січинські та інші й інші. Отакі організатори і ентузіясти пя'тих колон, і ті маси, що ті п'яті колони поповнюють.

Коротше — в світі, де соціялістична ортодоксальна доктрина ще не дістала смертельного удару по лобі і то не засобами пропаґанди, а в наслідок конкретної практики (бо пропаґанда сама по собі нічого не варта, коли вона не падає на спраглий ґрунт). Покищо **в світі по цей бік демаркаційної лінії є найбільше спраглий ґрунт для пробольшевицької пропаґанди, а не навпаки. Причиною цього є нерозв'язаність комплексу складних соціяльних протиріч, що у висліді останньої війни ще більше ускладнились.** Ми тут не збираємось давати рецептів до їх розв'язання, ми лише констатуємо покищо те, що є. А є соціяльно-економічний і ідейний хаос, каламуть, в якій Сталін ловить і буде ще довго ловити рибу. Не випадково, як один з радикальних і найперших засобів боротьби проти більшовицької експансії, висунуто плян Маршала.

Говорячи про зовнішній світ, ми маємо на увазі ось цей світ, що стоїть по цей бік залізної заслони, поза сонцем сталінської конституції.

Світ Трумена і Ненні, світ Етлі, Де-Ґоля і Тореза, словом — світ непримиренних ворогів з одного боку і сталінських прямих і потенціяльних п'ятих колон з другого. Світ народів і спільнот, які самі лізуть до Сталіна в пащу, і народів та спільнот, які в боротьбі за свою свободу, за самозбереження та розквіт вселюдської культури і цивілізації, займають оборону, об'єднуючись все з більшою наполегливістю в ім'я боротьби проти спільного ворога, іменованого цілком слушно ворогом людства в цілому.

Яке наше місце в цьому світі і які наші позиції по відношенню до нього перед лицем великого конфлікту, що насувається, перед лицем неминучого зудару, яким і тільки може завершитись сьогоднішня напружена ситуація.

Очевидно, ми з усіма тими, хто об'єднується проти сталінської аґресії. З усіма тими, хто мобілізує всі сили для розвалу, для кардинального знесення і перебудови світу сталінської деспотії. І проти всіх тих, хто прямо чи посередньо стоїть чи стане по сталінському боці. **Інтересами нашої української справи, інтересами нашого національного визволення й унезалежнення н а с а м п е р е д визначаються всі наші «за» і «проти».** Ми проти всіх соціялістичних партій типу партії Ненні чи типу російських меншовиків, до яких, до речі, підлещуються деякі наші соціялісти, отже проти всіх соціялістичних партій, що так чи сяк або йдуть в аванґарді в ролі п'ятих колон, або повзуть в большевицькому фарватері. І **ми за всі соціялістичні партії типу англійської лейборпартії, що насамперед ставлять большевизмові чоло, ми за них, не оспорюючи їхнє право повторювати соціялістичні експерименти в себе. Ми за всіх демократів, що борються за здійснення постулятів справжньої демократії, і ми проти всіх «демократів» у лапках, що так чи так ідуть на поводку прославленої «демократії Сталіна».** Коротше — ми з усіма тими, хто ви-

ступатиме проти Сталіна, і проти всіх тих, хто виступатиме за. **Ми будемо кріпити всі прогресивні сили світу, що об'єднано поборюватимуть царство сталінського соціялізму, незалежно від їхнього льокального політичного зафарблення.**

Тут деякі «прогресисти» схопляться і закричать злорадно: «А як же з капіталізмом? Га? Цебто як же з Труменом, що уособлює собою сьогоднішній капіталістичний світ?

Відповідаємо:

Якщо постуляти Атлантійської Хартії, начертані попередником Трумена і речником капіталістичного світу Рузвелтом, не є порожній звук; якщо американська демократія не втручатиметься в наші внутрішні українські справи і не нав'язуватиме своєї волі, не замірятиметься на нашу свободу і незалежність, — ми за такий капіталізм; у боротьбі проти Сталіна ми вибираємо Трумена і йтимемо з ним плече в плече в боях проти Сталіна.

Це не значить, що ми приймаємо капіталістичну доктрину за основу соціяльно-політичного устрою України. Це справа зовсім іншого порядку.

Проте ради справедливости хочемо сказати, що **в американському капіталізмі нині більше справжньої демократії і справжнього соціялізму, аніж в сталінському патентованому соціялізмі. Проте ми йтимемо в одній лаві з Труменом не з мотивів ідейної спорідненості, а з мотивів спільности мети по відношенню до світу Сталіна.**

Таке наше місце в політичному укладі сил світу сьогодні. Це зовсім не визначає ще нашого конкретного соціяльно-політичного кредо.

Наше кредо визначається зовсім іншими передумовами і в зовсім іншому місці.

Визначаючи своє місце в політичному укладі сил світу, що знаходиться по цей бік залізної заслони, мусимо відзначити, що в ЦЬОМУ СВІТІ ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ НЕ СТОЇТЬ.

Тому НАШЕ КРЕДО визначається в тому світі, де проблема України стоїть на порядку денному, як одна з найпекучіших проблем.

(«Наші позиції», ч. 1, 1948 р., ст. ст. 1-11)

НАШЕ СОЦІЯЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ КРЕДО

(«Наші позиції», ч. 1, 1948, стор. 11-19)

Світ під сталінським полюсом в найбільшій мірі є протисталінський, протикомуністичний і протисоціялістичний. Але це не є ніякий парадокс, це закономірне явище. Маємо тут те саме, що і в другому, західньому світі, тільки навпаки. В західньому світі маємо антагоністичні сили, діючі проти старого порядку речей, створюючи найсприятливіший ґрунт для сталінської експансії. В підсовєтському ж світі маємо антагоністичні сили, діючі, а **особливо потенціяльні** проти існуючого порядку речей, проти сталінського соціяльно-політичного режиму. Ріжниця тільки в тім, що **антисталінський світ під Сталіном є суцільний, соціяльно однорідний, а головне — наставлений проти сталінського соціял-комунізму, цей світ в той же час є в своїх тенденціях все ж таки ЛІВИЙ, СУГУБО ДЕМОКРАТИЧНИЙ. Через те не може бути ані п'ятою колоною капіталізму, ані будьяким оплотом реакції.**

Ми виростаємо з цього світу, як його породження й заперечення. Як ідея, як соціяльно-політична революційна концепція, ми виростаємо з конкретної історичної дійсности. І та дійсність формує нас десятиліття.

Які ж характерні особливості має цей світ? Вже не раз і не одним відзначено тенденції всього позасталінського світу соціялізуватися і більшевізуватися, і тенденції підсталінського світу розсоціялізуватися й розбільшовизовуватися. Мабуть в засаді це твердження є абсолютно правльне.

Багато хто, а особливо соціялісти, твердять, що в СССР то — ніякий соціялізм. Ба! Це лише пропаґанда, а факти тим часом річ уперта. Коли трактувати соціялізм, як соціяльно-економічну устроєву концепцію (а тільки так його й можна трактувати), як безвласницьке суспільство з

централізованим плануванням виробництва і розподілу, то в СССР таки — соціялізм.

Бо одно діло — як би нам хотілося, а друге — як воно є в дійсности. Інша справа, який той соціялізм гатунково. Сталінський, або сталінсько-ленінський. Іншого покищо соціялізму в світовій практиці ще не було, а особливо в таких маштабах.

Партія РСДРП (меншовиків) — цей єдиноутробний близнюк ВКП(б), наприклад, твердила і твердить, що в СССР таки соціялізм, лише називає його соціялізмом технічно-економічним, вихолощеним від гуманізму, в чому, мовляв, і є вся біда.

Вважаємо російських соціял-демократів за достатній авторитет. Можемо лише додати, що навряд чи хто дерзне ще після большевицької практики пробувати здійснювати в СССР «ліпший» соціялізм та ще з таким розмахом.

Можна буде на цю тему писати по кабінетах довжелезні трактати, але навряд чи доведеться комусь ще довго після Сталіна підняти людські маси на тотальне будівництво «ліпшого соціялізму.

Меншовики, очевидно, теж не дерзнуть. А якщо дерзнуть, то стануть жертвою власного намагання обдурити самих себе; а саме — соціялізм є соціяльно-економічна категорія, гуманізм же є етична категорія і виростає з соціяльно-економічної. Це є абеткові речі. І неможна навіть вимагати гуманізму там, де його ніколи не було, де країна в своєму культурному розвитку ще далеко не піднеслася до того рівня, на якім розквітає гуманізм, як вершина цивілізації; цей гуманізм можна тільки виплекати, тож легше шагнути в соціялізм, аніж в гуманізм. Для того треба виховувати російський світ століттям. Тому меньшевицькі спроби збудувати «ліпший» гуманістичний соціялізм кінчились би тим самим, що й большевицькі.

Але ми не хочемо тут дискутувати про соціялізм і про те, що могло б бути. Ми хочемо констатувати те, що є.

Але є те, що весь світ називає найжахливішою

реакцією, ні з чим незрівняною в людській історії. **Створиться правопорядок строго за соціялістичною концепцією, але найбільше антилюдський, антидемократичний.** З шильду — царство свободи, соціяльної рівности, упорядкованости, безклясовости, централізованого плянування і розподілу, царство демократії, де влада належить народові і т. д.

З суті — царство абсолютного поневолення особи, уніфікації людини, правопорядок касарні, царство тотальної диктатури зовсім не найліпших і зовсім не найчесніших, царство не тільки централізованого виробництва і розподілу, але й централізованого думання. Царство знеособлення людини і перетворення її на соціялістичну власність спільноти. Диктатура доктрини і соціялістичної фразеології, панування соціялістичної ідеї над усім живим і мертвим. **Диктатура чиновників від соціялістичної теорії.** Царство перетворення людини в раба, невільника, робота соціялістичної ідеї. Коротше — правопорядок, де людина стала абсолютно безправним і беззахисним рабом соціялістичної ідеї.

Це так би мовити в загальних рисах. Тепер конкретніше і зблизька. Кажуть, що СССР це є система державного капіталізму. Кажуть, що СССР є в ідейно-політичному пляні вибуялим до гігантських розмірів російським фашизмом. Всі ці визначення витікають з аналізи внутрішнього стану речей в СССР і є вірними лише постільки-постільки. Постільки-постільки сталінський соціялізм має всі ці прикмети.

СССР — є велитенським вузлом кричущих соціяльних, національних і ідейно-політичних протиріч, породжених самою доктриною при її реалізації в даній історичній дійсності.

Це насамперед протиріччя національні. Концепція створення многонаціонального «государства трудящих» в єдиних рямцях, щоб воно, будуючи соціялізм, могло протистояти всьому зовнішньому світові, успішно завершилося звичайною практикою колоніяльного поневолення цілого ряду націй. А теза про диктатуру пролетаріяту поставила ряд націй поза рямці, прирікши

їх на фізичне винищення (бо то нації в основному селянські) як антагоніста пролетаріяту, дрібно-буржуазну стихію і т. д.

Советська політика пішла досить одверто і цинічно по лінії жорстокої уніфікації всіх націй під кличем творення «єдиного советського народу» на базі народу російського і російської культури, бо не в силі була і не хотіла, і доктрина не дозволяла, розв'язати національне питання прогресивно. Власне на цій соціялістичній тезі й вибуяв російський червоний фашизм, — на тезі про єдину вітчизну пролетаріяту. Так було вивернуто тезу про те, що пролетаріят взагалі не має вітчизни.

Національні протиріччя лишились і загострились до небувалих розмірів. Дія викликає протидію, якщо не пряму то в потенції. Для усунення їх большевизм не в стані нічого реального зробити поза пропаґандою та втовкмачування в голови всім не-росіянам колядки про «великий братній російський народ». Через те він вдався до усунення протидії терором і страхом.

Цікаво відзначити, що російські меншовики, застановлюючись над національним питанням в «Росії», над проблемою протидії всім відцентровим силам, готуючи новий «соціялістичний» лад на місце большевицького, — розв'язують це питання так само — готують сильну централізовану владу! Це лише зайвий раз підкреслює, наскільки справді великі ті національні протиріччя в СССР і якими несподіваними наслідками вагітне майбутнє.

Ще більшої сили є протиріччя соціяльні. Замість безклясового суспільства в СССР маємо суспільство крайнього клясового розмежування. З одного боку кляса (каста) правлячих, власть імущих, упревілейованих, необмежених і всесильних володарів землі, надр, вод, всіх засобів виробництва і людських душ, — з другого трудові маси, нічого не імущі, експльоатовані і абсолютно безправні. З одного боку крайнє збагачення (бо яке ще крайніше збагачення може бути як розпорядження всіма ресурсами велетенської країни, зосередженими в руках правля-

чих), матеріяльна забезпечність і розкоші, а з другого — крайня пауперизація мільйонів.

І третя категорія кричущих протиріч — це протиріччя політичні. Необмежена влада в руках правлячої кліки, в руках однієї і єдиної партії, ніким не контрольована, і всеоб'ємлюча — з одного боку. І абсолютне безправ'я людини в одиниці і в масі — з другого. Все це є речі загальновідомі і ніким не оспорювані.

В такій ситуації в цьому сталінському комплексі перебуває й Україна й український народ. І **треба сказати, що становище українського народу є найтяжчим в тій системі.** Найтяжчим тому, що йому довелося платити дуже і дуже дорогу ціну за всі большевицькі соціялістичні експерименти, як нації в великім проценті селянській, так і особливо за той спротив, що його український нарід ставив, а особливо за оті «відцентрові» тенденції, за стремління вирватися геть з-під московської большевицької кормиги. Щоб утримати Україну в складі СССР, большевики пішли на самі крайні засоби, на найжорстокіший терор, на нечувані масакри. **Всі ці протиріччя в сумі є спричинником певного комплексу настроїв і прагнень народніх мас СССР. Це бажання, прагнення і настрої — існуючий режим повалити. Це характерно для України і для всіх націй в СССР. І тут власне лежить та могутня революційна підойма, якою можна режим в СССР перекинути геть.**

Якщо ми хочемо мати успіх, якщо ми є справді революційна сила, мусимо хапатися за цю підойму. **Мусимо всю свою політику й ідеологію будувати на основі згадуваних протиріч, в пляні максимальної мобілізації народніх мас СССР на тотальне знесення, зненавидженої ними, соціял-комуністичної тюрми народів.**

Не знаємо, чи матиме успіх пропаґанда «ліпшого» соціялізму в СССР, натомість знаємо, за чим найбільше стужилась людина в СССР. За чим найбільше стужилися одиниці і цілі національні спільноти.

Вони стужилися за свободою в універсальному значенні цього слова: за свободою мислі і со-

вісті, за свободою праці, за свободою творчої ініціятиви, за свободою людського «я», за правом на трудову, мозолями запрацьовану власність, за свободою політичної і професійної організації, за свободою від тотального централізованого плянування, за свободою від тотального централізованого жаху, централізованого терору і централізованого думання. За свободою персональною і свободою національною.

І тут власне лежить революційна підойма, сильніша за атомову бомбу в боротьбі проти большевизму.

Кожна революційна партія, яка схоче бути справді революційною і відіграти історичну ролю, очоливши демократичну революцію в СССР, мусить хапатися за цю підойму. **Все те, за чим стужилися маси в СССР, можна здобути лише через тотальне знесення всієї соціяльно-економічної і політичної структури большевизму.**

Скажуть, що саме тут лежить загроза скотитися до реставрації. Що ж, загроза може бути. Інша справа, чи можлива реставрація, так як думають ті, що бояться її і нею лякають. Так, звичайно, твердять ортодоксальні соціялісти, виявляючи тим свій крайній опортунізм. Ба вони висувають навіть дивовижну концепцію — знесення большевизму, але збереження всіх його надбань у формі соціяльно-економічної, соціялістичної структури, яка, мовляв, є великим благом, разом з колгоспами й іншими атрибутами соціялістичної економіки включно. Згодьмося, що це досить невдала концепція по відношенню до большевиків: скинення Сталіна, але збереження всіх його надбань. От це є ніщо інше як большевицький хвостизм, крайній опортунізм, ба, видача Сталінові найліпшого історичного атестату. **Ніяке знесення большевизму без знесення основи, на який він стоїть, з якої виростає і живиться, не можливе.**

Згадана концепція — це є концепція соціялістів, які за всяку ціну хочуть лишитися непогрішимими соціялістами. Це, власне, є ґатунково відмінні соціялісти, ми б сказали, представники нової його, змодифікованої форми, яку ми на-

звали б «соромливим соціялізмом». Соромливим, бо його адепти хочуть сталінського соціялізму і бояться про це сказати одверто, соромляться признатись, що хочуть соціялізму без Сталіна.

Але повертаємось до питання реставрації. Нас лякають нею. Коли ж спитаєш таких «революціонерів» — а що як реставрація буде історичною конечністю — тоді ці люди умивають руки і стають осторонь від проблеми боротьби з большевизмом і від проблеми боротьби за перебудову сходу Европи взагалі. Вони вмивають руки, бо хочуть лишитися непогрішимими соціялістами.

А тим часом. . . А тим часом **революція в СССР може піти саме шляхом реставрації** і піде тільки цим шляхом.

Не в тій мірі, як припускають соціялісти, але все одно в мірі жахливій для них. Так. Більше того, **будуть сили, які схочуть ту реставрацію загнати аж так далеко, щоб відновити поміщицько-капіталістичний лад. Тільки, чи це є можливе з низки причин? Це є неможливе. А от реставрація інша** (в однаковій мірі жахлива для соціялістів) **цілком можлива і саме вона й буде, вона буде метою революції і її рушійною силою.**

Це реставрація від сталінського соціялізму. Це РЕСТАВРАЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ. Це буде **реставрація людських свобод і людських прав, аж до права на приватню ініціятиву. Аж до реставрації права людини ВИБИРАТИ ДОБРОВІЛЬНО МІЖ СОЦІЯЛІЗМОМ, КОМУНІЗМОМ, КАПІТАЛІЗМОМ І ЛЮБОЮ ІНШОЮ ГОСПОДАРЧОЮ СИСТЕМОЮ.**

Будучи проти реставрації поміщицько-капіталістичного ладу, ми одначе за реставрацію згадану, яка до того ж буде неминучою. Це буде реставрація вже раз завойованого, але большевиками відібраного.

Справжня революційна партія мусить це усвідомлювати і саме це поставити на своїх прапорах, і очолити ці тенденції, спрямувавши їх в русло історичної доцільности. Такою революційною партією й є УРДП.

СТАВИМО АКЦЕНТ НА ДЕМОКРАТІЇ. Що значить спрямувати в русло історичної доцільности? А це значить, **щоб демократична революція в СССР для нас, для українського народу завершилась національним і соціяльним розкріпаченням, а не новим закріпаченням. Щоб новий соціяльно-економічний і політичний правопорядок був такий правопорядок, при якому в основу основ було б покладено інтереси абсолютної більшости нації — українських робітників і селян та української трудової інтеліґенції,** і ті інтереси забезпечено. **Інтереси українського народу.** А ті інтереси:

Влада!

Земля!

Заводи, фабрики і всі блага!

І свобода. Свобода порядкувати на своїй землі в своїх інтересах.

Цебто **ШИРОКА, СПРАВЖНЯ ДЕМОКРАТІЯ. Такий соціяльно-політичний устрій, при якім людина могла б вільно жити, вільно працювати й вільно здобутками своєї праці розпоряджатись.** І щоб ніхто їй не залазив ані в душу, ані в кишеню, і не гнав її ні на яку, хай і сто раз соціялістичну Голготу.

З цього й витікає наше політичне кредо. Не боїмось, якщо за обстоювання приватної власности хтось нас назве реакціонерами. Ми таким «революціонерам» заявляємо:

Будучи партією Українського Трудового Народу, ми є послідовні і кажемо — якщо право приватньої трудової власности входить в число людських свобод, то ми хочемо цієї свободи для українського народу і будемо за неї боротися. Але для **УКРАЇНСЬКОГО ТРУДОВОГО НАРОДУ.** Просимо це розуміти.

І не плутати з будь-якими правами тих, хто до нього не належить. Стоючи на таких засадах і **вважаючи демократичну революцію в СССР за шлях до остаточного визволення і розкріпачення Українського Народу, трактуємо всякий лівий соціялістичний курс для себе неприйнятим,** а для цілої справи шкідливим з уже висловлених мотивів. **В однаковій мірі буде неприйнятий**

і шкідливий всякий рух правого реставраторського толку. Для нас, як для революційної партії, збитися на ці манівці було б крайнє згубно і трагічно. Думаю, що цього не станеться.

Висловлені тут постуляти були висловлювані не раз. Вони власне і становлять ту суть, що ми її вкладаємо в поняття «революційна демократія».

Хто з наших випадкових попутників не поділяє цих поглядів, тому, очевидно, дається повне право організувати свою, яскраво і чітко замарковану, соціялістичну партію і мужньо й одверто обстоювати свої позиції. З такою партією ми, очевидно, не будемо ані ворогувати, ані її поборювати, лише будемо з нею змагатися в революційнім змаганні за ідейно-політичну рацію.

І то будемо змагатися не тут, а на широкому пляцдармі, на тім великім пляцдармі прикладання сил, до чого готуємось.

Не зайвим буде таке ось підкреслення: **в частині критики соціялізму ми ставимо питання гостро не тому, що хочемо воювати з усіма соціялістами, а тому, що хочемо для себе граничної ясности в питаннях, для нас виключної ваги.**

Замість резюме до цього розділу міг би бути такий наш девіз: **Забіраючи ВІД РЕСТАВРАЦІЇ В Л І В О, А ВІД СТАЛІНСЬКОГО СОЦІЯЛІЗМУ В П Р А В О, ми будемо СССР розбільшовизовувати.** А розбільшовизовувати — **це значить розсоціялізовувати від сталінського соціялізму.** І робитимемо це революційно і в повній мірі, **спираючись на тенденції широких мас в СССР до такого розсоціялізовування.** І знову ж таки, **будучи послідовно вірними цим тенденціям, ЯК БИ МИ НЕ ЗАБИРАЛИ ВПРАВО, ВСЕ ОДНО МИ БУДЕМО Л І В И М И.**

УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ СВІТ І МИ

(«Наші позиції», ч. 1, 1948, стор. 19-21)

З певною прикрістю мусимо насамперед відзначити, що з моменту свого виникнення і до сьогодні УРДП в українському політичному світі (говоримо про політичний світ на еміґрації) зазнала цілого ряду скажених атак. І то з усіх боків. Всі ці атаки були здебільша дурні й абсолютно неслушні. А в цілому то є явищем дивовижним.

Причиною до всіх атак було одне — бажання позбутися політичного конкурента. Дико, але факт. Так ніби УРДП виникла спеціяльно, щоб ставати поперек дороги всім, хто хотів скласти голови й енерґію за українську ідею. Скільки сил було витрачено, щоб ту наймолодшу партію — УРДП викінчити, зіпхнути геть, знищити.

Це було метою. Ну, а мета виправдовує, ніби, всі засоби в ментальності тих, хто на нас заповзявся. Відповідно до цього були пущені в хід всі засоби. Від обвинувачення в аґентурності до денунціяту і геть аж до обвинувачень в більшовизмі, в комунізмі, в «східняцькому» сепаратизмі тощо.

Дискусійні речі, друковані в нелеґальній партійній літературі, витягувалося в перекрученій формі на шпальти легальної преси і окремі думки окремих осіб, висловлені в порядку партійної дискусії, підносилися на рівень принциповости і генералізувалися для цілої УРДП. Навіть генералізувалося те, що не було ніколи і ніким сказане. Згадаймо лиш про все те. Але не для того, щоб над ним уболівати чи витягати сьогодні якісь консеквенції, а просто, щоб не забувати того, про що забувати не слід, бо з цього складається теж політичний досвід.

Головне ж для того, щоб сьогодні сконстатувати — всі ті атаки УРДП стоїчно витримала. Цим було складено іспит на надзвичайну витри-

валість і стійкість. І то може навіть добре, що всяка та інвазія супроти нас мала місце. Ми мали нагоду перевірити в дії чи ми чогось варті, чи нас можна, скажімо, перелякати, зігнути й поставити на коліна, або терором, денунціятом, провокацією і всіма іншими середниками зігнати з політичної арени. Цей іспит ми склали, виявилося — не можна!

Ну, а крім цього, ми ще пізнали той український політичний світ у дії. І тепер можемо, наприклад, сказати таке, маючи на то підстави і повне моральне право:

— Якщо, приміром, найсильніша партія на еміґрації — ОУН не могла дати ради з УРДП і зіпхнути геть з політичної арени, ба, якщо вона взагалі це завдання собі ставила, то їй нема чого братися за будівництво Української Держави, не кажемо вже за виборення тієї держави.

Хто хоче, може приймати це за жарт, або як хоче.

Головне ж ми мусимо сконстатувати ось що:

— Ми не тільки витримали всі атаки, ми ще й наклали геть на всі політичні партії і угрупування свою печать.

Хіба не є фактом, що зовсім молода УРДП позначила свій вплив на них в тій чи тій мірі, а деяких, особливо ортодоксальних і непримиренних до УРДП, поспихала геть із власних ідейно-політичних позицій, примусивши їх еволюціонувати.

Досить взяти програмові и пропаґандивні матеріяли обох ОУН до 1945 року і тепер. Можемо тут забачити речі діметрально протилежні, що є без сумніву вислідом впливу УРДП. Деякі наші тези позасвоювані цілком.

Говоримо це не для того, щоб комусь штрикати в очі чи хизуватися. Ні, говоримо для того, шоб ствердити, що ми увійшли в український політичний світ, як конструктивний чинник.

Ми нікому не виповідали війни і нікого не поборювали. Нам було ніколи, ми воювали з Сталіном на внутрішньому відтинку. Ми лише оборонялися, і якщо часом переходили в наступ, то тільки порядком оборони.

На цих засадах стояли, на них лишаємося й тепер.

Як дивимось на всі українські політичні партії? І як ми оцінюємо їхню вартість відповідно до боротьби українського народу? Менше з тим. В умовах еміґрації нема чого говорити на цю тему. З нас вистачає, що ми цілком закономірно вважаємо УРДП єдиною партією, яка має історичні перспективи.

Інші так само вважають себе (і тільки себе) такими ж. Як воно буде насправді, покаже не міжпартійна боротьба на еміґрації, а боротьба з ворогом, перевірка на великому історичному пляцдармі, перевірка в великій дії.

Стоїмо на засаді толеранції всіх, хто толерує нас.

Вважаємо, що всі еміґранські партії, можуть відіграти певну політичну, конструктивну ролю — ця роля лежить тільки в площині репрезентації України перед зовнішнім світом. Для цього потрібна певна політична здорова атмосфера, абсолютне виключення вульгарної міжпартійної боротьби і створення тієї єдиної політичної репрезентації. На цих засадах ми не схибно стояли весь час, на них лишаємося, робили і робимо все залежне від нас, щоб тієї політичної єдности досягти. В цім пляні нами була ведена лінія на організацію міжпартійного координаційного комітету. В цім же пляні всіма силами підтримували й підтримуємо акцію створення Української Національної Ради.

Думаємо, що створення Національної Ради буде кінцем міжпартійної колотнечі й політичного хаосу й початком упорядкованої єдиної зовнішньо-політичної акції.

Щодо боротьби за вплив на маси відтак і за провідну ролю в визвольній боротьбі українського народу, вважаємо це не тільки за явище нормальне, а й за потрібне. Йде лиш про те, якими методами та боротьба має вестись, щоб вона призвела до позитивних вислідів. Ними може бути лише здорове змагання, боротьба силами арґументу, логіки політичної рації, але ні

в якім разі не методами вулиці, політичного примітивізму та політичного хуліґанства.

Здорова боротьба мусить привести до здорової політичної диференціяції і до формування та вирости справжньої провідної політичної боєздатної сили, складаної з позитивних, справді революційних, творчих елементів.

В Національній Раді ми сидимо на лівому крилі, але не в «соціялістичному секторі».

Ми не хочемо, щоб УРДП була змайоризована в соціялістичнім конгломераті, як якась, десята за порядком соціялістична партія

Ні, УРДП не є соціялістична партія, а партія Революційно-Демократична.

На цій чіткості нам залежить і ми будемо себе обстоювати.

НАША ГЕНЕЗА І НАШІ РЕЗЕРВИ

(«Наші позиції», ч. 1, 1948 р., стор. 25-28)

Виводячи генезу нашого руху, не раз допускалося свідомо помилок, або й провокаційних байок.

До таких помилок належить спроба (яка мала місце в органі «Наша Боротьба») виводити генезу УРДП від опозицій в ОУН. Це є не тільки невірно, це є ще й вислідом певної тенденції. Смішно і наївно така теорія звучить. Не кажемо вже про те, яку шкоду вона приносить, звужуючи, ба, зовсім ігноруючи справжнє джерело нашого виникнення, отой великий історичний процес на цілій Україні протягом десятиліть, який є підставою і причиною нашої появи на світ, як революційного руху.

До провокаційних байок належить байка ворожої пропаґанди про те, що УРДП походить від опозиції в КП(б)У.

Ні, ані та, ані та версія не відповідає дійсності і не є нашою генезою. **Першоджерелом і початком нашої історії є епоха великого українського відродження 20-х років, епоха бурі і натиску, епоха українського ренесансу. Там наші ідейно-політичні і навіть фізичні коріння. Там зродилася наша ідея і там зродилась наша партія. Хоч, як УРДП, вона ще довго не існувала, та ідея її, душа її, суть її була виношена по тюрмах і концентраках большевії, рівно як і по тюрмах та концентраках гітлерівського райху, протягом тяжких і довгих років боротьби. Ідея її була виношена на шляхах війн і на стежках партизанки. На підсовєтській Україні і на підпольській і підмадярській. В боротьбі проти большевизму й проти фашизму. В надрах українського народу,** що не склав і не хоче складати зброї в боротьбі за свою свободу і незалежність. **І насамперед тієї частини українського народу, що становить со-**

бою основу нації сьогодні — українського селянства, робітництва та трудової інтеліґенції, — що в сумі мають ім'я — український трудовий нарід.

Оформившись, як партія, **УРДП прийняла й назву відповідно до цієї родословної — партія українського трудового народу, тим розписавшись, за чиї інтереси вона стоїть, яку родословну вона визнає і яка її генеза.**

Більше до своєї генези ми не маємо чого добавити.

А по цьому мусимо ще раз поставити акцент на однім моменті, який власне й був спричинником до викривлення нашої генези ворожою пропаґандою — це питання нашого ставлення до політичних сил, що є в підсовєтській Україні, і питання наших резервів.

Розглядаючи політичні сили, вірніше політичні кадри українського народу в підсовєтській Україні, ми твердили і твердимо, що кадри ті колосальні, високої політичної школи, як і високого фахового та державницького вишколу. І той, хто опанує ті кадри, той може боротись проти Сталіна за українську державу.

Але ті кадри знаходяться в КП(б)У і в комсомолі, тобто — під КП(б)У й під комсомолом, що ними розпоряджаються. Наша ставка на ці кадри власне й наводила жах на наших політичних супротивників, даючи харч найзапеклішій пропаґанді проти нас. Але ми стоїмо далі на своєму, повторюючи дальший хід думки, яку нашим супротивникам не вистачає пороху дослухати до кінця.

Так, ці кадри під КП(б)У і під комсомолом. На державно-політичній роботі. І це всі основні кадри нації, бо все, що було політично активне і здатне до політичного життя, мусило визначатися, можливість же визначатися в офіційній сфері була і є лише одна — під егідою КП(б)У і комсомолу. А тепер інша справа, наскільки ці кадри душею і серцем належать тій КП(б)У і тому комсомолові. Досвід доводить тут щось зовсім протилежне. Приклад Хвильового і Влизь-

ка, Позичанюка і багатьох, багатьох інших хіба не є красномовний. А отакі Гудзенки і Кравченки — хіба це лише одиниці? Нам принаймні відомо, що ім'я їм легіон. А 1941 рік з масовим відсахненням всіх цих кадрів від Сталіна!

І ось, застановлюючись над цим, казали і кажемо — **проблема успішности боротьби за українську справу, це проблема влючення всіх кадрів в політичний актив нації, в велику революційну, визвольну акцію. Проблема схоплення з ними ідейно-політичного контакту. Очевидно, не про контакт з переконаними комуністами й комсомольцями йдеться. Ні, йдеться про контакт з тими, хто розійшовся з комунізмом, так як розійшовся Хвильовий, Позичанюк чи Влизько. А це значить з 90%-ми всіх тих політичних кадрів.**

Контакт з тими, хто своїми переконаннями стоїть по цей бік барикади, по нашому боці, а не по боці сталінському.

Але хто може схопити той контакт з ними? **Вони розійшлися з комунізмом, але вони розійшлися й ніколи не зійдуться й з фашизмом в будь-якій формі. Не зійдуться вони й з монархізмом, а тим більше з будь-яким політичним малахіянством.**

Звідси наші розрахунки, наша ставка і наші претенсії на ці кадри. Тільки **УРДП може бути тим акумулятором, що ці кадри закумулює й перетопить, і включить до укрїнської акції.**

Це завдання ми завжди маємо на оці і в ім'я його здійснення можемо витерпіти які завгодно нападки й провокаційну шамотню супроти нас всіх тих, хто жахається слова марксизм, матеріялізм і ладен був усіх під впливом цих «ізмів» згори вішати й викорінювати, шамотню тих, хто від одного слова «пролетаріят» приходить в сказ і трактує це, як большевизм, і готує розправу кулею і шибинецею. Розправу з мільйонами! ! !.

Чи треба говорити, до чого б призвела така «політика». Замість включення цих кадрів у політичний баланс нації, вони були б поставлені перед ділемою або-або. Або заглада, або не-

примиренна боротьба супроти тих, хто несе несприятливу для них і для українського народу політичну та соціяльну концепцію. Тобто громадянська війна, перемога в якій буде безсумніву по їхньому боці, але коштуватиме українському народові багато жертв і крови. Для найменше ж стійких було б ще третє «або».

Це вимушений перехід до диспозиції новітньої якоїсь російської власовщини, чи якої іншої форми російського великодержавництва. І то порядком захисту свого життя.

Ми ставимо ставку на ці кадри і хочемо включити їх в український політичний балянс.

Власне **в цих кадрах і є найбільші наші політичні резерви — ці резерви колосальні. Вони в армії і в державному апараті, вони в авіяції і на виробництві, вони ж і по Сибірах, тюрмах та концентраках. Це всі ті, що становлять найдієздатнішу, найактивнішу і найсвідомішу частину українського народу.**

Повторюємо — **без тих резервів українська визвольна боротьба не може бути завершена успішно.**

ВІД ПОЛІТИЧНОГО РУХУ ДО ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ

(«Наші позиції», ч. 1, 1948 р., стор. 28-30)

Виходимо з засади, що **ми ніяка еміґраційна формація. Мислимо категоріями сьогоднішньої України, виростаємо з ґрунту сьогоднішньої української дійсности і стоїмо там обома ногами.** А звідси — велич завдань, які перед нами стоять, ставить перед нами категоричну вимогу: якщо ми хочемо відіграти історичну ролю, як провідна сила **демократичної революції на Україні і в цілім СССР.**

Якщо ми хочемо акумулювати всі боєздатні, але розпорошені сили українського народу й урухомити їх в слушний момент до великої дії, якщо ми хочемо нарешті протистояти такій досконалій політичній силі, як ВКП(б), встряючи в революційний змаг супроти неї, і якщо ми хочемо бути революційним авангардом, під прапори якого стали б великі народні маси в тій революції — мусимо розбудовуватись в сильну, досконало заорганізовану й здисциплінovану партію.

В першій стадії, яку ми назвали б стадією ферментації, були окремі голоси і окремі тенденції проти масової партії. Тенденції творення політичного отакого собі клюбу, наукового кабінету, лабораторії.

Ці тенденції були нічим іншим, як вислідом остраху і непевности в собі тих, хто їх мав, але більшість цих тенденцій не поділяла; і якщо й не було взято курсу на розбудову партії вшир і вглиб, то тільки тому, що існували глибші, ідейно-політичні розбіжності. Потрібен був певний період ферментації і остаточного виклярування. Не можна розбудувати єдиної й міцної партії, коли немає єдиної лінії.

Сьогодні цей період ферментації закінчився. Про це вже сказано і це відомо. Разом з ліво-

соціялістичними тенденціями відійшли й тенденції замикання в вузьке політичне ґетто. Всі, хто ті тенденції мав, мають добру нагоду реалізувати їх на практиці під свою власну відповідальність.

Перед нами стоїть завдання наполегливої праці на організаційній ділянці, як і на всіх інших ділянках.

Склавши іспит на витривалість ідейно-політичну й моральну, тепер мусимо скласти іспит на витривалість ділову, на здатність до конструктивної, організаційно-творчої праці.

Усвідомлюючи, які колосальні ми маємо резерви, мусимо створити такі габарити, в які б ті всі резерви могли б вміститися і в потрібний момент бути вімкнуті до організованої акції.

Справа для нас нині на багато ускладняється тим, що життя нас розпорошує по всіх закутках плянети, але тим більш важливою і нагальною є потреба досконалої організації. Тим більші обов'язки припадають на кожного ідейного члена партії в зв'язку з цим.

Мусимо поставити справу так, що де б нас доля не розкидала, а ми все були б зв'язані в єдиний політичний організм, постійно і безвідказно діючий. Організм, який розвивався б, ріс і міцнів. І постійно шукав контакту з грунтом, з якого ми вийшли і на який проектуємо всю свою діяльність, контакту з тою частиною світу, де лежить наша мета. І того контакту щоб досягав і то систематично.

Для цього ми мусимо насамперед бути до кінця віддані нашій ідеї, безоглядно здисципліновані, готовими до всякої роботи, яка нам буде доручена на тій чи тій ділянці.

Хочу висловити віру в те, що цих якостей нам не забракне. Хочу висловити віру й у те, що започаткована нами справа буде доведена до історичних маштабів і що прийде час, коли великі когорти ентузіястів і фанатиків нашої ідеї пройдуть переможним маршем по недавній юдолі наших мук і страждань, по руїнах тюрем і концентраків і по місцях наших заслань і каторги, стираючи світ деспотії з лиця землі.

І нарешті хочу висловити віру в те, що своєю відданістю українському народові, своєю невтомною енергією і, як треба буде, своїм життям і кров'ю ми відкриємо нову сторінку української історії. Сторінку довершених змагань за свободу, добробут і національно-державну незалежність.

ВНУТРІШНІ СИЛИ УКРАЇНИ

(«Наші позиції», ч. 5, 1949 р., ст. ст. 22-30)

Може бути два погляди на Україну й її внутрішні сили. Ультра-націоналістичний, що трактує націю, як певну кількість індивідів, опанованих націоналістичним світоглядом, а її сили вбачає чисто в світоглядовому фанатизмі. Тоді України, як нації, немає і немає в неї ніяких реальних сил. А другий погляд, що трактує націю не тільки як етнічну окремішність, а як окремий господарчо-економічний організм, як суму людей, що живуть на даній території, зв'язані однаковістю економічних, політичних та культурних інтересів, здібні ті інтереси захищати й самі на своїй землі порядкувати. Тоді **Україна, як нація, є і сили її великі. Та нація має сьогодні свою державу, що навіть репрезентована в ОН і що називається УРСР. Правда, фактично то фіктивна держава з фіктивною самостійністю, але факт входження її в ОН є не фіктивний. Так само як і факт, що ім'я України на засіданнях того ОН і в світовій пресі відміняється. Ім'я України, як нації. А ще більше не є фіктивним факт (і це важне найбільше), що під прапорами цієї фіктивної держави в перший раз в історії не фіктивно зібрані до купи всі нефіктивні українські землі.** І хоч та Україна не називається соборною (це справа завтрішнього дня!), але все таки називається за большевицькою термінологією «воз'єднаною», відбиваючи тим фактичий стан речей. Ми говоримо про це не для того, щоб щепити думку про вдячну місію большевиків, а щоб відзначити сам факт. Що ж до большевиків, то можна сказати напевно і точно: «воз'єднуючи» український нарід і його землі докупи, вони зовсім не думали про інтереси України, а переслідували

свої імперіялістичні цілі. Вони робили не соборну вільну Україну, а соборну колонію.

Такою соборною колонією є Україна сьогодні. Чи це є плюс, чи мінус? Якщо вибирати між Україною розчленованою на п'ять колоній (російська, польська, мадярська, румунська і чехо-словацька) і Україною, зведеною докупи, зведеною з п'яти в'язниць до однієї, то мабуть все таки перевага буде на боці колонії соборної. Помимо великих мінусів, цей факт криє в собі багато плюсів, що можуть мати далекойдучі наслідки.

Спаяність колись розчленованого організму України в єдину цілість, приведення цілих її частин до одного знаменника, однаковість долі й однаковість інтересів, це є першою й великою передумовою для успішної боротьби українського народу. Цим самим Україна поставлена на новий, вищий етап своєї боротьби за незалежність.

Отже, говорячи про сьогоднішню Україну, говоримо як про певну цілість на обширі від Закарпаття до Дону, й від Кавказу до російських кордонів. А **говорячи про українську націю, маємо на увазі все, що там є, отих реальних тридцять, чи сорок мільйонів людей з усіма їхніми плюсами й мінусами, що населяють українську землю і становлять в сумі те, що в світі називається «населенням УРСР»**, причісуваним большевиками під одну гребінку; **те що в тій УРСР живе, бореться, змагається, творить якісь матеріяльні й духовні вартості, мучиться й умирає та виповнює собою тюрми й концентраки. Все те, що, попри все колоніяльне гноблення Москвою, все таки становить собою єдиний окремий господарчо-економічний та культурний комплекс.** Хай то буде комплекс «меншого брата», але окремий, і саме це стверджується пропаґандивним галасом про існування ще «старшого брата».

Що ж тепер уявляють собою ті кількадесять мільйонів нашої реальної сьогоднішньої нації під гербом «УРСР»? Очевидно, що найбільшу турботу викликає та «найбільша частина укра-

їнського народу, що варилася в російському казані цілі століття та ще й тридцять років під большевизмом. Бо це є вирішальна частина української нації.

Російська політика царату, а особливо совєтська політика змагала і змагає до того, щоб Україну максимально зденаціоналізувати, а найперше, щоб посісти ключеві позиції в Україні, опанувавши великі міста й індустріяльні центри, обсаджуючи їх російським елементом, а українських аборигенів радикально русифікуючи. У висліді цієї політики ми маємо страшну, як на націоналістичний погляд, картину. Ми маємо тільки село, що говорить по-українському, а місто говорить переважно по-російському. Правда, в часи українізації те місто раптом заговорило по-українському, з чого б треба зробити цікаві висновки, але українізація минула й місто повернулось до російської мови.

Якщо брати мову за ознаку українськости, то виходило б, що ми справді маємо тільки село суто «українське», місто ж суто «російське». Та в дійсності це не так. Правда, місто й великі індустріяльні центри були здавен-давен радикально зрусифіковані, а в значній мірі ще й обсаджені неукраїнським етнічно елементом (і не тільки російським, а й різнонаціональним), але це ще не значить, що місто й усі ті центри російські.

Ми слова «російське» й «українське» вище взяли в лапки. Цим ми хочемо сказати, що в дійсності наше місто не менше українське, аніж село, а село не менше «російське», ніж місто. Бо весь зайшлий елемент у містах та індустріяльних центрах, що прибув давно, так чи так засимілювався, незначний же прошарок старої російської аристократії — справжніх носіїв великодержавницької ідеології колонізаторів — радикально винищений ще в революцію; під тим засимільованим елементом ми розуміємо маси робітників, ремісників та дрібної інтеліґенції; цей елемент змішався з аборигенами, через цілі покоління поріднився,

вріс в український ґрунт і став суттю своєю (хоч мовою ще й ні) так чи так українським, цебто навіки й міцно прикріплений до українського ґрунту й українського народу, ставши його часткою. В той же час село в наслідок постійних перетурбацій в останні десятиліття, масових перекидань селянства в промисловість та на освоєння всіх закутків «необ'ятної родіни», теж значною мірою втратило свою «стовідсоткову», у вузько-націоналістичному розумінні, «чистоту».

У цілому ж **ми маємо в місті та в селі ті українські маси, що становлять у сумі тепер українську націю таку, як вона є, і що з ними й для них треба будувати Україну.**

Колосальним плюсом є, що в соціяльному розрізі український нарід нині становить собою соціяльно однорідну масу без гострих внутрішніх клясових протиріч в собі. Складається та маса з кляси робітництва, з спролетаризованого селянства (аґрарного пролетаріяту, як його називають в СССР), та робітничо-селянської трудової інтеліґенції. Всі інші клясові верстви в Україні не існують, крім чужої верстви правлячих, касти совєтських вельмож, пануючої бюрократії, що уособлює собою колосальний апарат гноблення й експлуатації тих мас. До нього в антагоністичних позиціях і стоять всі ті **народні маси, з'єднані однаковістю соціяльних та політичних інтересів.** Коли ми говорили про гостроту соціяльних та політичних протиріч в СССР, то мали на увазі саме протиріччя між експлуатованими масами й правлячою верхівкою, кастою експлуататорів, бюрократичною совєтською системою державного капіталізму, або другими словами «сталінського соціялізму». Тій системі й тій **касті правлячих чиновників протистоїть в Україні вся решта, весь нарід, поділений на три соціяльні прошарки, але єдиний дійсним своїм соціяльним становищем, і знаходиться в ворожій позиції до неї.**

Ті маси становлять собою ґрунт, абсолютно не сприятливий для ідеології українських партій вузько-націоналістичного розуміння, але

одночасно ті маси абсолютно сприйнятливі для ідеї української держави. Бо для того є передумова, сильніша за сумнівну «расовість», за «націоналізм» чи «шовінізм». Тією передумою стає згадана риса. властива однаково місту й селу і яка їх єднає, визначаючи по-справжньому національну приналежність, як зросійщених робітників, так і байдужих до «націоналізму» українських селян (хіба в цій війні наші націоналісти в тому не переконались!), так і всіх засимільованих, врослий в український ґрунт, в українське виробництво, в український виробничий процес росіян, жидів, греків та інших. Риса ця — **єдність, спільність соціяльних і політичних інтересів, нерозривно зв'язаних з територіяльно-державними інтересами України, що в сукупності й творять нині національні інтереси цих людей. Це могутніша підойма, ніж шовінізм.**

Про згадану рису, що найбільшою мірою визначає національну приналежність мешканців УРСР сьогодні, а надто визначатиме завтра, треба пам'ятати. Найбільше, як відомо, зросійщене робітництво нашого Донбасу, Одеси, Харкова, бо большевики саме там не пошкодували своїх сил і хисту. Але помиляється той, хто думає, що донбасівського робітника більше хвилюють гасла московської ура-шовіністичної пропаґанди, аніж його власні життєві інтереси, невід'ємні від інтересів решти населення України. Помиляється той, хто думає що цей робітник з ентузіязмом голодує і терпить злидні в ім'я химерної «величі російського народу». Ні, для нього, а тим більше після тридцятилітніх страшних совєтських злиднів і безправ'я, після довгих і тяжких десятиліть совєтської уніфікаційної практики з гаслом «пролетаріят не має вітчизни» найкращою вітчизною буде та державнополітична формація, яка найкраще забезпечить його життєві, соціяльні й політичні інтереси на даній території. А такою формацією вже не може бути, чужа йому територіяльно й ворожа своєю політично-комуністичною практикою, Росія, якщо тієї Росії не нав'яжуть йому

самі ж українці своєю дикою політикою, ворожою до всього «неукраїнського» за мовою елементу в Україні. Навіть більше, скажемо прямо, — ця риса стала спільним знаменником для всієї маси населення України. Воно за Україну самостійну буде боротися, але лише за таку, в яку віритиме, що в ній йому буде вільніше й краще жити. Бо це населення бачило вже кілька «Україн», в тім числі «Україну» Микити Хрущова й Еріха Коха.

Характерною рисою всього населення України є колосальна, затаєна, але непримиренна ненависть до большевицького тоталітарного режиму з одного боку, й до фашизму у всіх його проявах, навіть у самій пам'яті, — з другого. Також **друга характерна риса населення України, що частково витікає з першої, — це відсутність національного ненависництва такої міри, як того хотіли б деякі українські апостоли ненависництва** й ксенофобії. І тут деякі політики, що будують свою політичну стратегію на зоологічному шовінізмі, можуть дуже «сісти маком».

Та це ще не є таким важливим, важливим є інше.

Роки тяжких іспитів, роки життя й боротьби в совєтських умовах поробили багато таких змін, що значіння їх тяжко переоцінити. Якщо совєтська пропаґанда нині із шкіри лізе, щеплючи народнім масам концепцію «старшого брата», то це зумовлено солідними причинами, необхідністю. Тими причинами є факт, що Малоросія, така мелянхолійно-мрійна і покірна російська провінція Малоросія — вмерла. Її нема. В свідомості народніх мас над тією Малоросією рішуче поставлено хрест. Нема тієї романтичної, але ледачої й безпросвітньої Малоросії, на яку колись так упевнено спирався російський імперіялізм. Є Україна. А відповідно до цього **з свідомости найширших мас щезли геть поняття «малорос», «хахол». Натомість у цій свідомості навіки закріпилось поняття «українець», «громадянин Української Республіки». І це все ж таки величезний здобуток.** Ті

часи, коли нація складалася, згідно з її власними зізнаннями (читай спогади Ю. Тютюнника), на 90 відсотків із «хахлів» і з решти «малоросів», чи навпаки, канули у вічність. Більше того, слід відзначити, що **велика частина неукраїнського етнічно населення сьогоднішньої України заявляє себе все ж таки українами за державною приналежністю. І не тільки заявляє, а й працює свідомо для української культури, науки, економіки, політики.** Це факт, що не потребує доказів. Можна б навести низку імен українських науковців, письменників, мистців російського, жидівського й навіть грузинського походження. Нам скажуть, що краще б вони не працювали, бо «жиди все лишаються жидами, а москалі москалями». Добре, але ми тоді спитаємо: — А що коли жидів, москалів та грузинів б'ють за український націоналізм? Тоді як? І не тільки б'ють, а й убивають? Отаких як Волобуєв, Кавалерідзе, Калінін (харківський авіоконструктор) та інші.

Наведений факт — це факт колосального значення, це дороговказ для кожного розумного українського політика, що хотів би діяти й виграти в сьогоднішніх умовах. Він же й доказ, який стверджує, що **відбувається глибокий і цікавий внутрішній процес в Україні в напрямі творення нових якостевих національних величин і категорій.**

Другим явищем, що заіснувало в результаті десятиліть життя і боротьби українського народу **в підсовєтській дійсності, є наявність великих кількісно і високих якісно фахових кадрів з усіх ділянок науки, техніки, мистецтва, господарства, військової науки та державного будівництва. Тих кадрів Україна-Малоросія ніколи не мала. Нинішня Україна їх має.** Тим більше, що ті кадри існують не на тлі темної, затурканої маси анальфабетів, а на тлі загальної письменности, політичної грамотности українського народу в масі.

І нарешті третім позитивним явищем є — зникнення знаменитого суспільно-громадського індеферентизму з його традиційним «моя

хата скраю». Можна з певністю сказати, що той достославний індиферентизм похований. Жорстока дійсність прищепила інші навички. Це призвичаєність і інтерес до громадських справ та громадська дисципліна, організаційні навички й досвід, набутий в участі та в керівництві суспільно-громадською організацією, стремління до участи в справах державного характеру. Не важно, якою ціною це здобуто все, важно, що воно є. Дехто каже, що при тому всьому, ті всі маси підсовєтські позначені трагічним комплексом меншевартости. Це неправда. Німці найкраще відчули це на собі. Ця риса виплекана після революції і міцно тримається, незалежно від теперішнього соціяльного та національного упосліджения.

Ось стисло такі передумови має Україна сьогодні. **Тенденції розвитку в ній,** незалежно від російської політики, як реакція протидії українського підсовєтського суспільства, **йдуть по лінії віддалення від центру, до відриву й унезалежнення.** Найкраще це можна простежити на совєтських заходах проти цієї тенденції, — на всіх отих чистках у партії й совєтському апараті, в літературі, в театрі тощо під закидом «націоналізму» тощо. При цьому жертвами падають діячі партійні і безпартійні, не тільки з українськими прізвищами, а й з усіма іншими, — з російськими і навіть з жидівськими. Це все знаменне, бо відбувається після гострої зміни совєтського курсу за війни в бік неприхованого російського фашизму. Отже, всі ті, що падають жертвами на Україні, падають за чиюсь ідею. Не за московську в кожнім разі. Не обстоюємо, що завжди українська ідея, але обстоюємо, що кожен, **хто в Україні стягає на себе гнів Москви, стає нашим спільником. А вже од нас залежить чи ми його приєднаємо до себе, чи відштовхнемо. Кожного відштовхнутого пхаємо тим самим в лави наших ворогів.**

Крім всього вищезгаданого, **Україна ще має великі людські політичні резерви по концентраційних таборах всього СССР.** Частина з тієї маси загине, частина буде неминуче остаточно скалі-

чена духовно і фізично й не матиме ніякої вартости. Частина повернеться в Україну, як страшна руйнуюча сила, анархічна, сліпо-мстива, а тому соціяльно небезпечна. Але **основна маса повернеться в Україну, як здатна до конструктивної, творчої праці — як в період боротьби, так і в період становлення на закріплення української держави. Ця маса буде найбільш патріотичною й найбільше фанатичною.**

І нарешті **маємо не малі національні сили на еміґрації.** Правда ця еміґрація пересварена й пережерта, охоплена лихоманкою громадянської війни, але коли ту війну виключити, **коли ту еміґрацію об'єднати до спільної єдиноцілеспрямованої акції, то вона може відіграти дуже позитивну ролю.** Сили, що перебувають на еміґрації, є до певної міри національним капіталом. Ходить тільки про те, щоб той капітал не пропав марно. А найбільше **ходить про те, щоб еміґрація, замість позитивної ролі, не відограла ролі трагічної. А це може статися, якщо еміґрація здумає нав'язувати українському народові свою Україну, та не одну, а кільканадцять «Україн» одразу, кожна політична партія свою.** Це зможе привести до великого хаосу, в якому справа українського визволення загине, згорить у вогні громадянської війни, буде легко загарбана ворогами.

На тлі всіх, стисло викладених, передумов, що їх має сьогоднішня Україна, протистоїть вона ворожій силі, від якої вона загрожена, з якою змагається і з якою має зводити вирішальні бої за своє бути чи не бути. Цією силою, ворожою самій ідеї України, є Росія разом з усіма її ідейно-політичними прибудівками у всьому світі. До того ж Росія сьогоднішня, як також Росія вчорашня й Росія завтрішня. Точніше кажучи — російський імперіялізм, незмінний у своїй основі, лише змінний у своїх формах. Сьогоднішня його форма — червона, комунізуюча, — особливо аґресивна і, ми б сказали, могутня. Завтрішня форма буде, очевидно, не слабша, якщо не сильніша, бо скапіталізує весь досвід і надбання сьогоднішньої. Та

все таки, не зважаючи на всі намагання зберегти себе, ця **імперія приречена. Загибіль її криється не так в неминучім конфлікті з зовнішнім світом, в якому вона програє, як у власних протиріччях, завдяки яким вона програє і в війні і без війни. У тих протиріччях закладені передумови цілковитого розпаду теперішньої форми російської імперії — СССР.** Виникнення ж нової форми російської імперії може й не бути. **Як розпад, так і виникнення нової форми великою мірою, а може й вирішальною, залежатиме від нас, від українського народу, а значить від його політичних керівників, від того, чи зуміють вони змобілізувати й протиставити тій імперіялістичній ідеї велетенські народні маси всього СССР чи ні, а найперше — чи зможуть вони відірвати сорокамілійоновий український нарід, а з ним і всі його матеріяльні ресурси, з активного балянсу російського імперіялізму, чи ні.** Від цього залежатиме доля російської імперії на віки вічні.

Передумови для того є достатні. Жалі на незформованість української нації в той ідеал нації, як його дехто мислить, зовсім не слушні. Нації формуються в великих історичних боях — з усіх елементів, здібних до спільного бою.

УКРАЇНА ПЕРЕД ЗОВНІШНІМ СВІТОМ

(«Наші позиції», ч. 5, 1949 р., ст. ст. 14-22)

Фактично тих світів зовнішніх для України є два. Ближчий й дальший. Цілком окремі територіяльно й ідейно-політично. Поставлені в непримиренно ворожі позиції один до одного. Це світ комуністичний, що облягає Україну тісним залізним кільцем, і світ демократичний, великий світ, від якого Україна ізольована знаменитою «залізною заслоною». Ці світи для України ріжняться тим, що світ ближчий територіяльно є дальший ідейно-політично, ворожий, залізна клітка, в яку Україну посаджено, світ неволі. Світ же дальший територіяльно-близький ідейно-політично, великий світ свободи й демократії, від якого Україна сподівається визволення вже багато років. Особливо багато надій на нього покладає наша політична еміґрація, будуючи на тих надіях свою визвольну політику.

Як же стоять наші справи в великому зовнішньому світі? Які шанси, які перспективи має Україна й її визвольна боротьба, коли дивитись без рожевих окулярів, в тому зовнішньому світі? На що ми можемо розраховувати від того світу?

І от, дивлячись без рожевих окулярів, мусимо сконстатувати досить гіркі речі.

Туман ілюзій, навіяних патріотичною пропаґандою, заснованою на щирій, але наївній вірі, що хтось виборе й дасть Україні свободу й незалежність, — той туман ілюзій, що був фактичним підґрунтям політичної акції і джерелом ентузіязму майже всіх українських політичних партій і середовищ на еміґрації, сьогодні помалу, але певно, розвіюється. Той туман утворився від хибного уявлення, що ввесь світ, справедливий і демократичний немає більш чого

робити, як дбати про нас, і перейнятий справою українського визволення з-під московської кормиги так, як і ми самі. Розвівається тепер той туман ілюзій від щораз ясніших фактів, що **світ великий зовнішній, світ великих «потуг», зовсім не бере української справи в рахубу. А якщо бере то як частину справи внутрішньої російської, схильний використати українські сили в боротьбі проти большевизму.** Не заходимо спеціяльно в аналізу, чому світ той не бере української справи в рахубу так, як ми того хотіли б, констатуємо лише факт, якому немас покищо належного спростування в сьогоднішніх актах світової політики. Хоч стисло можна сказати, що той зовнішній світ «великих потуг» тому не бере української справи в рахубу, що після затяжної смуги т. зв. холодної війни з СССР, щораз більше, щораз виразніше повертається до своєї традиційної політики рівноваги сил в Европі. Маємо на увазі політику тих світових потуг, що вершили й вершать долю світу, що розв'язували, розв'язують і будуть розв'язувати завтра проблеми війни й миру, проблему правопорядку на европейському континенті. Перед лицем неминучости великого конфлікту між двома зовнішніми для України світами, в який вірять і на який орієнтуються, або принаймні зважають і чогось від нього сподіваються, всі політики світу, — ці великі потуги повертаються до старого принципу створення рівноваги способом протиставлення сильній і великій Росії сильної Німеччини в Европі та сильної Японії в Азії. А це відновлення могутности в Німеччині й Японії неминуче переросте знову в певну загрозу мирові, що особливо буде відчутним після розгрому большевицької московської імперії. А тому, щоб зберегти рівновагу надалі, політика великопотуг зводиться вже сьогодні, а особливо зводитиметься завтра, до ідеї збереження сильної Росії. Цебто, та політика зводитиметься не до розчленування Росії, як державного цілого організму, а лише до зміни режиму в СССР. Інакше кажучи, до перетворення комуністичного СССР на демо-

кратичну російську імперію. Контури цієї політики щодень стають усе виразнішими. Може завтра вони, ці контури, зміняться, але покищо того не видно. Покищо **справа України лишається справою самої України.** І, якщо Україна сама себе не поставить тепер, а особливо завтра, при великій збройній розгрі, в центрі уваги всупереч чиїм би то не було розрахункам, то ніхто її не поставить.

Дехто напевно не погодиться з висловленими твердженнями, схильний вбачати в окремих проявах уваги світових діячів до бідолашних українців, у формі висловленого співчуття чи привітання, піднесення української справи на щит великої політики. Ліпше утриматися від ілюзій. Від привітальної промови десь на «прийнятті» і співчуття українцям — до включення України, як партнера, в світові пляни розгри з большевиками дуже далеко. Велика політика, як відомо, має свою політичну математику. І ця математика дуже тяжко сприймає наші одиниці та нулі, хоч би вони й становили великі числа. Ще тяжче сприймається в великому світі ідея розвалу СССР так, як ми того хотіли б.

Це перше, про що нам треба пам'ятати.

Друге:

Враховуючи коньюнктуру, ці тенденції всіма силами скріплює російська еміґрація. Ця російська еміґрація — стара, нова й найновіша, різношерстна, але в цім питанні єдино цілеспрямована, — користаючись з давно набутих російських моральних капіталів у світі, маючи колосальні зв'язки і впливи в усіх вирішальних політичних колах світу, до тогож не маючи рівнозначної протидії з українського боку, розвиває шалену діяльність у двох напрямках: а) — у напрямку суґестії своєї велико-російської концепції всім впливовим людям зовнішнього світу — концепції конечної потреби збереження цілости великої Росії в будь-якій формі, спираючись нібито на «волю мас», волю «народів Росії»; б) — у напрямку організації всіх тих «народов Росії», використовуючи тут усе, в тім числі і надбання всієї большевицької практики

та пропаґанди, що довгі роки плекає у всіх підсовєтських народах почуття «спільности долі й спільности інтересів». Російська еміґрація, що в своїй верхівці складається з досвідчених політиків і державних мужів, відомих назовні і в самому СССР та досить авторитетних в світових політичних колах, — різних есерівських, есдеківських та інших лідерів, що в зовнішньому світі мали й будуть мати великі політичні й матеріяльні кредити, — все це прекрасно використовує й проявляє максимум спритy та політичного такту. Створення ліґи Керенського, навколо якої об'єдналися російські політичні чинники, стає тому доказом.

Рівнобіжно з цим слід мати на увазі, що багато національних, **особливо українських** партій і груп (маємо на оці українські націоналістично-провінційні партії та групи) всіма силами об'єктивно допомагають і будуть допомагати росіянам в осягненні ними їхньої мети. Ця допомога йде в двох формах — у формі розбиття єдности української протидії, а значить зведення її до нуля, і в формі зневірювання та відштовхування від себе своїм провінціялізмом та вузьколобою політикою національних мас та штовхання їх до Росії. «Наша глупота була, є й буде завжди найбільшим союзником та помічником ворога» — як сказав наш видатний соціолог.

І нарешті третій момент, що його треба мати на увазі поруч із двома згаданими (політика рівноваги великопотуг та акція росіян), — це існування в усьому світі певної інерції думання, непоборної і незламної: об неї розбивалася, розбивається й ще, мабуть, довго буде розбиватися українська пропаґанда. Дуже поволі йде проламування криги. **Світ не знає, й не хоче знати України.** А українські крихобори — політики ще й роблять усе, щоб остаточно відбити охоту в того світу до пізнання України навіть там, де така охота й була хоч у зародку. **Світ трохи знає Україну ту, що боролася в 1917-18 роках і репрезентована УНР, та ту що репрезентується в ОН, але самі укра-**

їнці роблять усе, щоб і ту геть вибити з обігу на міжнародньому політичному форумі, обертаючи все на анекдоту в уяві світу. Неуміння використовувати цих двох факторів змалює наші шанси в проломлюванні криги байдужности і скріплює шанси росіян. Ситуація лишається старою.

Не випадково всякий російський політичний хід, а чи писання проросійського якогонебудь діяча, знаходять такий резонанс у світі. Світ має інтерес до Росії, бо вона для нього існує довгі століття. **Україна ж для світу не існує. І не існуватиме доти, доки єдиною могутньою акцією сама не заявить себе належно, ділом.** Доки не почне писати свою історію сама, власним багнетом. Але не так, як пишуть ті, що визвольну боротьбу висмоктують із пальця і самі захлинаються від власного уявного тріюмфу.

Ця інерція думання не тільки не послаблюється, а подекуди скріплюється і навіть більше — обертається на вороже ставлення до українських змагань в останні часи. Завдяки тривалій ворожій пропаґанді протягом останніх десятиліть у світі поширилось трактування України, як витвору большевицької політичної тактики, породдя большевизму, витвору большевицької «ленінсько-сталінської національної політики». Над цим заходжувалась і заходжується російська еміґрантська пропаґанда в усіх мовах. Україна в опінії, яку вони творять, це результат живосильного розчленування большевиками «живого тіла Росії», це найбільше комунізуюча частина СССР, це найбільше збольшевизована частина СССР і т. д. Вони не від того, щоб звалити відповідальність за всі діла большевиків перед світом не на Москву, а на Україну, — найбільш, мовляв, збольшевизовану й скомунізовану. Але це не диво. А диво, що в цім же пляні діють і якраз найбільше творенню такої думки сприяють наші ж рідні українські діячі, іменовані «націоналістами» та «монархістами». Вони зробили й продовжують робити все, щоб таку думку закріпити якнайміцніше. Вони роблять це при найкращих суб'-

єктивних бажаннях, а саме — в надії переконати світ, що вони от «такі антикомуністи», які не шкодують «навіть рідного батька» і збудують свою найсимпатичнішу для всього світу Україну, хай тільки світ їм допоможе зруйнувати й змасакрувати ту, що є. Хай тільки не допомагає іншим політичним українським чинникам, бо то, мовляв, речники тієї «комунізуючої» України і т. ін. Така їхня пропаґанда всім добре відома. Ця їхня «робота» заважила вже та й ще заважить на непопулярності української справи в світі. Адже світ тим діячам, їхньому крикові про «скомунізовані й збольшевичені» українські маси повірить. І напевно повірить, і поробить з того відповідні висновки. Але **ніколи не повірить** у їхні — тих діячів — здібності ті маси **ані переродити, ані вивішати,** а тим більше не повірить у їхні — тих діячів — здібності збудувати в боротьбі проти українських народніх «скомунізованих» мас «свою Україну», що її вони пропонують. У цьому величезна і непоправна шкода українській справі. Це в великій мірі є теж причиною, чому нам так трудно ламати кригу байдужости світу до українських змагань.

Ось стисло, такі передумови має Україна в зовнішньому світі дальшому.

Для багатьох картина видається занадто понурою. Але ми не на святочній академії, де заспокоюють себе парадним оптимізмом, ховаючи в той оптимізм, як струсь в пісок, свою голову. Ні, **нам потрібна тверезa оцінка шансів у нашій боротьбі, і ми мусимо дивитися найприкрішим фактам просто у вічі. Ліпше знати, хай і найжорстокішу, але правду, аніж тішити себе рожевими ілюзіями,** бо можна тяжко прорахуватись. Якщо ми помилимось в оцінці того зовнішнього світу, якщо шанси в ньому виявляться більшими, аніж ми сподівались, то тим буде краще для нас.

Підкреслюємо, що попри все сказане, цей світ зовнішній, дальший територіяльно, є для України ближчий ідейно-політично.

А тепер, які передумови й які шанси має

Україна в світі зовнішньому — ближчому територіяльно. В тому світі, в якому вона перебуває щільно замкнена. Цей світ — це світ комуністичний, це совєтський господарчо-політичний комплекс, складений з кільканадцяти старих «самостійних» совєтських республік і з ґрона наново приєднаних до цього комплексу держав-сателітів. Висловлюючись фігурально — це великий концентраційний табір багатьох націй, зібраних під жорстокою рукою Кремля. Як і кожен «путній» концентраційний табір, цей світ утримується вкупі силою фізичного й морального терору органів влади російської большевицької імперії. І як і кожен «путній» концентраційний табір, цей світ підмосковський має непереможну тенденцію геть розбігтися. Всі кільканадцять республік і все ґроно держав-сателітів мають стихійне бажання геть вирватися з концентраку. І насамперед до цього стремить Україна — найбільша з совєтських республік після Росії, й найбільша з націй, тією Росією поневолених. Власне, поневолених комуністичною большевицькою системою.

Стремління поневолених народів порвати залізні пута й визволитись — це є найхарактернішою рисою світу комуністичного. І саме тому, саме в цьому світі Україна має найвірніших і найсерйозніших своїх союзників, в особі всіх тих народів, що ділять з нею однакову долю.

Частина з тих союзників ще вчора були дрібними імперіялістами й були ворожі Україні, посідаючи її території, і через те можуть видаватися ненадійними, часовими, доти, доки не визволяться й не забажають відновити старе статускво. Може після визволення з-під московського ярма у них відживуть старі імперіялістичні тенденції. Але багато змін відбулося за останні часи та ще й відбудеться в середині цих націй в напрямку віддалення від своїх загарбницьких тенденцій супроти України. Ті тенденції збереглися найбільше може серед еміґрації, а дома вони швидко вивітрюються. Та як би там не було, це будуть союзники, хоч і часові, але вірні, принаймні на період боротьби з спільним воро-

гом за спільну ідею — за національне визволення.

Зате друга, **більша частина поневолених націй, тих, що ділять вже століттями з Україною однакову долю, не викликають ніяких застережень. В них Україна має союзників найвірніших і до кінця послідовних.** Для них існує проблема, як конечність, спільної боротьби пліч-о-пліч з українським народом проти московського імперіялізму всіх мастей. Цей увесь світ — це не світ націй-панів, націй-багатіїв, націй, що володіють наймогутнішими технічними засобами й атомовою бомбою, а світ націй-злидарів, націй-парій, що не мають таких, а то й взагалі ніяких порядних технічних засобів. Одначе попри свою матеріяльну бідність, **це єдиний реальний світ, на який Україні можна реально спертися у своїй боротьбі.**

Цей увесь світ, попри свою вбогість технічну, має деякий капітал — це капітал моральної змобілізованости, готовости до боротьби в найбезвиглядніших умовах, навіть без виглядів на перемогу. За певних історичних моментів такий капітал може виявляти себе сильнішим за всякі, навіть найдосконаліші технічні засоби.

Матеріяльно-технічний потенціял всіх цих народів, включаючи й сателітів, є ніби занадто мізерним, в порівнянні з потенціялом, що ним володіє большевицька Москва. Але **коли взяти до уваги, що сума протибольшевицьких, протикомуністичних сил самими цими націями не вичерпується, що ті сили є серед російського народу, які в однаковій мірі прагнуть знесення комуністичної кормиги, що фронт революційний включає в себе й усі прогресивні сили Росії, то весь потенціял большевицької тоталітарної машинерії одного дня може опинитися в розпорядженні сил протикомуністичного табору, в розпорядженні революції.**

Ми згадали про протикомуністичні сили в самій Росії. Слід взагалі заглянути глибше, що собою являє той світ комуністичний, той совєтський комплекс, та большевицька імперія з нутра.

Національні протиріччя, що й раніш були глибокими й грізними, тримаючи весь совєтський апарат гноблення в стані постійної змобілізованости, за останні роки, в зв'язку з підгорненням під «високу руку Кремля» низки колишніх державних націй, поглибились безмірно. Ті національні протиріччя доходять до крайньої межі. Але ними справа далеко не вичерпується.

Поруч з поглибленням національних протиріч, поглибились і протиріччя соціяльні. Ці протиріччя були загрозливими й до війни, але особливо гострими стали після війни. Так само й протиріччя політичні. Ці **протиріччя є гострими не тільки в союзних республіках супроти панівної метрополії, а й у самій Росії супроти панівної касти, супроти ганебної рабської системи, що тягне російський нарід в прірву.** Хіба ще треба наводити тут докази. Хіба не досить ми їх маємо. Ці протиріччя зроджують глибоке невдоволення й рух проти системи не тільки на периферії, але й у самім серці совєтської московської імперії.

Стоючи з усіма тими протиріччями перед перспективою війни з світом демократії, **совєтська імперія в той же час стоїть і перед перспективою революції.** Революція буде неминучим супутником війни. Війна ту революцію приспішить. Але **й без війни ця перспектива революції лишається незмінною. Вона може бути відтягнена, але не може бути виключена.** Хіба лише в той спосіб, в який розв'язала справу Англія з своїми колоніями. Але сумніваємось, щоб на цей шлях стала сталінська Москва. Вона скорше утопить ту революцію в крові, намагаючись весь час задушити її в самім зародку, застосовуючи свою знамениту «профілактику» вже довгі роки. Та досвід показує, що задушити її неможливо. Дія викликає протидію, бодай у формі внутрішнього опору, у формі наростання ворожости й глухого незадоволення, що охоплює навіть верхи партії в самій Росії. Те масове й прогресивно наростаюче незадоволення є джерелом найбільших небезпек для совєтської системи. І воно ж є цементом, що споює весь багатонаціональний

комплекс поневолених народів в єдиний моноліт, наставлений проти.

Враховуючи все це, треба думати, що **в тім світі, де заложене велике нещастя для України, заложені й найбільші передумови, найбільші шанси на її визволення й оформлення в самостійну, незалежну державу.**

Дехто схильний вбачати провідну місію України в боротьбі проти большевизму на сході Европи. Це мусіло б бути так. Але це залежатиме від самої України, від її провідних політичних сил. **Якщо Україні вдасться очолити бодай частину поневолених націй і об'єднати їх в єдиний протикомуністичний, протиімперіялістичний фронт, то доля України буде тим перерішена, незалежно від того, які концепції упорядкування сходу Европи існуватимуть у світі.**

ОСНОВИ НАШОЇ СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ

(«Наші позиції», ч. 5, 1949 р., стор. 30-39)

Ми не ставимо ставки на війну. **Ми ставимо ставку на революцію в СССР.** Підкреслюємо **— в СССР, а не в якійсь його одній частині.** Війна, на якій будують свою політичну стратегію всі українські партії, якою може розв'язатися конфлікт між світом західньої демократії й большевицькою імперією, з нашого погляду може бути тільки щаблем до повного розвалу російської імперії, однією з передумов. Але до бажаної нам мети — до повного національного й соціяльного розкріпачення низки поневолених націй, а насамперед України, з низки причин війна може й не привести. А тим більше до розчленування Росії й до організації суверенних і незалежних держав цілої низки народів. Крім того, війни взагалі може й не бути, таким чином стратегія тих, хто на ній будує свою «революційну» орієнтацію, зависає в повітрі. Але ми можливости війни не виключаємо, як і її корисности для справи. Одначе твердимо, що повного визволення поневолених націй і України можна досягти лише при повному, ідейно-політичному розгромі російського червоного й будь-якого іншого імперіялізму, а це не можна здійснити ніякими атомовими бомбами. Це може бути здійснене лише великою народньою революцією. Через те для нас, як для революційної партії, остання — є першою стратегічною метою.

Ставлячи ставку на революцію, ми свідомі того, що процес може тривати довго, що шлях до цієї стратегічної мети є тернистий та що він коштуватиме багато жертв і великого напруження, але ми свідомі й того, що це єдиновірний шлях, і що рано чи пізно, він закінчиться нашою перемогою.

Важілі війни, попри всю проблематичність її позитивного для нас закінчення, не в наших руках. Але важілі революції в наших руках, а звідси — в наших руках і середники впливу на позитивне (з нашого погляду) завершення війни на сході Европи. Бо зрештою **останнє слово** в цій війні **матимуть ті народи, які збройно візьмуться за ПЕРЕБУДОВУ комуністичної тюрми народів,** які багнетами проголосують в вогні революції за потрібний для них порядок речей. Але, коли війни й не буде, то, підкреслюємо, можливість революції зовсім не виключена. Більше того, вона є неминучою остільки, оскільки будуть сили, що на неї працюватимуть послідовно і неухильно.

Ясно і очевидно, що **сама по собі революція в СССР для нас, як для української революційної партії, не є самоціллю, не є головною метою. Вона є лише найголовнішою передумовою, без якої українська справа, на наш погляд, не може бути розв'язана.** Головна ж наша стратегічна мета: звільнення й унезалежнення України з-під московського панування, збереження її територіяльної цілости й організація української держави в складі всіх українських етнографічних земель.

В цій, можливо затяжній, революційній боротьбі **мусимо будувати свою тактику, виходячи з усіх зовнішніх і внутрішніх передумов, що їх Україна має** — в світі зовнішньому, далекому й близькому, та сама в собі.

Очевидно, що попри всю індиферентність світу сильних до нас, ми всіма середниками мусимо ламати ту кригу індиферентности, мусимо підносити українську справу на щит, нав'язувати й кріпити зв'язки з усіма прогресивними колами світу та всіма прогресивними політичними чинниками, для яких Атлантійська карта не є порожній звук. Залізним нашим принципом, на який мусить спиратися вся ця акція, є принцип, що ми не йдем і не підем ні до кого в аґентуру, а **добиваємось і будем добиватись узнання демократичної України як рівнорядного партнера в боротьбі** проти біль-

шовицької тоталістичної реакції, як одної з найчисельніших націй на сході Европи, що володіє колосальними людськими й матеріяльними та технічними ресурсами, **і для якої справжній демократичний устрій є кінцевою метою її визвольної боротьби.** В цій великій і важливій справі стояли й будемо стояти на засадах єдиної, сконсолідованої акції всіх українських політичних сил, запобігаючи всякій анархії та отаманії. Світ не дуже хоче визнавати й чути нас, — будемо стукати до нього в усі двері, стукати організовано, наполегливо. Щоб не сказали потім, що нас своєчасно не чули, що ми не подавали голосу, щоб не виставили потім знаменитого російського аргументу — «дітя нє плачет, мать нє разумєет». Плакати, звичайно, ми не збираємось, навіть тоді, коли та «мать» справді оглухне й не схоче нас розуміти при всьому нашому грюкоті, але стукати будемо. І не для того, щоб нам подали соску. Соскою бо тут справі не зарадиш. Будемо стукати, щоб нам подали руку та щоб зрозуміли, що **без розв'язання проблеми України, проблема тривалого миру й проблема правопорядку на сході Европи не може бути розв'язана.** Що без визнання України, ціла знаменита скрижаль демократії — Атлантійська Карта — для сходу Европи лишиться порожнім звуком, тією самою соскою, якою бавлять пропаґандивно немовлят, аби вони не плакали. Ми потребуємо належної уваги, як сорокамілійоновий нарід, і то насамперед в інтересах миру й справедливости у всьому світі, і тієї уваги будемо добиватися скрізь і всюди. Та увага мусить бути зреалізована в більш конкретних речах аніж пара співчутливих фраз в тій чи тій пресі.

Всю цю кампанію мусимо **щільно ув'язувати з аналогічною діяльністю представників всіх інших, поневолених Москвою і не визнаних світом, народів,** ламаючи кригу спільними зусиллями, спираючись на всіх, що в такій же мірі будуть спиратися на нас. **Всі БЛЬОКИ Й СОЮЗИ укладені з представниками поневолених націй тут, будуть для нас прийнятими.** Оче-

видно, що в таких блоках і союзах Україна своїм значенням і своїми потенціяльними силами буде не на останньому місці. Ми не говоримо про провідництво, а говоримо про найбільший тягар праці, яку українці мусять взяти на свої плечі, якщо вони думають про інтереси своєї Батьківщини.

Але це лише частка — ця наша праця в світі зовнішньому. Основна наша праця, без якої ми ніколи не поставимо української справи належно, в тім числі й перед лицем світу, лежить в іншій площині, на іншій території.

Якщо ми ставимо ставку на революцію, то мусимо перекинути мости в найглибше совєтське запілля, на територію СССР, вростаючи там в народній ґрунт і розбудовуючись ідейно та організаційно. Під цим запіллям ми мислимо територію від Чехословаччини до Владивостоку. Це потребує героїзму й великої жертвенности, але на те ми є революційна партія. Під вростанням у ґрунт мислимо просякання в усі клітини народньо-господарчого, політичного та культурного організму, щеплення нашої ідеології в усіх суспільних прошарках, розбудовування нелеґальної політичної революційної організації. **Будуючи свою тактику на національних та соціяльних протиріччях, які існують в СССР, ставимо за мету не тільки охоплення революційною організацією суспільних груп і верств (робітництва та селянства), а й налагодження контактів з революційним підпіллям усіх націй, підкорених Москвою, а в тім числі й контактів з усіма прогресивними силами самої Росії, очевидно ні в чому непоступаючись у своїх національних позиціях.** Російське підпілля може бути в великій мірі революційним по відношенню до сталінського деспотизму, і роля його в поваленні большевизму може бути велика. Саме тому, **кожна справжня революційна протибольшевицька сила мусить шукати контакту з російським прогресивним революційним підпіллям.** Націоналістичні політики ототожнюють большевизм і російський імперіялізм з російським народом. Це є трагічна по-

милка, якої можуть допускатися лише ті, хто виховався на безглуздій тезі одного відомого націоналістичного «ідеолога», який категорично заявив, що «доти, доки залишиться хоч один живий москаль, України не буде». Безглуздя гомеричне. Та українські демократи зовсім далекі від думки «вирізувати» російський нарід і ототожнювати його з большевизмом та імперіялізмом інших мастей. Лишаємо це гасло осліплим шовіністам, які зрештою не матимуть ніякої сили в Україні, саме через таку свою «різунську» ідеологію. Натомість, кожному ясно, що **гнів, який накипів у серцях уярмлених націй в СССР, скерований не проти російського народу, а проти російського імперіялізму та проти большевицької тоталітарної диктатури, і щоб большевизм перемогти, треба боротися проти нього разом з російським народом. Самозрозуміло, без ніяких поступок в наших національних позиціях.** Протилежна тактика лише скріпить большевизм і перемогу над ним зробить проблематичною.

РЕВОЛЮЦІЙНІ СОЮЗИ, започатковані в підпіллі, можуть бути найсильнішими й найбільш ефектовними потім, коли їм доведеться вийти на поверхню для великої акції. Ні в яке порівняння не зможе йти все те, що постане десь на еміґрантських загеттях. Такі союзи, в силу причин об'єктивних, будуть подвійного характеру й ріжної сили та значення для нас. Перша група наших спільників, з якими нам конче треба увіходити в контакт, — це революційні протиімперіялістичні та протикомуністичні сили т. зв. держав сателітів. Але союз з ними може бути лише часовий, на перший період боротьби з московським імперіялізмом. Пізніше можуть стати на порядок денний претензії деяких з них на українські землі й союз буде захитаний, якщо відповідними договорами та порозуміннями небезпека не буде усунена. Одначе, ніхто не ділить шкіри з незарізаного бика, а тому спілка з усіма ними, вірніше з прогресивними революційними силами цих націй, проти імперіялістичної Москви буде в пе-

ріоді боротьби з нею для обох сторін потрібною й корисною.

Друга група наших спільників — це **ті народи, що від століть ділять з Україною однакову долю. Великої ваги тактичним завданням є об'єднати їх всіх в єдиний революційний блок.** Такий блок, складений з націй, які ніколи не зазіхали й не мають наміру зазіхати на українські території, а значить — між якими й Україною немає ніяких претекстів до непорозумінь і ворожнечі, — може бути міцним і тривалим, і надзвичайно боєздатним. Об такий блок може розбитися яка завгодно, навіть принесена ззовні, імперіялістична концепція. В такому блоці організуюча й провідна роля повинна належати Україні, вірніше не так, — **справу організації такого блоку мусить довершити Україна, її політичні сили.**

Але щоб здійснити це, потрібна одна передумова. Не може об'єднати когось той, хто сам є необ'єднаний. Навіть наша еміґрантська практика вчить, що там, де є хаос і взаємопоборювання серед самих себе, не може бути укладено будь-яких солідних і тривалих спілок з представниками інших націй. **Об'єднати всі поневолені імперіялістичною чи комуністичною Москвою народи в єдиний революційний блок українці зможуть при одній умові — коли самі будуть монолітні й об'єднані. Для цього вся українська революційна акція мусить іти під кличем насамперед створення єдиного національного фронту, який би включав у себе всі політичні сили нації, ВІД САМИХ ПРАВИХ ДО НАЙЛІВІШИХ ВКЛЮЧНО.** Оскільки всі українські політичні партії й течії сходяться в одному пункті, а саме — в пункті боротьби за незалежну, суверенну Самостійну Соборну Державу, — такий єдиний національний фронт є реальністю. Ті всі партії ріжняться тільки в деталях щодо поглядів на соціяльно-політичний устрій вільної України, але боротьба за ті «деталі» — це справа не першочергова і не мала б затьмарити розум тоді, коли треба боротися не за деталі, а за цілість, не проти самих се-

бе, а проти спільного ворога України. Треба лише трішечки доброї волі, щоб досягти єдности дії в найтяжчий і найвирішальніший період нашої боротьби, — тобто, щоб протиставити ворогові єдиний монолітний національний фронт. Та не будемо дурити себе, й скажемо, що одної доброї волі тут замало. Мусить бути ще така політична сила, яка була б вирішальною домінантою в українському політичному світі. Такою домінантою може бути тільки партія українського селянства, робітництва та трудової інтеліґенції, соціяльно в цих верствах закорінена й на них — на їхні інтереси — зорієнтована, як партія основної маси українського народу, що тримає в своїх руках всі засоби виробництва і зброю. Такою партією не обов'язково мусить бути УРДП, вона може вирости з народніх мас, зформуватися з їхнього революційного авангарду в свій час і нам тоді, якщо ми хочемо бути послідовні (а ми хочемо бути послідовні!), нічого не лишиться, як підпорядкуватись. Але поки такої партії немає, то ми такою партією дерзаємо бути, виростати в таку партію, переносячи центр своєї уваги туди, де той авангард треба формувати. При наявності сильної політичної організації, співзвучної з прагненнями й устремліннями основних мас українського народу, процес об'єднання всіх інших політичних елементів в єдиний національний фронт навколо неї відбуватиметься швидко й без виламів. **Справа створення єдиного національного революційного фронту настільки важлива, що мусить бути будь-що досягнута.**

Наша еміґрантська практика показала, що до зрозуміння ваги такого об'єднання український політичний світ цілком дозрів. Доказом того є створення УНРади та ВО. Треба сподіватись, що в умовах конкретної боротьби це зрозуміння виявить себе з ще більшою силою й ефектом.

Але **не тільки про об'єднання політичних партій ідеться. Єдиний національний український фронт ми мислимо ширше. Як єдиний фронт**

всіх соціяльних верств українського суспільства, незалежно від віри й національного походження окремих одиниць. І тут знаходиться чи не найголовніше і найскладніше завдання, що стає вихідним пунктом усієї нашої стратегії, — це завдання — **об'єднати всю ріжномовну й ріжнорідну масу населення України в єдину українську цілість.** Тут встає проблема міста. Проблема міста — це проблема панування в Україні. Совєтська і взагалі російська політика спрямована на роз'єднання українського робітництва й селянства, на відчахнення міста з національного українського комплексу й радикальне його зросійщення.

Але робили це не тільки большевики та інші російські імперіялісти. Цьому в великій мірі сприяли й сприяють прибічники ріжних расистських теорій, допомагаючи своїм крайнім зоологічним шовінізмом та нетерпимістю саме большевикам роз'єднувати той український національний комплекс, допомагаючи большевикам опанувати місто, віддавши його згори Москві, а собі залишивши прекрасний, іділичний (в їхній уяві!) грінченківський хутір. **Ми мусимо протиставити російській політиці, як також і політиці рідних українських недорік, політиці роз'єднання — політику зв'язування, об'єднання, злиття в єдину цілість, бо ця єдність всіх елементів українського суспільства нам потрібна конче, як найважливіша передумова в боротьбі з могутнім ворогом.** Щоб об'єднати всі соціяльні й національні елементи українського народу в єдину націю, щоб щільно поєднати місто з селом, **мусимо написати на своєму щиті великий девіз українського не расового, а територіяльного патріотизму.** І тільки тоді, **тільки при наявності внутрішньої сконсолідованости всіх сил української нації вона зможе успішно відограти ролю організатора всіх поневолених большевизмом народів в єдиний революційний блок.**

Для керівництва єдиним національним фронтом, як в періоді підготови до революції, так і в момент вирішальної боротьби, мусить бути створений єдиний революційний центр.

Тепер — у нас деким поширюється трактування України, як дикого поля, живосильне щеплення комплексу меншевартісности, рівно ж як і починання кожним історії України від себе. Нічого немає згубнішого, як підхід до справи з таких позицій. Ні, **як в періоді підготови так і в періоді вирішальних боїв мусимо покласти в основу зовсім інше трактування українського народу, організуючи його до боротьби. Мусимо скапіталізувати величезні надбання, що їх, попри всі втрати, має український нарід. Тими надбаннями є насамперед — вихованість народніх мас України в свідомості, що вони є не тичба якихось безрідних «поневолених холопів», а державний нарід, що вони є не «хахлами» й не «малоросами», а громадянами УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, — цебто оце державницьке мислення мусить бути максимально скапіталізоване.** А звідси, **СЛІД ВИХОДИТИ З ЗАСАДИ, ЩО ІСНУЄ УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА** (що вона стала маріонетковою, менше з тим) **і що це та ДЕРЖАВА — не бунт сліпих плебеїв, а УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА, українська нація в повному розумінні того слова, — бореться за повну незалежність. Боротьба мусить оформлятися, як ЗУДАР УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ З ІМПЕРІЯЛІСТИЧНОЮ РОСІЄЮ. За право кожної нації на відокремлення, за зміну соціяльного й політичного режиму, за цілковиту самостійність і суверенність.** А звідси далі — **всі надбання треба вважати за надбання українського народу, оплачені його кров'ю.** До таких надбань належить найважливіше надбання — об'єднання всіх українських земель в одну цілість та встановлення в останній війні нових кордонів України. Це приєднання етнографічних земель і встановлення кордонів на підставі ратифікованих договорів з сусідами — здобуток не чий інший, як українського народу, досягнений кров'ю його солдатів. І нікому не вільно цих досягень українського народу зрікатись, а чи їх потоптати під ноги. Як не слід підходити до справи з штандпункту плебейського. Підкрес-

люємо — **боротьба мусить бути організована не як боротьба зденаціоналізованих «поневолених» безбатченків, для яких щойно треба відкривати Україну, а як боротьба українського державного народу проти узурпації його, завойованих ним в попередній революції, прав і свободи з боку московської деспотії.**

Ця концепція мусить бути покладена в основу акції не тільки на сході, а й перед зовнішнім світом.**Ми не просимо милостини, а шукаємо допомоги повернути нам те, що було вже раз здобуто й закріплено колосальними жертвами. Повна ігнорація України з боку деяких українських партій, намагання звести все до чистого місця, поворот до тієї точки, на якій скінчилася їхня безпосередня участь в боротьбі українського народу за своє буття, мусить бути відкинена. Крім великих втрат, Україна має, може якраз ціною тих втрат, і великі досягнення. Всі ті досягнення належить вповні використати. До таких досягнень належить хоч би й той самий факт входження України до Об'єднаних Націй.** Але про це буде окремо.

А тепер,—

Ставлючи ставку на революцію в умовах війни і без війни з зовнішнім світом, мусимо чітко здавати собі справу, які ж наймогутніші рушійні пружини можуть бути тієї революції. Ця революція буде насамперед національна, якщо брати весь совєтський комплекс разом з сателітами. Але **помилково було б думати, що для цілого СССР гасло національної революції**

Примітка: Коли ми говоримо про здобутки українського народу в попередній революції, то **ми не тільки не відкидаємо період здобуття й існування та боротьби Української Народної Республіки, а навпаки, вважаємо, що саме завдяки цьому періодові, саме завдяки цій народній революції, Україна не була скинена геть з історичного рахунку і з нею Росія змушена була числитися та укладати договір бодай назовні як рівний з рівним; і та форма української держави, яка заіснувала, була прямим здобутком і вислідом попереднього періоду. Не було б УНР, не було б і УССР.** Інша справа, в що та УССР була обернена підступним ворогом.

буде вистарчальним, що воно буде наймогутнішою рушійною пружиною революції. Ні, **для основної частини СССР, а насамперед для України, самих кличів національного визволення буде дуже замало.** Треба сказати одверто, що самі кличі національного визволення не мають там достатньої мобілізуючої й цементуючої сили. Вони для багатьох будуть порожнім звуком, пропаґандивним засобом, яким оперували всі «визволителі», несучи за тим неволю, соціяльне й політичне упослідження та рабство.

Ні, **наймогутнішою пружиною революції, не заперечуючи гасла національного визволення, а навпаки, його підпираючи, буде ідея розв'язання найпекучішої проблеми — ідея соціяльного та політичного розкріпачення, кардинальної перебудови соціяльно-політичного режиму, ідея упорядкування життя на основі соціяльної справедливости та принципів демократії.** Ось це має й буде мати колосальну мобілізуючу та цементуючу силу, що здібна урухомити до боротьби та спаяти всі суспільні прошарки в єдину цілість. **Це впарі з кличами національного унезалежнення й буде наймогутніша пружина революції в СССР.**

А звідси витікає, яке матиме значення наша соціяльно-політична програма в нашій революційній боротьбі. Ця програма мусить з граничною чіткістю й повнотою відбивати прагнення й устремління найвирішальнішої більшости українського народу. Такою наша програма й є. **Всі корективи, які внесе життя, мусять бути прийняті беззастережно.** В соціяльно-політичній програмі нашого руху лежить ключ до розв'язання проблеми **створення єдиного національного фронту, проблеми об'єднання всіх реально існуючих верств і груп населення України, незалежно від релігійних переконань та національного походження окремих одиниць.**

Такі головні засади нашої стратегії й тактики.

Якщо говорити про моральні засади нашої тактики, то стисло вони будуть такі:

а) **Щодо ворога — розділяй і поборюй всіма засобами.**

б) **Щодо українського народу — об'єднуй всіма засобами.**

а) **Щодо ворога — девіз Хвильового: «Не щади ворога!»**

б) **Щодо українського народу — толеруй і бережи кожну людину, якщо вона стремить до спільної головної мети, незалежно від її локального політичного забарвлення чи національного походження, якщо її мета — боротьба за демократичну, незалежну українську державу.**

При тому всьому, ми далекі від тези, що «мета виправдує всі засоби». Ні, вважаємо, що кожної мети вповні можна досягти лише гідними засобами.

НАША БОРОТЬБА ЗА УКРАЇНСЬКУ ЛЮДИНУ ТА НАША ПЕРЕМОГА

(Наші позиції», ч. 1/23, 1955 р., стор. 10-15)

Ми прийшли як закономірність, як неминучність в український політичний світ. Ми не вигадана доктринерами й комбінаторами знічев'я політична партія — **ми витвір самого життя, нас породила сама дійсність, боротьба.** В цій боротьбі ми ввійшли в дію, як керуюча, організована політична сила.

Поминаючи період тюрем і концентраційних таборів, де більшість із нас проходила «політичні університети«, перше формування свого революційного світогляду в боротьбі цілого покоління провідної частини підсовєтського українського народу проти окупанта, ми сформувалися в конкретну політичну партію тут, в активній дії, в конкретній і затятій боротьбі тієї частини нашого народу, що опинилися за межами Батьківщини, в боротьбі за її життя, за її бути чи не бути.

Тоді не питалося, чи потрібна така партія, тоді не йшлося про те, що скажуть політичні мудреці та ріжні політичні судді й апробатори з приводу її приходу, бо ніхто й не збирався ні в кого питати дозволу. Треба було організувати й захищати, й рятувати від заглади десятки тисяч людей, шикувати в боєву політичну когорту представників уярмленого підсовєтського українського народу, більшість із яких у проклятій большевицькій центрофузі денаціоналізації й зрівнялівки навіть забули, хто вони й чиї вони діти. Треба було їх рятувати двічі: раз від Дамоклового меча Ялтинської угоди, а два — витягати їх з небуття для організованої політичної акції, як амбасадорів свого народу, **представників українського робітництва й селянства, представників СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.**

Пригадаймо ці роки. Пригадаймо десятки тисяч цієї нашої східньої еміґрації, кинутої на призволяще, приреченої на примусову репатріяцію, фактично приреченої на смерть, розгубленої, морально стероризованої, до того ж зневажаної й стероризованої навіть своїми.

В цій ситуації ми складали одну з найтяжчих наших проб, бо й самі ми були загрожені нарівні з усіма. Ми складали пробу на здібність організувати, політично та національно об'єднати й зактивізувати цю частину еміґрації, на нашу думку, найголовнішу своїм значенням.

І ми цю пробу склали. Ми — як політична партія. Це була проба тяжка, а умови, в яких вона складалася, були виключними. Тоді, як інші мали імунітет Нансеновських пашпортів, а наші великі та «блискучі» революціонери з табору націоналістичного мали імунітет «кордону 1939 року», та ще й добру касу, знання Европи й німецькі зв'язки, ми мали **тільки Дамоклів меч Ялтинської угоди над головою.** Цей Дамоклів меч кожної хвилі був готовий упасти й відтяти нам голову. Але ми його не злякались. Тоді, як великі ріжні діячі й ще більші «революціонери» з імунітетом сиділи тихо по шпарунах, ми розвинули шалену, подивугідну активність. Ми не мали чого до страчення крім, як то кажуть, своїх кайданів.

В цій боротьбі ми піднялися й виросли. Ми виросли в зразкову політичну партію, з своєю чіткою політичною програмою, з яскраво замаркованою революційною ідеологією, як **Українська Революційно-Демократична Партія, партія активної дії, партія наступу войовничої української демократії.**

Сьогодні цей тяжкий і до певної міри героїчний перший період поза нами. Дехто про те й забув. А наші недруги так розпустувалися, що їм зовсім з голови випало, як то вони тоді сиділи по шпарунах в той час як ми й за них підставляли свої карки, борюкаючись в тій безвиглядній ситуації. Та ми про цей період мусимо пам'ятати, бо він має величезне значення під кількома оглядами: і для нашого політичного руху і для всієї української справи взагалі.

Значення цього періоду в тім, що в нім **ми виграли велику боротьбу за українську людину. За ту людину, яка, здавалося, випала вже безнадійно з українського національного балянсу в пасив після страшного млина большевицької нівеляції. За ту людину, що була, так би мовити, показником для всього українського підсовєтського народу в його масі — показником його національних вартостей, його здібности до організації, його волі, його моралі й етики.** Цю людину було охрещено й припечатано, як «москаля», «совєта», «збольшевиченого ґевала», «комсомольця», «малороса» і т. д. і т. п. Пригадаймо ті всі епітети, відголоски яких ще й сьогодні подекуди бренять у ріжних «барагур». Її, цю людину, цього, мовляв, збольшевиченого «східняцького сфінкса», цього представника сучасного підсовєтського українського народу було геть списано з національного балянсу й зіпхнуто на грань, за якою починається сфера впливів ворога, сфера його порядкування людськими українськими душами — ті душі йому кинуто під ноги. І мусімо сказати, не мало їх для української справи пропало. А ще скільки ж би пропало, якби ми не поставили свого войовничого, свого мобілізуючого й організуючого прапора!

З цієї «збольшевиченої» людини, з цього «совєта», «москаля», «комсомольця» та «скомунізованого малороса», рятуючи його фізичне життя і його національну душу, ми організували першоклясну політичну партію. Не йшлося тут про дрібні амбіції, а йшлося про речі великі, засадничі. Організуючи тих людей, **ми поставили пробу ширшого значення, а саме: що можна зробити з усього того «збольшевиченого» та «скомунізованого» українського народу, що лишився вдома — з українських робітників та селян, та з їхньої трудової інтеліґенції,** що їх багато хто з табору реакційного хотів би надалі списати з українського реєстру на московське конто. **Відповідь з нашої проби: той нарід можна організувати в величезну політичну силу, як реальну, справді існуючу, модерну українсь-**

ку націю і виграти з нею історичний бій за нову Україну.

Нова українська людина, представник українського робітництва й селянства, піднесена нами на щит, пробуджена з національної анабіози й очищена від бруду своїх і чужих пачкунів і нівеляторів, виявилася людиною високої вартости під кожним оглядом. Це доведено в активній дії за ці роки.

Значення цього, думаємо, ясне кожному.

Для нас же значення в тім, що якби цього не сталося, якби ми не відзискали душі підсовєтської української людини, якби ми не відзискали втраченої віри в неї, не було б для нас сенсу існування, як політичної партії. Ми б були життям заперечені. **Душа нашого руху, основа основ нашої ідеології, суть нашого першого вірую полягає в глибокій тезі що ми ПАРТІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ, партія українського сучасного народу, що складається тільки з українського робітництва, селянства й трудової інтеліґенції, й більше з жадних суспільних груп і прошарків. Отже — ми партія цієї реальної сучасної ТРИЄДИНОЇ УКРАЇНИ.** За цією нашою тезою **незалежна Україна можлива лише в одній формі — як велика держава УКРАЇНСЬКОГО ТРУДОВОГО НАРОДУ.** І неможлива в жодній іншій формі.

До речі, як таку партію, власне ідею, що лежить в її основі, як політичну концепцію модерної України, єдино можливої, нас передбачив Юрій ЛИПА в своїй тезі (сформульованій у книзі «Розподіл Росії») — **«Буде це Нова Україна, не князівська, не гетьманська, навіть не дрібноміщанська Україна минулого століття, лише край великих активних мас».**

Признаюсь на свій сором, що я цю книгу Ю. Липи мав нагоду здибати й прочитати тільки тепер, цими днями. Але тим більше втішно було для мене це прочитати. Бо в цім я знайшов підтвердження, що, значить, ми не випадковість, а історична неминучість — ми, цебто УРДП з такою її політичною концепцією.

Отже — це наша суть. І от, якби в згаданій

нашій боротьбі за душу української сучасности т. зв. «зпідсовєтської» людини, ми програли — це була б для нас політична смерть. Це була б смерть для нашої концепції. Це б було скреслення нас, як партії. Бо яка ж може бути нова Україна, якщо її нарід національно мертвий, коли він є безнадійно вихолощений, коли він національно паралітик, як твердили ті, що знають і визнають лише ту Україну, яку вимріяли самі, вигадали.

Але **ми в цій боротьбі виграли.** Ми відбили українську людину від усіх темних сил. Ми її очистили від бруду, ми її організували політично, ми її зактивізували, ми її в багатьох випадках воскресили, так. Ніколи не забуду слів одного юнака, Миколи Петрушевича, колишнього совєтського безпритульного, потім вояка червоної армії, що був совєтською молотаркою національно спустошений, геть випатрошений і втратив і рідну мову, і свідомість, забув хто він і що він. І ніколи навіть тим не цікавився. Так ось цей юнак, уже організований і активний член УРДП, на одному бенкеті в Міттенвальді, в присутності багатьох політичних і громадських діячів ріжних середовищ, підніс келих і громогласно заявив з усього юнацького серця:

«Я народився двічі! Раз мене народила мати, а раз мене народила УРДП!»

Цим було все сказано. І цим він сказав велику правду за себе й за багатьох собі подібних, що воскресли в нашім горнилі, ім'я якому наш національний політичний рух, наша партія.

Вчорашній сталінський раб, ім'я якому — безліч, отой «збольшевичений совєт», очищений від накиданого на нього бруду й організований, виявився полум'яним українським патріотом, здібним до великої організованої дії, здібний робити масові акції, організувати й героїчно утримувати власну пресу, творити ріжні допоміжні організації в боротьбі з ворогом, тримати на своїх плечах український Державний Центр. І скажемо прямо — здібний був створити й утримувати чи не найсильнішу політичну партію нашого часу.

Ось **це наш найбільший здобуток перших років нашої боротьби.** Це найбільший осяг початків десятиріччя нашого існування. І в цьому мусіло б бути для кожного чесного українця джерело великого оптимізму. Для нас у цім джерело великого оптимізму і глибокої віри в наше майбутнє. **Склавши іспит в боротьбі за українську підсовєтську людину тут, відвоювавши її душу від одвічного її володаря — від Москви червоної і від Москви білої, й не давши злобним примітивним рідним політичним «панам» штовхнути її непоправно ворогові в обійми, організувавши її для дії й для боротьби в першокляснy політичну когорту, ми глибоко віримо, що нам вдасться це зробити й у великому, всенаціональному маштабі.** Ми глибоко віримо, що нам це вдасться зробити на великому пляцдармі змагання з ворогом. І саме тому ми в це віримо, що в цій боротьбі ми виросли і зміцнили й організували для боротьби на великому пляцдармі вже не одиниці, а велику армію борців, що є плоть від плоті й кость від кости отих сучасних «**великих активних мас**» Українського народу, про які говорив Юрій Липа в своєму передбаченні.

В цім доконанім нами ділі, доказ нашої історичної доцільности і нашого призначення.

Боротьбу ж цю за українську людину ми виграли тому, що знайшли, так би мовити, Архімедів важіль, яким можна підважити й перекинути таку страшну й тяжку брилу, як наслідки чужої нівеляції, як наслідки безприкладного рабства, як наслідки рафінованої комуністичної «реконструкції людини».

Важіль цей — це **наша войовнича ідеологія, наша активна, животрепетна українська душа — душа синів сучасної робітничо-селянської України, і наша політична, на народніх прагненнях і мріях збудована, програма.** І — що найголовніше — наша залізна воля та той вогонь, що під нею горить: вогонь святої, невгасимої віри у, власною кров'ю і сльозами обмиту, українську народню правду.

БОРОТЬБА НА ІДЕОЛОГІЧНОМУ ФРОНТІ

(«Наші позиції», ч. 1/23, 1955 р., стор. 52-54)

В боротьбі на ідеологічному фронті, помимо невпинної праці над ствердженням ідейних постулятів нашого революційно-демократичного руху, ми ще виграли, так би мовити, дві окремі, дві спеціяльні битви.

Це битва навколо діячів розстріляного відродження та битва навколо нашої тези про кадри української визвольної революції і майбутнього державного будівництва перших років.

Як знаємо, тут співвідношення сил, у цьому еміґраційному ідейному побойовищу, було для нас зовсім невигідне, бо буквально всі групи й партії (хіба що за дуже малим вийнятком, і то не партій, а одиниць), були проти нас.

Ця ідейна бійка (так скажемо, бо в багатьох відношеннях це була з боку наших супротивників не боротьба, а груба, брутальна, вулична бійка зі свистом і тюканням та улюлюканням) заабсорбувала була нашу всю еміґрацію на довгий період. Точилася вона кілька років. А скінчилася для наших супротивників повною їхньою поразкою. І вони цієї боротьби не могли виграти, бо правда й політична рація були по нашому боці.

В царині ставлення до діячів розстріляного відродження (Хвильовий, Куліш і інші) завершенням цієї боротьби треба вважати блискучу працю В. І. Гришка «ДЕ СХОДЯТЬСЯ ДОРОГИ». Коли читаєш цю працю, то стає шкода наших супротивників, такі вони видаються на тлі залізної логіки й історичної правдивости, а головне — на тлі здорового політичного мислення, показаного в цій праці, — такими вони видаються бідолашними й безпомічними, замотеличеними амбітниками і тільки, не здібними розумово перетравити елементарні речі.

Значення цієї битви велике. В цій боротьбі

зударилися два політичних і духовних світи — СВІТ ЕМІҐРАНТСЬКИЙ І СВІТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ. Світ понурої негації всього, «що не по цей бік було», і світ активної боротьби проти окупанта в найбезвигляднішних умовах комуністичної диктатури, того «що по той бік було», — світ безможної віри в українську людину, світ політичного виросту, що велить капіталізувати всі надбання всіх борців за українську свободу, незалежно від того, яку захисну маску вони носили в тій чи тій конкретній історичній дійсності.

Всі наші супротивники — представники відмираючої нереальної України, або представники безглуздої реакції, програли тут боротьбу скандально для себе, бо осмішилися навіки. Після цього одні замовкли, а другі чухаються, а треті ще трохи свистять по інерції — це з тих, що оперували не розумом і логікою (бо для цього їхній апарат виявився абсолютно непридатний), а свистом і вуличним тюканням на замовлення «розумніших» підбехтувачів. Але тепер уже вони свистять від розгублености і втрати орієнтації, свистять самі з себе.

Особливо затятою і шумною була битва навколо нашої тези про кадри.

Як відомо, на третьому з'їзді УРДП було висунуто тезу про кадри української визвольної революції та державного будівництва перших років незалежности. За нашим твердженням, ті **кадри там, де й весь український нарід, тобто під совєтською диктатурою, «під егідою КП(б)У й комсомолу»**, тобто під їхньою командою, але не в їхньому духовому посіданні. Ті кадри високовартісні, як під оглядом фаховим так і під оглядом національним. **Ті кадри в совєтському апараті, в совєтському господарстві й індустрії, в науці, в системі шкільництва, в армії, у фльоті, і навіть в самій партії та в комсомолі, як більш чи менш прихований, більш чи менш потенційний, а чи явний опозиційний до ворожої окупації елемент. Вони ж і по совєтських тюрмах та концентраційних таборах.**

За ці українські кадри, а найперше за українську молодь, що ходить «під егідою КП(б)У й комсомолу», ми мусимо зводити бій з комуністичною духовою диктатурою, з Кремлем і його експозитурою.

Без цих усіх кадрів, тобто фактично без усього нового і старшого покоління українського народу на батьківщині, годі й думати боротьбу за Україну виграти та українську державу збудувати.

Що, здавалось би, може бути яснішого й незаперечливішого?!

Одначе проти цього, і проти нас, як тих, що цю тезу й цю програму висували, зчинилася буча, проти нас пішли всі походом. Пружиною, прихованою, цього походу всіх середовищ фактично був страх, страх політичних партій і партійок, вихованих на переконанні про свою покликаність і свою виключність, як єдиних господарів і майбутніх володарів України, від яких тая Україна тільки й починається й на яких, мовляв, кінчається, — страх, що всі їхні, такі милі, надії і сподівання марні, що хтось там хоче, хтось там не тільки хоче, а й пропаґує це і стремить до того, щоб гегемоном і господарем в Україні були якісь там сучасні, «збольшевичені» робітники й селяни, якась там інтеліґенція їхня, в совєтах виросла (Господи, який жах!)... Словом, хтось там сіє «большевицьку єресь», що **Україну виборoти ЗМОЖЕ й її господарем МУСИТЬ бути тільки сучасний український «трудовий нарід».** Та ж це большевизм!!.

Ось цей жах перед втратою своїх ілюзій і безсумнівною втратою сідельця й тієї політичної кобилки, на якій вони сидять і на якій так мило вже майже чотири десятиліття їдуть (їдуть безрезультатно, але так зачаровуюче мило!) — це й є тією пружиною, що так енерґійно кинула всіх наших супротивників у бій проти нас.

Але **цю битву всі наші супротивники скандально програли. Так само як вони скандально програють у майбутньому й боротьбу за владу**

й гегемонію з тими синами й дочками українського народу, про яких трактує наша теза про українські визвольні кадри. Цебто з НАШИМИ кадрами. Цебто з НАМИ в трохи іншій дійсності, коли за нас і «піч» битиметься.

Бідолашні наші супротивники тільки й спромоглися нашу тезу провокативно перебрехати, щоб улегшити боротьбу проти неї, але не спромоглися перекинути її й розбити.

Наші погляди в цих питаннях, навколо яких стільки років точилася боротьба, витримали іспит і лишаються незмінними. Ми не маємо потреби піддавати їх ревізії.

З ПРИВОДУ НАШОЇ ПРОГРАМИ ТА СВІТОГЛЯДУ

(«Наші позиції», ч. 1/23, 1955 р., стор. 60-63)

На теми ідеологічні та світоглядові є окрема, спеціяльна доповідь члена Центрального Комітету, керівника Ідеологічного та Пропаґандивного сектору В. І. ГРИШКА. На мою думку, доповідь та прекрасна й цілком вичерпно відповідає на питання про нашу ідеологію та наш світогляд. Вона є підсумком усіх наших думок і висловлювань на цю тему за ввесь час. Я тут хочу тільки висловити кілька загальних думок на ці теми та спеціяльно зупинитися на питанні **нашої програми,** оскільки її доповідач на теми ідеологічні зачепив тільки побіжно.

Щодо світогляду. В наших «ПРОГРАМОВИХ ЗАСАДАХ» чорним по білому написано: **«УРДП відкидає всяке теоретичне доктринерство й виключність будь-якого філософічного вчення й об'єднує всі ті елементи, які стоять на таких основних програмових засадах...»**

Далі, як відомо, йдуть наші програмові засади. То ж після такої, чорним по білому написаної, декларативної заяви, наївними і смішними є всі ті, хто хотів би загнати нас у якесь вузьке світоглядове ґетто, як смішними є ті, хто хотів би нам закидати, як мінус, якраз брак такого ґетта.

Про що говорить наведений уступ з нашого кредо, з наших «Програмових засад»? А говорить він про те, що **ми політична партія, а не світоглядова секта.** На наше глибоке переконання, **світогляд належить до царини філософії, а не до політики.** Як, приміром, не належать нині до політики й усі релігійні та церковні напрямки. Це все речі не з царини політики. Але всі церковні напрямки й релігійні відтінки, як також усі прихильники ріжних філо-

софських світоглядових концепцій, можуть і мусять належати до одного спільного фронту боротьби за політичні й економічні та національні інтереси народу (нації) як цілости. І ось це вже належить до царини політики. Ось тому **ми, як справжня політична партія, в царині світоглядовій стоїмо ЗА СИНТЕЗУ всіх сучасних світоглядових шукань і напрямків.** Про це, фактично, й написано чорним по білому в наведеним уступі. То ж відповідь на питання про наш світогляд могла б виглядати так:

В відношенню світогляду, **ми є ПАРТІЯ СИНТЕЗИ позитивів усіх філософських напрямків і всіх позитивних шукань в царині духовій.** Тим більше що й **увесь світ нині йде саме по цій лінії — по лінії СИНТЕЗИ, по лінії скапіталізування всього того, що витримало іспит, витримало пробу часу, з усіх філософських напрямків і систем, і відмітання того, що іспиту не витримало.**

Але **в основі основ цієї синтези, в нас лежать засади християнської моралі й етики,** як засади всього світогляду учасників нашого руху, як морально етичні засади цього нашого руху.

Визнаючи, що земля крутиться, визнаючи її обертання навколо сонця, ми в той же час **визнаємо і ставимо в основу обертання цілого живого світу — ЛЮДИНУ. Засади пошанівку до неї. Засади братерства й любови до ближнього. Засади права кожної людини й кожної нації на свободу, на рівність, на людське життя. Зневагу до людоненависництва й расизму. Нетерпимість до всілякого рабства й соціяльного та національного упосліджения людини.** Право кожної людини, створеної по образу й подобію Божому, на свободу совісти й незаперечне її право ісповідувати в однаковій мірі, як істину, що земля крутиться навколо сонця, так і навпаки, що сонце крутиться навколо землі, і незаперечне її людське право бути за це не спаленою на вогні тієї чи тієї інквізації. Засади любови і пошанівку дітей до батьків, засади соціяльної упорядкованости, засади вилучення експлуатації людини людиною, засади вилучення амо-

ральности й вовчих принципів у людських стосунках. Потім такі засади, як готовість завжди і повсякчас на жертви в ім'я ближнього, в ім'я свого народу, готовість віддати все і свою кров «за друзі своя».

Ось що лежить в основі нашого світогляду. І на нашу думку це й є найголовніше. Решта ж — справа двадцятьп'ята, тобто всі тонкощі філософії світорозуміння відносно взаємин людини і всесвіту. В цій царині, взаємин людини і всесвіту, всі «Америки» давно повідкривані й нам немає потреби ламати тут списи. І ми того й не потребуємо зовсім. **Ми партія політична.** Бувши партією політичною, ми маємо зовсім інші завдання.

Як партія політична, ми маємо абсолютно чітку та викінчену політичну програму й яскраву та ясну викінчену ідеологію.

Щодо програми: Наша програма викладена в наших «ПРОГРАМОВИХ ЗАСАДАХ». Уважаємо, що ці засади абсолютно вичерпують політичну програму для найбільшої політичної партії. Вони вичерпують політичну та соціяльну програму і для нашої партії. Що вони короткі? Так десять заповідей християнства ще коротші. Останнє є доказом, що справжні великі речі вичерпуються в малому. Наша велика політична та соціяльна програма, програма нашої боротьби, програма всього нашого руху вичерпується в цім короткім документі, ім'я якому «ПРОГРАМОВІ ЗАСАДИ УРДП». І цим цей документ великий. Він великий тим, що є рушійною пружиною великого політичного руху. І цей документ кожним учасником цього руху, кожним борцем може бути вивчений на пам'ять, як програма нашої дії, як десять заповідей нашої боротьби.

Що в нім ще не сказане? Все в нім сказане. Тим, кому йшлося б про великі програмові томи, ми це спеціяльно підкреслюємо, що велике (найбільше) вкладається в зовсім малому та що на підставі цього «малого», цього нашого документу — «ПРОГРАМОВИХ ЗАСАД» — можна написати цілі томи. Цілі томи можна

написати, розвиваючи це наше політичне кредо, цю програму нашої боротьби, сформульовану в «ПРОГРАМОВИХ ЗАСАДАХ».

В «ПРОГРАМОВИХ ЗАСАДАХ» з вичерпною ясністю і чіткістю викладена наша політична програма й основи нашої ідеології.

Справа ж, як кажуть, «розвалковування«, тобто справа розгортання й популяризації всіх пунктів нашої програми — це справа донесення їх до найширших мас, справа поглиблення й розробки їх, це справа суто технічна. Ми це й робили й робимо ввесь час. А колись зведемо усі праці докупи й видамо їх окремими томами. Та в основі всіх тих томів все ж лежатиме цей головний документ, як скрижаль, ці чітко й вичерпно сформульовані «ПРОГРАМОВІ ЗАСАДИ» УРДП.

Наші вороги, каламутячи воду навколо нас, та збиваючи людей з пантелику, кричать, що в нас немає жадної політичної програми. Ми на цю тему навіть не дискутували в пресі, бо смішно з такими «супротивниками» дискутувати.

А інші кажуть, знову ж таки керовані тими самими намірами, що ми свою програму змінили або маємо «іншу програму, за халявою». Бо, бач, проти цього документу вони безсилі щось сказати ганебного, безсилі її опорочити або заперечити, щоб не осмішитися, тому вони хотять суґерувати думку, що це не справжня наша програма, а що ми маємо якусь «іншу».

Чи треба говорити, яке це безглуздя! Але нас, кажучи щиро, тішить, коли ми отакі викрутаси чуємо і це свідчить дуже яскраво й красномовно про те, що вороги наші нашої політичної програми бояться, бояться її політичної ефективности та мобілізуючої сили. Вона непокоїть ворожу аґентуру, прямого ворога, вона ж бентежить і всю нашу українську реакцію, перерішуючи справу політичної мобілізації мас не по їхньому боці.

Ці наші «ПРОГРАМОВІ ЗАСАДИ» лишаються незмінними й надалі. Ми не маємо потреби щось у них міняти. Вони витримали досі іспит. І тим більше ми не маємо потреби щось у на-

шій політичній програмі міняти, що вона не тільки витримала іспит, а ще й стала взірцем для інших політичних новопосталих партій і рухів, що вирішили взоруватися на наших політичних засадах. До таких належать деякі політичні новотвори (не один, а кілька). Та й старі деякі партії під впливом нашої політичної програми багато чого зревідували в себе і багато чого запозичили, зіпхнуті з власних позицій нашою програмою й нашою ідеологією. Як приклад, можна б навести й еволюцію в ОУН(р), і розлам цілого ОУН(р), що прийшов у висліді тієї еволюції, це безперечно. А також, як на цікавий приклад, можна вказати на запозичення цілих уступів, наших основних програмових постулятів, програмовими плянувальниками (так скажемо) з т. зв. «Селянської Партії — СЗСУ». Те ж саме ми бачили і в диверсійних намаганнях т. зв. «Визвольного Руху» присвоїти собі деякі наші політичні й ідеологічні засади, розраховуючи отак звести з нами бій за вплив на українські маси, тобто намагаючись у боротьбі за маси зсадити нас з коня нашою ж зброєю.

Все це є докази викінченості й політичної мобілізуючої сили нашої програми, коли вороги хочуть її від нас перехопити чи відійняти.

Наша програма витримала іспит за минуле десятиріччя і, глибоко віримо, вона витримає іспит і в майбутніх великих боях.

НАША ІДЕОЛОГІЯ

(Передрук з «УВ» ч. 16/894 13. лютого 1955 р.)

По грунтовну відповідь на питання про наш світогляд і ідеологію відсилаю до прекрасної доповіді Члена Центрального Комітету **Василя Івановича ГРИШКА,** зробленої спеціяльно на цю тему. Я ж тут хочу тільки викласти деякі загальники, речі, за десять років удокументовані й перевірені та всією нашою практикою за ці роки підперті, в питанні нашої ідеології.

Раніше вже було категорично стверджено, що УРДП — це партія з чіткою політичною програмою, яка відбиває національні, політичні й соціяльні прагнення сучасного нашого народу, і в цьому сила УРДП і всього революційно-демократичного руху.

УРДП так само партія з яскравою і ясною, чіткою ідеологією. І в цьому ще більша наша сила.

Ті наші супротивники, що в боротьбі супроти нас, в намаганні замутити навколо нас воду й підірвати наш авторитет, пробують ставити існування у нас ідеології взагалі під сумнів — просто смішні. Це — або люди з нечистою совістю, або політичні невігласи, які зеленого поняття не мають, що ж таке і д е о л о г і я.

За найточнішими й найавторитетнішими визначеннями, **і д е о л о г і я — це сума ідей, понять, переконань чи прагнень, виявлена в політиці, в моралі, в науці та в громадському житті суспільств чи їхніх часток** (в даному разі партій).

Сума наших головних ідей, нас, як партії, частини нашого народу, визначена і гранично уяскравлена вже в самій назві нашої партії. Наша назва — УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ. Отже, якщо говорити про ідеологію, то вже досить цього, щоб відпо-

відати всім нашим супротивникам на питання про нашу ідеологію. Наша ідеологія, її основна суть, виявлена вже в сумі тих головних ідей, які зафіксовані в назві нашої партії та зафіксовані в наших «ПРОГРАМОВИХ ЗАСАДАХ». А саме:

Ми — **українська** партія — цебто партія строго окреслена щодо основної її ідеологічної суті, щодо головного її ідейного спрямування, — партія національного ідейного спрямування, партія ідеї боротьби за українську національну Державу, за національну свободу й незалежність українського народу.

Ми — **революційна** партія: — бо **до здійснення мети стремимося насамперед через антикомуністичну й антиімперіялістичну універсальну РЕВОЛЮЦІЮ В СССР, незалежно від того, в якій формі буде допомога в боротьбі з комуністичною диктатурою ззовні та приспішення тієї революції — чи шляхом прямої війни, чи шляхом «мирного» спихання советського режиму й підтримки народніх мас усіх республік СССР в їхній визвольній, революційній боротьбі.** Головним за нашою «вірою» є те, що **комуністична ера може бути ОСТАТОЧНО перекинута й остаточно переможена та зліквідована тільки універсальною революцією** — революцією в усіх ділянках: соціяльній, національній, духовній і політичній. І щодо метод боротьби з комунізмом і з його найреакційнішою формою — московським імперіялізмом — ми стоїмо на засадах застосування найрадикальніших, революційних методів боротьби. Не шлях полумір, не шлях компромісів на тих чи тих ділянках, а радикальна й універсальна революція на всіх ділянках суспільно-громадських та міжнаціональних взаємин у теперішній комуністичній імперії.

Ми — **демократична** партія: — бо **в основу майбутньої ПЕРЕБУДОВИ Сходу Европи та в основу майбутнього нового ладу й соціяльного та політичного устрою в Україні (і в сумежних з нею державних народів теперішнього СССР) кладемо засади правдивої демократії й народо-**

правства. Ми боремося за демократію в найглибшому її розумінні, як майбутній устрій і характер української держави. **Ми за ту демократію, при якій господарем в Україні мав би бути тільки сучасний український, реальний нарід — нарід українських робітників, селян та їхньої, трудової інтеліґенції.** Те, що прийнято називати УКРАЇНСЬКИМ ТРУДОВИМ НАРОДОМ. І **ми — партія тієї сучасної української демократії — партія українського трудового народу.** Ми боремося за конкретний демократичний устрій України цього народу — за УКРАЇНСЬКУ НАРОДНЮ РЕСПУБЛІКУ. Тому ми:

антитоталітаристична,
антикомуністична,
антифашистівська й
антимонархічна партія.

Це основа основ нашої ідеології.

Поряд з цим, до нашої ідеології, до суми наших ідей і переконань та прагнень належать ще такі конкретні речі:

а) **Боротьба за соціяльну впорядкованість, проти визиску людини людиною, тобто — ідея соціяльної справедливости.**

б) **Наші переконання й віра в братерство людей і народів, в рівність їх перед Богом і в однакові їхні права на цій землі.**

в) **Християнські основи нашої моралі — любов і пошана до людини, співчуття до поневолених, боротьба за інтереси поневолених, готовість на жертви в боротьбі за інтереси поневолених, осуд рабства у всілякій його формі й боротьба за його знищення; визнання за людьми (за всіма) права на свободу совісти; осуд утиску релігії.**

Це все належить до нашої ідеології. Також до нашої ідеології належать такі ідеї, що стоять в нашій програмі і в нашій ідейній основі:

а) **Ідея національного братерства, тобто ідея національної єдности, за яку ми увесь час боремось.**

б) **Ідея консолідації усіх українських політичних сил, як необхідної передумови української визвольної боротьби.**

в) **Ідея ліквідації рабської колгоспної системи, як форми нового московського кріпацтва.**

г) Ідея виховання молоді в антитоталітарному, демократичному дусі і створення з молодечого руху джерела поповнення українських демократичних революційно-визвольних сил.

ґ) Ідея очищення моралі людей від намулу впливів (чи ґвалту) різних тоталітарних аморальних систем — комунізму, фашизму, прокомуністичного «соціялізму», московської окупаційної безпринциповости тощо.

д) Ідея сб'єднання всіх сталінських вчорашніх рабів, колишніх репресованих, в спеціяльні організації для наступу на ворога в світовій опінії.

Ось оце увесь цей стисло поданий комплекс в цілому — це й є сума наших ідей, наших понять, переконань і прагнень.

Ось це й є наша ідеологія, в найстислішому викладі.

Це наша ідеологія. Ідеологія УРДП.

Ця наша ідеологія не тільки зафіксована в назві та написана в «ПРОГРАМОВИХ ЗАСАДАХ», та в ріжних документальних працях чорним по білому, а й (і це головне!) — вона продемонстрована в дії. У нас бо слово не розходилось і не розходиться з ділом. І саме тому, що ми не теоретична побудова, а дієва, жива, реальна, творча партія — сума наших ідей, наша ідеологія, як і наша назва та програма, виповнена дієвим змістом — ідеологія наша задокументована в дії. І ми щодо нашої ідеології послідовні, ми її переводимо в життя, ми нею керуємось у нашій боротьбі.

Ми на самих початках задемонстрували й здеклярували себе як партія **антикомуністична.** Ми й були, є й будемо партією антикомуністичною, невгнутою в своїх антикомуністичних настановах, непримиренна. Ми довели це ділом. Ми на самих початках задемонстрували себе, як партія **антифашистівська.** Ми були, є й будемо антифашистівською партією, твердою в своєму цьому ідейному настановленні і в боротьбі проти фашизму. Ми й це довели ділом.

Ми на самих початках здеклярували себе, як

партія **несоціялістична** і умотивували це належно. І увесь час ми й були партією несоціялістичною і, згідно тодішньої нашої здекларованости, поступали так, як сказали: **соціялістичні рухи прокомуністичного напрямку й духу відкидали й поборювали, а соціялістичні рухи антикомуністичного, — неколяборантського ідейного напрямку ми толерували.** Ми це також довели ділом. **Так поступатимемо й надалі.**

Ми задеклярували себе, як партія **революційно-демократична** і завжди нею були, є й будемо. Цю свою ідейну суть ми якнайкраще довели ділом.

Всі інші ідеї, складові частки нашої ідеології в цілому, ми також підперли ділом. І дуже яскравим ділом, осмілюсь тут сказати й підкреслити якнайжирнішою рисою. А саме:

Нашу християнську мораль, як складову частину нашої ідеології, нашу живу, а не мертву, любов до людини ми якнайкраще довели хоч би й тією мужньою боротьбою в найтяжчих умовах, в часи репатріяції й пізніше, за життя й гідність загроженої з усіх боків, загулюканої і брудом закиданої зпідсовєтської, найбільше скривдженої української людини. Це був би найяскравіший приклад з числа багатьох інших, які могли б навести.

Ідею об'єднання всіх сталінських рабів для спільної боротьби на окремому, спеціяльному фронті перед очима світу, на фронті колишніх репресованих — ми довели ділом. ДОБРУС і СУЖЕРО — це, так би мовити, діти цієї нашої ідеї, це вислід нашої ініціятиви й великою (дуже великою!) мірою — плід безпосереднього прикладання нашої творчої енергії. Кажемо про це зовсім не для того, щоб на ці організації претендувати, як на «прибудівки», чи партизувати їх. Зовсім ні. Але там, де ми приклали свою творчу конструктивну працю, ми в праві про це сказати.

Ідея національної єдности? Ми за довершення її в формі УНРади змагаємось ось уже восьмий рік, і для неї працюємо як складова частина УНРади, розбудовуючи й всемірно скріплюючи

цю форму здійснення тієї великої ідеї. **Нашою конструктивною участю в УНРаді ми довели вірність цій ідеї якнайкраще.**

Ідея об'єднання й організації та виховання демократичної молоді? Ми тут зробили максимум, щоб вона стала дійсністю і будемо все робити, щоб ця організація міцніла і розвивалась, зовсім не претендуючи на перетворення її в якісь там «прибудівки», бо це б розходилося з нашою метою. Ми будемо все робити, щоб вона розвивалася, щоб її ніхто не завалив та щоб животворяще джерело поповнення сил української демократії виправдало своє призначення.

Ідея створення міжнаціонального фронту революційно-демократичних сил усіх народів СССР? Ми для неї вже багато зробили конкретного, і здійснення її вже в якійсь мірі, нехай в малій, але реальній мірі, задокументовано.

І так у всьому.

Ми в усьому довели свою послідовність та реальність і чіткість нашої ідеології.

Слово в нас не розходилося з ділом. І сьогодні ми з гордістю можемо сказати, що наша ідеологія — це не мертва буква вигаданого партійно-сектярського чаклування — це жива й творча сила, сила конструктивна, будуюча. Це ідеологія войовничої, наступальної сили, ім'я якій — **українська революційна демократія.** І ще ми мусимо знову повторити й підкреслити, що в неї слово не розходилося з ділом, не розходиться і розходитися ніколи не буде.

Якими ж смішними є наші супротивники, що пробували нас заатакувати на цій, ідеоголічній ділянці, ставлячи взагалі існування у нас ідеології під сумнів. Це тільки показує, які ж вони, ті наші «супротивники», все таки безличні і в засобах оклепування та каламутіння води неперебірливі, і яка ж безпардонна їхня сектярська партійницька нелюбов до нас. Щоб заперечувати речі кричущо-реальні, і оком не зморгнувши, треба дуже етично звиродніти в сектярській міжгруповій боротьбі.

Нам пробували закидати зраду наших ідеологічних засад. Так деякі шуміли, підбиваючи нас,

як то кажуть, «під колінця» — ану ж ми впадем, що от ми, мовляв, декларували себе антифашистами, а в дійсности почали консолідувати «фашистів», тобто «бандерівців». Значить — і ми фашисти.

На це ми відповідаємо (та й відповідали вже давно!) — **ми не вважаємо українських націоналістів за фашистів,** інакше б ми з націоналістами не сиділи поруч в УНРаді. Так щодо «мельниківців», так і щодо «бандерівців». Коли творилося УНРаду, то в склад її втягалося і ОУН(р), бо ніхто з творців УНРади не трактував їх, як «фашистів». Так що тут **ми не зрадили своєї антифашистівської ідеології.** Мета ж, яку ми завжди переслідували, переслідуєм і переслідуватимемо завжди в справі «відфашизовування» націоналістів та об'єднання всіх українських політичних сил, стоїть вище амбіцій чи теоретичної «чистоти» сектярських риз навіть найманкснстівських марксистів усього світу!

Нам з другого боку (хоч і ті самі мудреці!) закидали, що от ми, мовляв, антикомуністи, а боронимо «хвильовізм».

Відповідаємо (та й відповіли вже давно!) — це тому, що **ми «хвильовізм» такий як він був у дійсності, як його визнала Москва, не вважаємо за комунізм і з комунізмом не ототожнюємо й ототожнювати ніколи не будемо.** Вважали той рух спротиву комуністичній Москві (й усякій Москві!), що **це явище виключно позитивне й є нині великим політичним капіталом нашим — і так уважатимемо завжди.**

З третього боку (хоч і ті самі мудреці!) закидали нам, що от ми, мовляв, демократи і проти терору, а в своїх якихось там документах написали, що будемо зброєю поборювати всіх ворогів української свободи й незалежности, всю ворожу аґентуру, і це, мовляв, «проповідь терору»... Ми це взагалі обійшли презирливою мовчанкою бо це було звичайне наклепництво й доносництво до чужинецьких поліційних органів, тим більше, що це йшло в парі з закидом, що ми, нібито «антисеміти». Цей закид ми обійшли були мовчанкою, але зараз на це треба відповісти

всім тим панам з хворою головою та з донощицькою ідеологією. Ні, ми не терористи й у засаді ми проти терору були, є й будемо. Але ворогів винищувати таки обіцяємо збройно. Бо хто підніс проти нас меч, той від меча мусить і загинути. Збройну боротьбу ми не вважаємо за терор. Але вважаємо, що хто застосував проти нас насильство і зброю, той вповні заслуговує на поборювання тим же. «Око за око, і зуб на зуб», чи як там голосить древня теза зовсім не фашистів і зовсім не терористів. Якщо це терор, ну то хай це буде терор. Що поробимо, коли в головах у аматорів наклепу й доносу все стає догори ногами, в той бік, куди прикаже хвора амбіція.

Щождо нашого «антисемітизму», то це й зовсім безлична провокація. Ніхто з розумних і чесних людей такого закиду нам не зробить, бо це буде груба неправда.

Всі останні, наведені приклади тільки показують як то до справи ідеології підходять деякі наші «супротивники» та що на це не варто б взагалі нам тут реаґувати. Але ми трішки реаґуємо, бо це все дуже комічне й безглузде й тим комізмом та безглуздям дуже повчальне. Тим більше, що це довгий час було предметом колотнечі й політичного, так би мовити, «затруднення» при політичнім безробітті цілих деяких груп і «партій».

Ставлячи крапку в питанні нашої ідеології й програми, скажемо те, що стало незаперечним фактом: реальну й мобілізуючу силу нашої ідеології визнали, так чи так, усі наші «супротивники» й наші вороги, і наші вірні друзі. Останнє нам найважливіше. Ціле десятиліття нашої праці й боротьби твердило, що:

Українська Революційно-Демократична Партія, як ПРОВІДНА Й ОРГАНІЗУЮЧА СИЛА МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ НАРОДІВ СССР — має чітку й глибоко продуману та з інтересами народу глибоко узгіднену політичну програму й яскраву та чітку, ясно окреслену, свою войовничу ідеологію.

ТАК ТРИМАТИ (2)

(Передрук з «УВ» ч. 78/1161 з 24. жовтня 1957 р.).

Усім тим нашим супротивникам і людям злої волі, що довгий час з групових інтересів намагаються ліпити нам свої вигадані налички всупереч правді й фактам, з метою нас компромітувати, на зразок обвинувачення нашого революційно-демократичного руху й його діячів в «комунізмі», варто пам'ятати документальні речі, нашим рухом і нашими діячами видані і в історії нашого руху та української політичної думки невичеркно зареєстровані. Пам'ятати неспростовні документи, а не висмоктувати речей з власного пальця.

З метою урятувати ті бідолашні пальці від ґвалтовного смоктання, а з другого боку не бажаючи встрявати в жадну дискусію з такими політичними пальцесмоктіями, і нарешті для відсвіження пам'яти наших друзів, хочемо тут просто навести деякі речі з декларативних публікацій нашої преси десятилітньої давности, а то й давніші, — тобто з тих декларацій, які послужили ідейною й політичною основою розвитку нашого руху, лігши як його наріжні камені, й лищаючись ними ввесь час і до сьогодні непорушними. Це речі нашого політичного й ідейного кредо, нашого «вірую».

Думаємо що це не зашкодить. І радимо всім нашим антагоністам, отим людям злої волі, бодай тепер добре в наведені речі вчитатися, якщо вони не здібні були в них вчитатися свого часу, десять років тому. Сподіваємося що за цей час панове мусіли б дещо підучитися елементарно читати й розуміти написане.

Наведемо кілька цікавих документальних речей.

Одинадцять років тому, саме в найгарячішому періоді ідейного становлення нашого руху й ви-

значення свого місця серед політичних сил нашої нації та світу взагалі, була надрукована в «Українських вістях» стаття провідника УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ (УРДП) І. БАГРЯНОГО, під заголовком «МІЖ ТРУПОМ І ПРИВИДОМ». Це було в ч. 39 за 11. жовтня 1946 року.

Ця декларативна стаття сьогодні особливо цікава не тільки для використання її як відповіді нашим «супротивникам» та оклепувачам, отим злостивцям з нашого політичного примітивного загумінку, а цікава вона й на тлі сьогоднішніх політичних подій у світі, як свідчення нашої політичної й ідейної слушности в питанні ревізії й відкинення марксизму з політичної арени після досвіду на експериментальному терені СССР. Доречі, за це нас тоді було заатаковано й з лівого боку. Під подіями, на тлі яких згадана стаття набірає ваги, маємо на увазі хоч би й ідейну кризу німецької соціял-демократичної партії, що, нарешті, прийшла до ревізії марксизму, відкидаючи його всі головні постуляти з політичного вжитку, як те, що не склало історичного іспиту.

А тепер процитуємо головніші місця статті «МІЖ ТРУПОМ І ПРИВИДОМ», цього політичного документу... (Див. «УВ», минуле — 32/1928 число з 9. серпня 1970 р., передрук повного тексту статті на стор. 3 — Ред. «УВ»).

Така позиція УРДП й всього нашого революційно-демократичного руху, задокументована 11 років тому, — по відношенню до комунізму. І зокрема ставлення до Маркса.

Ця ж позиція задокументована і в усіх програмових засадах УРДП.

Ми навели найголовніші місця з одного документу. А тепер візьмемо інший.

Десять років тому, в статті того ж автора, провідника й ідеолога УРДП, під заголовком «КОМУНІЗМ, ФАШИЗМ І РЕВОЛЮЦІЙНА ДЕМОКРАТІЯ», друкованій в числі 13(71) «Українських вістей» за 30. березня 1947 року, сказано таке на тему, що є прапором нашого покоління, заатакованого в однаковій мірі комунізмом і

фашизмом. (Див. в «УВ» ч. 33-34/1929-1930 за 16.-23 серпня 1970 р. передрук статті на стор. 4 — Ред. «УВ»).

Це були витяги з іншого документу.

Візьмемо ще деякі. Вони, до речі, характеризують і наші позиції в питанні, на кого ми орієнтуємось у боротьбі проти комунізму, за свободу нашої батьківщини, тобто відповідає на питання нашого ставлення до реального українського народу, в противагу тим дивовижним концепціям, що так пишно розцвітали були (та й ще подекуди цвітуть і тепер) — концепціям «збольшевиченого народу», «дикого степу», «ідейного вакууму на сході», «скомунізованости нашого народу», «змосковлення» і т. д. Хто не пам'ятає тих диких теорій. У відповідь на це була видрукувана, так нашуміла свого часу, стаття «2х2 = 4», а потім в розвиток її стаття «ДНІПРО ВПАДАЄ В ЧОРНЕ МОРЕ», видрукувана й окремою брошурою, а також доповідь на II-му з'їзді УРДП. Це було в 1947-48 рр. Ляйтмотив цих документів — заперечення отих диких теорій про «скомунізований» і «збольшевичений народ» та про «дикий степ», а натомість твердження, що жадна комуністична окупантська практика і навіть найдикіша диктатура не змогли і не зможуть убити національну душу нашого народу й його прагнень до свободи та незалежности, що народ наш не збольшевичений і не може бути збольшевичений та скомунізований, не є і не може бути зденаціоналізований та змосковлений, і що навіть партійні та комсомольські квитки не завжди в стані вихаластати національну душу в української людини... Це, зрештою, було так прекрасно підтверджено не тільки фактами з життя українського народу, а й пізнішою практикою Польщі й Угорщини. А звідси — твердження, що кадри української національної, антикомуністичної революції та кадри становлення української незалежної держави знаходяться «там», а не «тут». Що кадри ті перебувають нині під командою, під зверхністю, чи то під е г і д о ю КП(б)У й комсомолу, але в своїй суті вони тій окупантській, московській комуністичній ідеології є ворожі, принаймні в головній своїй ча-

стині. При чому, поняття «егіда» означає зовсім не те, що намагаються вкласти в це слово деякі «професора» в лапках, спотворюючи зміст цього слова, аби тільки допекти ненависній їм УРДП. Слово «егіда» означає не «прапор», як твердять ті горе-«професори» в лапках, а означає воно (з грецького) щит Зевса, **символ влади й зверхности.** І в такому сенсі воно й було вжито в згаданих статтях, що ясно й школяреві. Але процитуємо відповідні уступи зі згаданих документів, які, зрештою, не потребують коментарів, надто ж після подій в Угорщині й Польщі.

«...Розглядаючи політичні сили, вірніше, політичні кадри українського народу в підсовєтській Україні, ми твердили й твердимо, що кадри ті колосальні, високої політичної школи, як і високого фахового та державницького вишколу. І той, хто опанує ті кадри, той може боротися проти Сталіна (проти комунізму) за українську державу...

...Ці кадри під КП(б)У й під комсомолом. На державно-політичній роботі. І це все основні кадри нації, бо все що було політично активне й здатне до політичного життя мусіло визначатися в офіційній сфері, а можливість визначатися була (й є) лише одна — під егідою КП(б)У й комсомолу. А тепер інша справа, наскільки ці кадри душею й серцем належать тій КП(б)У й комсомолові. Досвід доводить тут **щось зовсім протилежне...**

...Всі ті підсовєтські українські кадри виховувалися в духовому кліматі, накиненому їм від КП(б)У й комсомолу. Але — це ще не дає підстави для того, щоб їх посуджувати, ані для того щоб їх винищувати, як то збираються робити деякі політичні сектанти...« («До ПИТАННЯ ПРО ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНЕ ОБЛИЧЧЯ НАШОЇ ПАРТІЇ», з доповіді провідника УРДП на II-му з'їзді; «НАШІ ПОЗИЦІЇ» ч. 1; Брошура «ДНІПРО ВПАДАЄ В ЧОРНЕ МОРЕ», відділ пропаганди ЦК УРДП, 1948 р.).

«...Власне ці кадри (кадри підсовєтської України) є найбільші й єдино реальні українські політичні резерви. Ці резерви колосальні. **Вони в**

в армії і в державному апараті, вони в авіяції й на виробництві, вони ж і по тюрмах та концентраках. Це всі ті, що становлять найдієздатнішу, найактивнішу й найсвідомішу частину українського народу...

Вірнопіддані холуї й вислужники сталінської системи не типові. Вислужники й холуї завжди були, є й будуть. І вони однакові для нас — як ті, що були холуями НКВД й Сталіна, так й ті, що були холуями ґестапо й Гітлера, рівно як і ті, що будуть холуями якоїсь іншої системи. Типові є ті кадри, які продемонстрували своє ставлення до Сталіна й його комунізму в 1941 році, кинувши масово зброю. **Це були всі прошарки українського суспільства, безпартійні й партійні, рядові солдати й високі командири, робітники фабрик і інтеліґенти совєтської формації, рядові селяни й голови колгоспів та бриґадири.«** (Там же. «НАШІ ПОЗИЦІЇ» ч. 1, «УВ» ч. 36/293, та брошура «ДНІПРО ВПАДАЄ В ЧОРНЕ МОРЕ».)

І, нарешті, вважаємо за доцільне процитувати ще один документ, з перших-ліпших, які підвернулись під руку. Перед нами програмова стаття «ТАК ТРИМАТИ», «УВ» ч. 79(137) за 5. листопада 1947 року. Цією статтею послуговувалися (й послуговуються), як політичними тезами, Члени Української Революційно-Демократичної Партії, а її заголовком послуговувались, як гаслом, як девізою до цих тез. В цій, широковідомій, статті сказано таке... (Див. статтю в «УВ» ч. 32/1928 — Ред. «УВ»).

Ось такі постуляти з революційно-демократичного руху було висловлено ще понад десять років тому.

Ми навели тільки частку з усього того, що було здекляровано давно й потім стверджено багатьма документами за всю історію існування й діяльности УРДП, в царині протиставлення нашого руху комунізмові й фашизмові.

Ці засади лишаються незмінними й по сьогодні. І не було потреби їх міняти, навпаки — життя ствердило якнайкрасномовніше їхню слушність та закономірність виникнення нашого по-

літичного руху й такої його ідеології. Це стверджено найяскравіше у великих подіях останнього часу, починаючи з минулого року особливо.

Наводимо це не для дискусії, а як нагад тим, у кого коротка пам'ять (а може й коротка честь). Як також і тим, що приходять наново до політичного життя й з документами минулого мало обізнані, не мавши змоги їх прочитати, а живляться спекулятивними випадами людей злої волі.

А для всіх інших, — для товаришів і однодумців, — наводимо це як нагад:

Так тримати!

З М І С Т

	Стор.
Від редакції	6
Так тримати! (1) (Передрук з «УВ» ч. 79/137, 5. листопада 1946 р.)	7
Між «трупом» і «привидом» (Передрук з «УВ» ч. 39/49, 11. жовтня 1946 р.)	15
Комунізм, фашизм і революційна демократія (Передрук з «УВ» ч. 13/71 з 30. березня 1947 р.)	20
На новий шлях	26
Національна ідея і «націоналізм» («Наша Боротьба», ч. 2, 1946 р., стор. 28-37)	39
Комунізм, фашизм, капіталізм, соціялізм і ми («Наші позиції», ч. 1, 1948 р., стор. 1-11)	59
Наше соціяльно-політичне кредо («Наші позиції», ч. 1, 1948 р., стор. 11-19)	70
Український політичний світ і ми («Наші позиції», ч. 1, 1948 р., стор. 19-21)	79
Наша генеза і наші резерви («Наші позиції», ч. 1, 1948 р., стор. 25-28)	83
Від політичного руху до політичної партії («Наші позиції», ч. 1, 1948 р., стор. 28-30)	87
Внутрішні сили України («Наші позиції», ч. 5, 1949 р., стор. 22-30)	90
Україна перед зовнішнім світом («Наші позиції», ч. 5, 1949 р., стор. 14-22)	100
Основи нашої стратегії й тактики («Наші позиції», ч. 5, 1949 р., стор. 30-39)	110
Наша боротьба за українську людину та наша перемога («Наші позиції», ч.1/23, 1955 р., стор. 10-15)	122
Боротьба на ідеологічному фронті («Наші позиції», ч. 1/23, 1955 р., стор. 52-54)	128
З приводу нашої програми та світогляду («Наші позиції», ч. 1/23, 1955 р., стор. 60-63)	132
Наша ідеологія (Передрук з «УВ» ч. 16/894, 13. лютого 1955 р.)	137
Так тримати! (2) (Передрук з «УВ» ч. 78/1161, 24. жовтня 1957 р.)	145

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ ЗБІРНИКА «ТАК ТРИМАТИ» І. БАГРЯНОГО

Цим звертаємо увагу читачів на один важливий недогляд, а саме: при статті «**На новий шлях**» (стор. 26-38) пропущено вказівку на джерело, з якого цю статтю передруковано. Цим джерелом є журнал **«Наша боротьба»** ч. 1, 1946 р.

При цьому також просимо мати на увазі, що нотатка «Від редакції» написана на прикінці 1970 року (коли ця книжка мала вийти з друку), тому саме про цей рік та про актуальну тоді дискусію, перед 6-м з'їздом УРДП, іде мова в нотатці. Крім того, в цій нотатці останнє слово «видання» слід читати — «завдання».

ВИДАВНИЦТВО